

**UNIVERZA V LJUBLJANI
TEOLOŠKA FAKULTETA
ENOVITI MAGISTRSKI ŠTUDIJSKI PROGRAM TEOLOGIJA**

Matej Gnidovec

**DOKUMENTI II. VATIKANSKEGA KONCILIA
V LUČI PASTORALNEGA VODILA
GREGORIJA VELIKEGA**

MAGISTRSKO DELO

Mentor: doc. dr. Miran Špelič OFM

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se doc. dr. Miranu Špeliču, ki me je spremljal v času nastajanja diplomskega dela, mi pomagal s svojimi opombami ter me spodbujal k delu. Zahvaljujem pa se tudi g. rektorju za njegovo potrpežljivost in za vse spodbude, brez katerih ne bi šlo. Hvala tudi vsem ostalim, ki so kakor koli pomagali pri nastajanju te naloge.

SEZNAMKRATIC IN OKRAJŠAV

CD – Cerkevni dokumenti

CDom – *Christus Dominus* – odlok o pastirski službi škofov v Cerkvi (Koncilski odloki 2004, 259-285)

DV- *Dei Verbum* - dogmatična konstitucija o Božjem razodetju (Koncilski odloki 2004, 367-381).

GS- *Gaudium et spes* – pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu (Koncilski odloki 2004, 570-667).

KKC- Katekizem katoliške Cerkve

LG - *Lumen gentium* - dogmatična konstitucija o Cerkvi (Koncilski odloki 2004, 129-204).

MV – *Misericordiae vultus* – bula o napovedi izrednega svetega leta: Obličje usmiljenja

PDV – *Pastores dabo vobis* – Dal vam bom pastirjev: posinodalna apostolska spodbuda

PO – *Presbyterorum ordinis* – odlok o službi in življenju duhovnikov (Koncilski odloki 2004, 506-541).

PV- Gregorij Veliki, Pastoralno vodilo

SC- *Sacrosanctum Concilium* - konstitucija o svetem bogoslužju (Koncilski odloki 2004, 62-94).

ŠCO- Instrukcija o študiju cerkvenih očetov v duhovniški vzgoji (CD 44, 25-52)

ZCP – Zakonik cerkvenega prava

KAZALO

ZAHVALA.....	2
SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV	3
KAZALO.....	4
UVOD	6
1. 6. STOLETJE GREGORIJA VELIKEGA IN 20. STOLETJE II. VATIKANSKEGA KONCILA	8
1.1 Življenje Gregorija Velikega.....	8
1.1.1 Od prefekta do papeža	8
1.1.2 Papež.....	9
1.1.3 Literarno delo	12
1.2 II. vatikanski koncil – pastoralni koncil Cerkve o Cerkvi	16
1.2.1 Obrnitev k cerkvenim očetom	18
1.2.2 Temeljni poudarki koncila.....	20
2. DUŠNI PASTIR – GLAS KRISTUSA IN CERKVE	24
2.1 Podoba pastirja in duhovnika v Svetem pismu	24
2.1.1 Stara zaveza	24
2.1.2 Nova zaveza.....	26
2.2 Podoba pastirja v Pastoralnem vodilu Gregorija Velikega.....	28
2.2.1 Vzvišenost voditeljske službe.....	29
2.2.2 Zgled lepega življenja.....	37
2.2.3 Kreposti dušnega pastirja.....	39
2.3 Podoba pastirja v dokumentih II. vatikanskega koncila	45
2.2.1 Pastir v dogmatični konstituciji Lumen gentium.....	46
2.2.2 Pastir v odloku o službi in življenju duhovnikov	49
2.2.3 Pastir v odloku o pastirski službi škofov v Cerkvi	55
3. GREGORIJEV PASTIR PO KONCILU.....	61
3.1 Pastoralna ljubezen.....	61
3.2 Učitelj Besede	63
3.3 Služabnik zakramentov	65
3.4 Voditelj občestva	67
3.4.1 Služba usmiljenja.....	71

3.5 Pogled v prihodnost	72
ZAKLJUČEK.....	74
POVZETEK	76
ZUSSAMENFASSUNG.....	77
ABSTRACT.....	78
REFERENCE.....	79

UVOD

Diplomsko delo je nastalo prav zaradi poglobitve Pastoralnega vodila, ki sem ga bral pri študiju patrologije v tretjem letniku. Tematika pastore, duhovništva, mi je skozi nadaljnja leta študija predstavljala izziv, da povežem dokument cerkvenega očeta z dokumenti II. vaticanskega koncila, ravno v obdobju, ko praznujemo 50. obletnico konca II. vaticanskega vesoljnega cerkvenega zbora. Na koncilu zbrani očetje so močno, kot resnično vetje Duha dojel zahtevo, da ljudem svojega časa spregovorijo o Bogu na bolj razumljiv način. Prav s to nalogo, sem hotel podobo pastirja pri Gregoriju Velikem v Pastoralnem vodilu prepoznati tudi v nekaterih vidnejših koncilskih in pokoncilskih dokumentih.

Tematika se mi je zdela za raziskovanje zanimiva, ker je o temi pastirstva v povezavi z duhovništvom in II. vaticanskim koncilom, v slovenščini spisano že kar nekaj gradiva, vendar naloga predstavlja celotno sintezo pastirske službe v pogledu cerkvenega očeta iz 6. stoletja in koncila, ki je hotel vernikom omogočiti z svojimi dognanji, da bi bolj krščansko živeli.

V prvem poglavju obravnavam njegovo življenje. Za poglobljeno branje dela nekega avtorja je potrebno poznati njegovo življenje. Zdi se mi, da je Gregorijevo ustvarjanje močno vplivalo na potek njegovega življenja. Čeprav se v magistrskem delu ne ukvarjam s povezavo med življenjem in delom, pa lahko poznavanje njegovega življenja osvetli kakšen vidik njegovega dela. Spoznamo nekaj Gregorijevega opusa in opis njegovih najpomembnejših del. Predstavim tudi nekaj poudarkov koncila in novost, ki je bila prisotna – obrnitev k cerkvenim očetom. S tem Vodilo in koncil umestimo v širši kontekst problematike dela.

V drugem delu najprej predstavim podobo pastirja v Svetem pismu, sledi predstavitev podobe pastirja v Pastoralnem vodilu, zlasti o vzvišenosti službe, zgledu lepega življenja in krepostih dušnega pastirja. V luči te podobe pastirja, pa v delu predstavim še pogled koncilskih dokumentov, zlasti dogmatične konstitucije o Cerkvi (LG), odloka o službi in življenju duhovnikov (PO) in odloku o pastirski službi škofov (CDom) na službo pastirja – škofa ali duhovnika.

V zadnjem delu sem predstavil podobo pastirja v pokoncilskih dokumentih v treh pogledih – službo pastirja, kot učitelja besede, služabnika zakramentov in voditelja občestva. Vse te poglede je potrebno gledati skozi pojem pastoralne ljubezni.

1. 6. STOLETJE GREGORIJA VELIKEGA IN 20. STOLETJE II. VATIKANSKEGA KONCILIA

1.1 Življenje Gregorija Velikega

Gregorij Veliki je papež, ki si ji nadel ime *servus servorum Dei*, služabnik božjih služabnikov. To ime pa ni bilo le na njegovih ustnicah, ampak je bila resnična manifestacija njegovih dejanj in načina življenja. Bil je najtesneje združen v ponižnosti Boga, ki je v Kristusu sebe naredil za služabnika (Benedikt XVI. 2011, 127). Od kod izhaja ta ponižna drža tega velikega moža, ki nam je vodnik tudi za danes, pa se lahko najbolje seznanimo, če stopimo na njegovo življenjsko pot.

1.1.1 Od prefekta do papeža

Gregorij je bil rojen okrog leta 540 v rimski patricijski družini, ki je izumrla ravno zaradi svoje predanosti krščanski veri in povezanosti z apostolskim sedežem. Iz te družine prihajata dva velika papeža: Feliks III. (483-492) in Agapet (535-536). Njegova starša Gordijan in Silvija sta oba češčena kot svetnika. Leta 572 je postal rimski prefekt. Bil je na čelu mestne uprave, vodil je seje senata (Benedikt XVI. 2011, 117). Skrbel je tudi za dobavo hrane, zlasti s Sicilije. To delo je bilo zagotovo zahtevno. Rim že nekaj časa ni bil več središče tedanjega sveta; živel je le v senci nekdanje slave. V tej službi si je zagotovo pridobil globok čut za red in disciplino, ki jo je kasneje, ko je postal papež, kar pomeni še bolj odgovornejšo službo, skrbno gojil tudi, ko je skrbel za cerkvene zadeve. Ob delu z ljudmi si je tako izbistril oko za spoznavanje ljudi in njihovih potreb in navad. Zdi se, da je to delo opravljal bolj zaradi velikega čuta odgovornosti kot pa zaradi osebne veselja.

Ker pa v tem življenju ni bil izpolnjen, je kmalu po tem, ko je zapustil civilno službo, začel živeti meniško življenje. Svoj družinski dom na Celiju je spremenil v samostan sv. Andreja. Ta čas samostanskega življenja je bil čas nenehnega dialoga z Gospodom in poslušanja njegove besede. Kasneje je sredi pastoralnih skrbi priklical v svoje pisanje spomin, da je bil to veseli čas sprave z Bogom, predanosti molitvi in mirnega

poglabljanja v študij (118). Gregorij pa je skrbel tudi za gospodarske zadeve samostana, v čemer je bil že izurjen, opravljajoč prej svetno službo. Papež Pelagij je kmalu spoznal njegove sposobnosti in njegov značaj: njegovo delavnost, čut odgovornosti v službi, treznost in samostojnost v presojanju ljudi in dogajanj (Valenčič 1984, 176). Leta 579 je bil posvečen za diakona in papež ga je imenoval za svojega apokrizarija – danes bi rekli za apostolskega nuncija v Konstantinoplu – predvsem, da bi pomagal preseči zadnje sledi monofizitske herezije in doseči cesarjevo pomoč pri vdorih Langobardov.

Gregorij je s papeževim dovoljenjem vzel s seboj nekaj menihov in tudi v Carigradu nadaljeval življenje v meniški skupnosti. Tu je začel nastajati prvi Gregorijev spis *Moralia in Iob* (Moralna razlaga Jobove knjige) na prošnjo prijatelja Leandra, zlasti pa je navezal osebna poznanstva z mnogimi ljudmi (176).

Kot apokrizarij je dobil direktno izkušnjo bizantinskega sveta, hkrati se je približal problemu Langobardov, kamor je kasneje vložil veliko sposobnosti in energije v času svojega pontifikata. Po šestih letih službovanja je bil poklican nazaj v Rim in bil imenovan za papeževega tajnika-svetovalca. Gregorijevo najljubše delo pa je bilo še vedno poglabljanje v Sveto pismo in cerkvene očete.

1.1.2 Papež

Po smrti papeža Pelagija II. 5. februarja 590 – umrl je za posledicami kuge, ki je takrat strašila po Rimu in izpraznila tudi sedež sv. Petra, je bila v Rimu situacija dokaj resna. Bile so silne poplave. Tibera je razlila svoje blatne vode po večini mesta, podrla mnogo hiš, veliko ljudi je bilo brez strehe in porušila so se tudi živilska skladišča ob vznožju Aventina. Rim je bil prenapolnjen z begunci iz krajev, ki so jih zasedli ali ogrožali Langobardi. Mesto je ogrožala lakota (Lukman 1980, 27). Če imamo pred očmi to situacijo, vemo, da v teh hudih časih nihče ni hrepenel po petrinski službi. Glede naslednika pa ni bilo nikakršnega ugibanja ali prerekanja; vsi, kleriki in laiki, so bili enodušno za Gregorija. Sam se je hotel upreti soglasni izvolitvi in pisal cesarju Mavriciju, vendar to pismo ni nikoli prispelo do Carigrada, njegova prizadevanja so bila zaman, saj je rimski prefekt German poslal cesarju naznanilo, da so Rimljani soglasno izvolili Gregorija za papeža. Možje in znanci v Carigradu so bili glede na poznanstva zadovoljni z izbiro Gregorija, cesar Mavricij pa je sam od sebe potrdil izbiro, saj je

poznal Gregorijeve vrline. Dne 3. septembra 590 je bil v baziliki sv. Petra posvečen za škofa.

V času kuge je ljudstvo tolažil in jim vlival poguma. Ob izvolitvi so imeli spokorne procesije za prenehanje kuge in kljub temu, da se je med procesijo zgrudilo osemdeset ljudi, odlični škof ni nehal oznanjati ljudstvu, naj neprestano moli (30).

Pred očmi je imel vedno imel bližnji konec sveta, čutil svetne zadeve kot breme, a jih je vestno opravljal, da bi stregel potrebam svojega časa. Pri tem ni koval nikakih političnih načrtov za daljno prihodnost. »Patrimonium Petri«, obsežne posesti rimske Cerkve, ki jih je Gregorij gospodarsko–upravno skrbno in modro uredil, je bil res zarodek poznejše cerkvene države, a misel na tako državo, ki jo je ustvaril kasnejši zgodovinski razvoj, je bila Gregoriju še popolnoma tuja (31). Skrbel je za cerkvene in civilne zadeve. Povsod pa se je zavzemal za miroljubne rešitve, posebej z odnosi med ljudstvi in državnimi oblastniki, s katerimi je hotel gojiti bratske odnose. Lahko rečemo, da je bil resnično delavec za mir.

Ko je Gregorij sedel na sedež sv. Petra, je bil star petdeset let ali malo čez, vendar je imel zdravstvene težave, ki jih pogosto omenja tudi v svojih pismih, večkrat tudi v svojih Dialogih. S prestrogim postom v samostanu si je nakopal trajno želodčno in črevesno bolezen, napadali so ga hudi krči in omedlevica. V prvem letu svojega pontifikata dolgo ni mogel pridigati, ker je od želodčne bolezni oslavel (33). Svojemu prijatelju Leandru, hispalskemu metropolitu je pisal, da je sama Božja previdnost sklenila, da razlaga Jobovo knjigo v trpečem stanju in tako bičan bolje čuti, kako je bilo Gospodu zares čutiti. Svoje težave in bolečine opisuje mnogim: aleksandrijskemu patriarhu Evlogiju, sirakuškemu patriciju Venanciju, solinskemu škofu Maksimu. V svojih pismih omenja bolezen protina. Vse to trpljenje pa je imel Gregorij za Božjo dobroto, ki naj obrne človeško srce k Bogu in ga očisti grehov.

Lastno telesno trpljenje je bilo tudi naravni nagib, da je bil Gregorij do bolnikov zelo mehkega srca (35).

Tudi življenje v papeški rezidenci ob lateranski baziliki se je spremenilo. Okoli njega so bili zbrani izkušeni menihi iz samostana sv. Andreja. Že takoj na začetku delovanja je odstavil rimskega arhidiakona Lavrencija zaradi njegove prevzetnosti in hudobnih

dejanj (36). To dejanje je pokazalo, da bo novi papež od klerikov zahteval red in disciplino.

5. julija leta 595 je na rimski sinodi ob navzočnosti 23 škofov in 34 rimskih prezbitrjev in vpričo diaconov in vsega klera razglasil šest odlokov, ki se dotikajo rimskega cerkvenega življenja. Diakonom je zapovedal, da ni njihova prva skrb petje evangelijev, ampak pridiganje in skrb za zgledno življenje in reveže. Na svoj dvor je v službo sprejel tudi laike in se jim tako približal. Ko imamo pred seboj tretji odlok, vidimo, da je bilo na področju upravljanja cerkvenih posesti tudi kar nekaj zlorab. Sinoda je sklenila, da si cerkvenega imetja, ki ga papež imenuje imetje revežev, ne prisvaja osebno ter da se to imetje brani po pravni poti in ne s silo. Četrty odlok je prepovedal polaganje prtov čez papeževo truplo, da se le-ti ne bi dajali med ljudi kot svete relikvije. Peti odlok se obrača proti simoniji in tako prepoveduje sprejemati ali dajati kakšno nagrado za sveti red, podelitev palija, za listine o ordinaciji. Zadnji odlok pa govori o sužnjih in narekuje odgovornim, da je vsakega sužnja, ki hoče vstopiti v samostan, potrebno preizkusiti, ali se njegovo življenje in vedenje ujemata s pobožno željo. Z vsemi pristopi in spodbujanji, čeprav so bili časi hudi, je Gregorij uspel narediti red vsaj na nekaterih področjih.

V želji, da bi vero približal ljudstvom je obudil, poživil in uredil tako imenovane »štacijske pobožnosti«. To je pobožnost na določene dneve, ko se zberejo verniki v bližnji cerkvi in nato romajo moleč ali pojoč v štacijsko cerkve, kjer se nato obhaja evharistija s homilijo po evangeliju. V samo prvem letu je na teh pobožnostih razložil 39 evangeljskih odlomkov.

Po preprostem, prozornem jeziku, mikavni alegorični razlagi in moralni uporabi evangeljskega besedila, očetovski razumevajoči skrbi za vsakdanje potrebe in stiske, težave in slabosti vernikov so Gregorijeve evangeljske homilije poljudne pridige v najplemenitejšem pomenu besede (39).

Papež sam ni gradil novih cerkva, se pa je zato ukvarjal predvsem z liturgičnimi reformami. Dal je urediti zakramentar (*liber sacramentorum*), ki je obsegal nedeljske in praznične mašne molitve (kolekte, sekrete, poobhajilne molitve) in hvalospeve z mašnim kanonom. Hkrati je dal urediti tudi antifonar, ki je vseboval vstopne, darovanjske in obhajilne antifone ter mašne responzorije – to so teksti, ki so jih peli

pevci. Preureditev antifonarija pa je zadela tudi liturgično petje, saj je bilo potrebno za nova besedila napisati tudi nove napeve. Zelo znan je gregorijanski koral, ki ima ime po njem, ravno zaradi njegovega prispevka, ki ga je dal k prenovi liturgičnega petja. Ustanovil je tudi pevsko šolo (*schola cantorum*), kjer so se vzgajali dečki za cerkveno službo v lateranski in vatikanski baziliki.

V letih 595–597 je dal na novo urediti red branja Svetega pisma pri svetih mašah – lekcionar, da bi lahko ob berilu in evangeliju verniki slišali res najlepša besedila.

Gregorij je uvedel vse spremembe v liturgijo, ne da bi bil kakšen velik cerkveni reformator, ampak da bi tako Božjemu ljudstvu omogočal lažje srečevanje z Bogom pri sveti evharistiji.

1.1.3 Literarno delo

Ko imamo pred seboj Gregorijeva dela, ne moremo govoriti, da imamo pred seboj njegovo lastno doktrino ali njegovo lastno izvornost. Papež Benedikt XVI. v svoji katezezi poudari, da se je držal predvsem tradicionalnega učenja Cerkve, preprosto, hotel je biti usta Kristusa in Cerkve na poti, na kateri lahko dosežemo Boga (Benedikt XVI. 2011, 123).

Pastoralno vodilo

Kmalu, ko je Gregorij nase vzel skrb za vesoljno Cerkev, je spisal Pastoralno vodilo – *Regula pastoralis*, spis, v katerem razmišlja o figuri idealnega škofa, učitelja in voditelja črede. V njem prikaže resnost službe pastirja v Cerkvi, obravnava najbolj osebne in težko priobčljive vzgibe človeške notranjosti. Napisal ga je *svojemu prečastitemu in svetemu bratu, soškofu Janezu* iz Ravene, ki je Gregorija pokaral, da je s svojimi pismi cesarju hotel ubežati škofovski in papeški službi. Gregorij hoče z delom svoje dejanje moralno opravičiti, saj se zaveda teže in odgovornosti službe. Bogate življenjske izkušnje, ki jih je pridobil v svetni in kasneje v cerkveni službi, so ga opozarjale, da nekateri iščejo te službe, čeprav niso zanje ne sposobni ne pripravljene, drugi pa se jim izmikajo, pa bi jih morali v duhu odgovornosti in služenja sprejeti.

Osnovna misel, ki jo Gregorij v delu razvija je: *Vodstvo duš je umetnost vseh umetnosti (ars artium)*. V štirih, neenako dolgih delih govori:

I.: *Da se ne sme nihče lahkomišlno in iz posvetnih nagibov ter brez potrebnih zmožnosti in resne priprave vsiljevati v to sveto službo*. Govor je o vzvišenosti cerkvene oziroma vzgojiteljske službe, ki naj jo sprejmejo le tisti, ki so za to primerni. Vsaka služba nalaga bremena in odgovornosti, človekovega duha raztresa in mu jemlje notranji mir. Del se zaključuje z ugotovitvami, kakšen mora in kakšen ne sme biti tisti, ki sprejema cerkveno službo.

II.: *Da mora, kdor je postavljen za voditelja duš, zgledno živeti. Obravnava življenje vzgojitelja*. V čistosti namenov, ki jih je imel pred sprejemom službe, naj tako sedaj nadaljuje v čistosti misli in dejanj, ki jih opravlja. Opravljanje dolžnosti ima za temelj prav krepost ljubezni. Gregorij v ospredje postavlja voditeljeve kreposti in lastnosti, ki imajo socialno naravo. Na ta način je voditelj bližje svojemu ljudstvu, laže mu pomaga dosegati krščansko popolnost, lastno zveličanje in zveličanje drugih.

III.: *Potrebno je vernike z besedo prav učiti, upoštevajoč njihov stan, posebne lastnosti in življenjske izkušnje*. Ta del predstavlja mojstrovino Gregorijevega psihološkega poznavanja ljudi in življenja ter pedagoške in duhovne modrosti. Gregorij se izkaže za izvrstnega poznavalca človeške notranjosti. Gregorij spodbuja, naj bodo voditeljeva prizadevanja osredinjena na človeka, ki se mu zaupa in mu je zaupan, da ga bo vodil po poti krščanske popolnosti in svetosti.

IV.: *Da mora, četudi svojo službo prav vrši, vendar vsak dan premišljevati svojo slabost, da ne bo iz nečimrnosti precenjeval svojega dela*. Gregorij se spet vrača nazaj k osebi vzgojitelja, ki naj po tem, ki je storil svoje dolžnosti, v ponižnosti premišljuje svojo človeško slabost, majhnost in nepomembnost. Božji blagoslov je namenjen predvsem tistim, ki so ponižni in svoje zaupanje stavijo Nanj.

V Pastoralnem vodilu, ki je bil dolga leta priročnik, ki so ga uporabljali učitelji duhovnega življenja in v njem črpali spodbude in navodila za duhovno vodstvo, gre predvsem za krščanski realizem, ki upošteva človeško slabost in gradi na Božji moči. Čeprav je vodilo priča svojega časa, še vedno vsem nam sporoča trajna in občečloveška spoznanja. Ta spoznanja, ki jih je odkrival II. vatikanski koncil, bomo poizkušali s pomočjo tega velikega dela odkriti tudi v tem magistrskem delu.

Drugo pastoralno vodilo, ki ga je spisal Gregorij, je bilo namenjeno vzhodnim patriarhom – Janezu Carigrajskemu, Evlogiju Aleksadrijskemu, Gregoriju Antiohijskemu, Janezu Jeruzalemskemu in Anastaziju, bivšemu antiohijskemu patriarhu. Izvajanja o lastnostih duhovnega voditelja se do besede ujemajo s Pastoralnim vodilo II, 1.

Tretje pastoralno vodilo je Gregorijev govor škofom rimske cerkvene pokrajine v lateranskem konzistoriju. Gregorij v njem razlaga evangeljski odlomek Lk 10,1-9 in graja malomarnost in posvetnega duha pastirjev ter jih spominja na strogo sodbo in njihove posebne dolžnosti. Govor zaključí z lepo molitvijo: »Bog, ki si hotel, da nas ljudstvo imenuje pastirje, podeli nam, prosimo, moč, da bomo v tvojih očeh to, kar nas imenujejo človeška usta« (Lukman 1980, 44).

Razlaga Jobove knjige

Kot smo že omenili, je Gregorij to razlago pisal za prijatelja Leandra v velikem trpljenju, tako se je z Jobom zlahka poistovetil. Drugo ime je »*Moralia in Job*« ali »*Libri morales*«. Razlaga knjige je razdeljena na 35 knjig v 6 zvezkih. Spisi so bili namenjeni menihom za spodbudna berila. Na podlagi patristične tradicije je preučeval svete tekste v treh dimenzijah: dobesedni, alegorični in moralni. Profesor Lukman je zapisal, da je delo *Moralia in Job* nekak repertorij moralne teologije, ascetike in mistike (Lukman 1980, 46). V srednjem veku je razlaga veljala tudi za nekakšno sumo krščanske moralke. Benedikt XVI. v svoji katehezi pove, da je bil moralni ideal, ki ga je razlagal, zmeraj sestavljen iz harmonične povezanosti med besedo in udejanjanjem, mislijo in deli, molitvijo in predanostjo dolžnostim: to je bila pot za sintezo, zahvaljujoč božanskim vzpenjanjem, ki ga je dvigovalo, da je postajal eno z Njim (Benedikt XVI. 2011, 124). Velika skrivnost njegovih spisov je bila ravno ta, da se je beseda porodila v molitvi.

Dialogi in pisma

Štiri knjige Dialogov, ki govorijo o čudežih italjskih očetov, so bile sestavljene med julijem 593 in 594. Spis ima obliko dialogov, sogovorec pa je diakon Peter. Dialogi so

spodbudna in ne zgodovinska knjiga. Diakon Peter zagovarja, da je danes situacija težka in da so svetniki lahko živeli samo v preteklosti. Gregorij pa oporeka in zagovarja drugače: Svetost je možna, četudi v težkih časih! Vse to je podprl ob pripovedovanju življenjskih zgodb sodobnikov, ki bi lahko bili dobri svetniki, čeprav ne bi bili kanonizirani. Pripovedovanje spremlja teološka in mistična refleksija, ki naredi knjigo kot enovito hagiografsko besedilo, ki je zmožno zaobjeti celotne generacije bralcev.

Pisma različnim osebam, kot so na primer: numidijski škofje, vzhodni patriarhi, škofje v Iliriku, subdiakona Peter in Antemij, menihi na otoku »Christi mons«, sicilski pretor Justin, sholastik Pavel, patricij in afriški eksarh Genadij, cesarjeva sestra Teoktistika in še mnogi drugi, kažejo na zanesljivo svetniško osebnost, pastoralne, cerkvenopolitične, politične, socialne in karitativne dejavnosti papeža. Skupno naj bi Gregorij napisal preko 800 pisem.

Kdor pregleda »*Register epistolarum*«, se ne more načuditi vsestranski delavnosti in skrbi velikega hierarha. Nobena prošnja in pritožba, naj pride od kogar koli, mu ni tako brez pomena, da bi je ne vzel v pretres (Lukman 1980, 50). V svojih pismih daje navodila in odločbe glede vprašanj cerkvene uprave, discipline na zahodu in vzhodu, od skrbi za pobeglega meniha ali klerika, od upravljanja cerkvenih posestev v južni Italiji, na Siciliji, v Dalmaciji in Galiji, o podpiranju revnih samostanov in revežev, od ureditve cerkvenih razmer v frankovskem in zahodnogotskem kraljestvu in pokristjanjevanja Anglov, do pravičnega ravnanja z Judi, od gornjeitalskega in istrskega razkola zaradi treh poglavij, od poseganja vzhodno rimskega cesarja v notranje cerkvene zadeve, od prizadevanja za pomirjenje z Langobardi, do očetovske skrbi za begunce iz pokrajin, ki so jih zasedli Langobardi, o odporu zoper oblastnost carigrajskih patriarhov in do prisrčnih odnosov do Aleksandrije in Antiohije.

Kot vidimo, je papež posvetil vso svojo možno energijo za iskanje resnično miroljubnih rešitev. Gregorijeva pisma tako izražajo njegovo odločnost in modrost, odgovornost in uravnovešenost, dobroto in tenkočutnost, pastoralno skrb in vnemo, smisel za duhovno in stvarno (Valenčič 1984, 180).

1.2 II. vatikanski koncil – pastoralni koncil Cerkve o Cerkvi

Koncil, latinsko *concilium*, pomeni shod ali skupščino. V krščanstvu ga pojmuje kot zbor škofov ali drugih dostojanstvenikov, ki se zberejo zaradi reševanja vprašanj cerkvenega nauka in discipline. Če poznamo tri vrste koncilov: ekumenskega (gr. *oikumene*, ves naseljeni svet), plenarnega in pokrajinskega, moramo v primeru II. vatikanskega koncila govoriti o ekumenskem koncilu, ker so se sestali škofje z vsega sveta, predseduje jim papež sam ali po svojem legatu (Rebić 2007, 591). Koncil je zagotovo hotel poglobiti razmišljanje o Cerkvi. Delo v tem okviru je vodilo k globlji definiciji Cerkve in omogočilo postaviti njeno poslanstvo v kontekst sodobnega sveta za postavitev novih mostov z novim svetom. Obstajal je tudi duh soočenja. Treba je bilo ponovno razmahniti poslanstvo z uporabo jezika, s sprejetjem nove države, na podlagi večje globine, ne samo v soočenju z moralnimi cilji, ampak iz Kristusa samega (Ouellet 2013, 41). Koncil je hotel Cerkvi vrniti bolj točno podobo, jo vrniti svetu in hkrati ponuditi svetu dialog, izmenjavo, da bi prispeval k edinosti človeštva, ki je danes potrebnejša kot kdajkoli (42). Cerkev želi svetu ponuditi Kristusa, ki je vogelni kamen edinosti človeštva. Hkrati pa nam koncil ponuja celostno, resnično notranjo – res evangeljsko prenovno. Koncil si prizadeva, da bi verniki lahko bolj krščansko živeli preko tega, da imamo pred očmi, da je Kristus vedno žareče središče zgodovine in življenja. Cerkev bo mogla tako v novih razmerah čim boljše in čim uspešneje spolnjevati svoje odrešitelsko poslanstvo v prid vsega človeštva in kot Kristusovo »znamenje in orodje« (LG 1) udeležati svojo službo človeku v Božjo slavo, v kateri more edino človek doseči svoj polni smisel in popolno srečo.

II. vatikanski koncil je sprejel dediščino I. vatikanskega koncila, ki je izdal dve konstituciji: *Dei Filius* o razmerju med vero in razumom in *Pastor aeternus* o papeževem prvenstvu in njegovi nezmotnosti v verskih in nravnih stvareh, ko govori *ex cathedra*. Imel pa je tudi pripravljen osnutek za nauk o Cerkvi, o škofovski službi in tudi o nekaterih pastoralnih vprašanjih (Strle 2004, 21). Lahko rečemo, da je II. vatikanski koncil njegovo nadaljevanje, s tem pa tudi nadaljevanje tridentinskega koncila. Ali je papež Janez XXIII. imel jasen načrt za koncil, ne moremo vedeti, je pa

sam kasneje povedal, da bo to nov koncil in ne nadaljevanje prvega vatikanskega (Tanner 2013, 296).

Za osnovo uresničevanja II. vatikanskega koncila oziroma koncilске preнове je treba postaviti načelo obogatitve vere. Ta je v samem dejstvu koncila in v njegovem bistvenem namenu (Wojtyła 1999, 13).

Janez XXIII. si je cerkveni zbor, katerega je sklical, zamišljal že vnaprej kot pastoralni koncil. Lahko rečemo, da je bil v zgodovini Cerkve vsak koncil pastoralne narave tudi zato, ker so pod papeževim vodstvom zbrani škofje pastirji Cerkve. Istočasno je koncil dejanje najvišjega učiteljstva Cerkve. Nauk vere in nravnosti (*doctrina fidei et morum*) sestavlja vsebino učenja pastirjev Cerkve, tako da imajo po eni strani doktrinalna dejanja učiteljstva pastoralni pomen in po drugi strani imajo pastoralna dejanja zaradi svoje globoke zakoreninjenosti v veri in nravnosti doktrinalni pomen. Ta dejanja pastoralne narave vsebujejo nauk, ki ga Cerkev oznanja – in ga pogosto napravijo bolj razvidnega –, ko neprestano teži za tem, da doseže polnost Božje resnice. To vse najde izredno potrditev na II. vatikanskem koncilu, ki je ohranil pastoralno naravo in je – dejansko prav zaradi pastoralnega namena – široko razvil nauk vere ter kot posledico tega ustvaril osnove za njegovo obogatitev (14).

Kot pastoralni koncil so ga dojemali tudi koncilski očetje, saj jim je bila pred očmi skrb Cerkve za ljudi, ki so poklicani k odrešenju. Že samo izvajanje službe cerkvenega učiteljstva je po bistvu pastoralno (Strle 2004, 26). Čeprav je koncil storil določene korake tudi v opredelitvi verskega nauka (npr. o naravi Cerkve, vlogi Božje besede, poslanstvu vernikov – klerikov in laikov), ni tega definiral kot obvezno verovanje, ampak kot pastoralno (življenjsko) izhodišče in vodilo. Teh vodil (veliko jih je predvsem v konstituciji GS) ni mogoče strogo izvesti iz trajnih načel krščanstva, čeprav brez dvoma izhajajo iz duha evangelija in jih zaradi tega kristjan ne sme odklanjati ali omalovaževati kot nekakšnih neobveznih mnenj, češ da kaj takega ni mogoče označiti za stroge sklepe iz večnih načel (28). Po vsem tem lahko ugotovimo, da je koncil v posebnem smislu pastoralen ravno zato, ker se je odločil za karizmatična vodila in ne doktrinalna opredeljujoča načela, niti ne za določbe, ki enoumno sledijo iz doktrinalnih načel. Po Wojtyłovem pa je pogoj takih vodil ravno doktrina, ki je zakoreninjena v veri in nravnosti. Janez XXIII. je za namen koncila postavil »*aggiornamento*«, kar pomeni nekaj, kar je skladno s časom, v katerem živimo. Papež je ta izraz uporabil namesto

izraza »reforma«. Njegov izraz predpostavlja nedotaknjenost Božjega razodetja in Cerkve, kakršno si je zamislil Kristus. Gre za to, da Cerkev pri svojem posredovanju evangelija pristnega odrešenjskega oznanila upošteva probleme ljudi svojega časa. Prilagoditi mora sama sebe evangeliju, ne pa se prilagoditi svetu (30). Papež Janez XXIII. je govoril, da želi odpreti okna Cerkve, da bi vanjo prišlo nekaj svežega zraka, a je tudi dejal, da bo namen koncila utrditev nauka in izboljšanje cerkvene discipline (Tanner 2013, 296).

Poleg tega pa je koncil kristjanom postavil naloge, ki naj bi jih z živo zavestjo lastne odgovornosti pred Bogom in Cerkvijo reševali v vsakokratnem položaju na podlagi široko zasnovanih koncilskih vodil in ob naravni ter hkrati nadnaravni luči, katere so deležni kot udje Kristusovega skrivnostnega telesa (Strle 2004, 28). Danes petdeset let po koncilu vidimo, kako se povsod po svetu uveljavlja pravi koncil z duhovno močjo. Dejanja zadnjih papežev še posebej kažejo na njihov trud, ko si prizadevajo k resnični prenovi Cerkve, da bi z močjo Svetega Duha uresničevali koncil.

1.2.1 Obrnitev k cerkvenim očetom

Drugi vatikanski koncil sicer relativno malo navaja cerkvene očete, saj so koncilski besedila napisana na osnovi izjav prejšnjih koncilov in novih teoloških dognanj. Cerkvni očetje so najpogosteje citirani v štirih konstitucijah, manj pa v odlokih in izjavah. Koncil globoko spoštuje cerkvene očete, saj se koncilski očetje v doktrinalnem razmišljanju in v smernicah duhovne vzgoje ter duhovnikov v temeljih opirajo nanje.

Obrat k cerkvenim očetom se je pričel ravno z razvojem biblične teologije. Zahteva, da teologija za oznanjevanje in razlaganje v Cerkvi dobi novo moč iz vedno živega vira Božje besede, se je kazala v razvoju svetopisemskih študij. Besede svetega Hieronima: *»Ignoratio enim Scripturarum, ignoratio Christi«* (Commentari in Isaiam; Prologus: CCL 73,1), nas usmerjajo k pristnemu viru, iz katerega se napaja vera Cerkve in skupaj s koncilom lahko ponovimo, da ima teologija za oporni temelj napisano Božjo besedo z izročilom. Po Leonu Velikem je preučevanje Svetega pisma duša svete teologije (DV 24). Lažje bomo razumeli, če imamo pred očmi vidik, da so ravno cerkveni očetje iz svetopisemskih besed dobivali zdravo hrano in sveto moč v svojih dušnopastirskih pridigah, spisih in katehezah.

Patristika je v letih med obema svetovnima vojnama lahko delala bolj nemoteno kot eksegeti, čeprav jo je sem ter tja Sveti oficij opomnil in opozoril, kako previdna mora biti, kadar od neškodljivega objavljanja del s področja literarne ali zgodovinske kritike preide na kočljivo področje zgodovine dogem. Kljub vsem pomislekom Svetega oficija pa v delih cerkvenih očetov ne opazimo več iskanja apologetskih dokazov za starost dogem ali katoliške prakse, ampak so iskali v njihovih spisih nekaj izvirnega, da bi sporočilo cerkvenih očetov zaživelo v bogastvu njihovega nauka in duhovnosti in da bi v teh pričevanjih odkrili versko doživetje krščanske skupnosti (Aubert 2000, 258). Vedno se je živo zavedalo, da je v očetih nekaj posebnega, neponovljivega in trajno veljavnega, kar živi naprej in kljubuje minljivosti časa, zato Cerkev še danes črpa moč iz življenja cerkvenih očetov (ŠCO, 25). Mnoge analogije med sedanjo kulturno klimo in patrističnimi časi kljub očitnim razlikam povezujejo sedanji čas s patristično dobo. Tudi danes Cerkev v procesu priličenja in očiščevanja opravlja občutljivo razločevanje duhovnih in kulturnih vrednot, ki ji omogoča ohranjati njeno identiteto v današnji kulturni panorami, in deliti bogastva, ki jih človeška izrazna moč vere more in mora dati sedanjemu svetu (26). V tem pogledu, ki ga je Cerkev spoznala, vidimo pomen cerkvenih očetov, ki se je po zaslugi določenih manjših skupin spet vrnil v sveto teologijo. Sedanji položaj kaže na to, kako potrebe celotne pastoralne dejavnosti in novih duhovnih tokov terjajo močno hrano ter zanesljive vire navdihnjenja (26). Ti viri predstavljajo za Cerkev današnjega časa vir poguma in luči. Tudi spodbude papežev pravijo, da je študij cerkvenih očetov koristen za vse, posebej pa za tiste, ki jim je pri srcu teološka, pastoralna in duhovna prenova, ki jo je sprožil koncil. Pri cerkvenih očetih namreč najdemo trajne vrednote, ki so temelj vsake pristne prenove. Patristična misel je kristocentrična, je zgled enovite, žive teologije, ki je dozorela ob stiku s problemi pastoralne službe, je najboljši vzorec za katehezo, studenec spoznavanja Svetega pisma in izročila, kakor tudi celotnega človeka in resnične krščanske identitete. Papež Janez Pavel II. v svojem apostolskem pismu *Patres Ecclesiae* spodbuja: »Očetje so namreč stalna in trdna struktura Cerkve ter za Cerkev vseh stoletij izpolnjujejo trajno nalogo. Zato se mora vsako oznanjevanje in cerkveno učiteljstvo, če hoče biti verodostojno, soočiti z njihovim oznanjevanjem in njihovim učenjem; vsaka karizma in vsaka služba mora zajemati pri živem vrelcu njihovega očetovstva in vsak na novo dodan kamen na zgradbi je treba namestiti v strukture, ki so jih oni že postavili, in ga s temi strukturami utrditi in spojiti« (31). V navodilu o študiju cerkvenih očetov v

duhovniški vzgoji, ki nas spodbuja k odpiranju zakladov nauka in duhovnosti cerkvenih očetov pod razloge navaja, da so očetje prednostne priče izročila in so nam izročili teološko metodo, ki je jasna in obenem zanesljiva, hkrati pa so njihovi spisi polni kulturnega, duhovnega ter apostolskega bogastva, ki očete napravljajo za velike učitelje včerajšnje in današnje Cerkve (32).

Lahko rečemo s sv. Avguštinom, da so cerkveni učitelji sadilci, zalivalci, graditelji in hranitelji Cerkve, ki je mogla rasti zaradi njihovega neutrudnega delovanja. Da pa bi Cerkev še naprej rasla, je nujno potrebno temeljito poznavanje njihovega nauka in dela, ki se odlikuje po tem, da je pastoralno in teološko, katehetsko in kulturno, duhovno in socialno na izvrsten in, lahko rečemo, enkraten način glede tistega, kar se je dogajalo v drugih zgodovinskih dobah. Prav ta organska enota različnih vidikov življenja in poslanstva Cerkve je tisto, kar očete napravljajo tudi za nas aktualne in rodovitne (44). To aktualnost je zaznal tudi koncil, ki jo je dobro umestil v pogled na današnjega človeka in svet, ki ga obdaja.

Vrnitev k izvirom – virom cerkvenih očetov, pa je v polnosti zaživela v pokoncilskem času, ko predvsem v cerkvenih dokumentih stalno opažamo prisotnost cerkvenih očetov.

1.2.2 Temeljni poudarki koncila

Pobližje si bomo ogledali štiri temeljne poudarke koncila, ki so krojili pisanje koncilskih dokumentov in veljajo za osnovne niti, ki prepletajo mrežo koncilskega dogajanja.

Liturgično gibanje

Začetek liturgične reforme se je začel z liturgičnimi gibanji v Belgiji v opatiji Saint-Andre-Bruges, v Franciji je nastal Center za liturgično pastoralno, v Nemčiji je bil največji vpliv imel benediktinski samostan v mestu Maria Laach, zelo so bila dejavna tudi katoliška mladinska gibanja. Liturgijo so hoteli iz samostanov prinesiti k ljudem, to pomeni, k subjektu, k osebi, da bi se tako ljudje začeli zavedati, da se v pretiravanju z zunanji znamenji skriva nevarnost predanosti magiji, mehničnosti in praznoverju.

S konstitucijo o bogoslužju – *Sacrosanctum concilium*–, prvim dokumentom koncila, se je začelo delo. Ta konstitucija je bila predigra za večino vodilnih misli in smernic II. vatikanskega koncila. S tem so koncilski očetje pokazali, kaj je v resnici v srcu življenja Cerkev. Cerkev je tako postala odvisna od delovanja učlovečene Besede, se pravi od vstalega Kristusa, ki kaže svojo zvezo z njo preko svetega bogoslužja, preko božanskega bogoslužja in zlasti preko evharistične daritve, ki je vdor velikonočne skrivnosti v človeško zgodovino prek posredovanja obredov (Ouellet 2013, 173). Koncilski očetje so si za nalogo koncila postavili, da bi poskrbeli, da bodo verniki živeli vedno bolj krščansko; pospeševati, kar bi moglo prispevati k edinosti vseh, ki verujejo v Kristusa; in okrepiti, kar bi pomagalo vse ljudi poklicati v naročje Cerkev (SC 1). Že izjava koncilskih očetov, da je bogoslužje vrhunec, h kateremu teži delovanje Cerkev, in hkrati vir, iz katerega izvira vsa njena moč (SC 10), nam nakazuje na to sveto potrebo po ureditvi sadov liturgičnih gibanj. Vse apostolsko delovanje pa usmerjeno v to, da bi se si, ki po veri in krstu postanejo Božji otroci, zbirali, v Cerkvi hvalili Boga, se udeleževali daritve in uživali Gospodovo večerjo (SC 10). Za tako delovanje je seveda predvidena liturgična vzgoja pod vodstvom dušnih pastirjev, ki naj omogočajo, da s tem apostolskim delovanjem verniki bolj krščansko živijo.

Cerkev – živa stvarnost, Božje ljudstvo

Znana izjava, da je Cerkev v Kristusu nekak zakrament, to je znamenje in orodje za notranjo zvezo z Bogom in za edinost vsega človeškega bitja (LG 1) nam v zavest priključuje občestvo z Bogom in občestvo ljudi med seboj v Bogu v srečanju s Kristusom. Če govorimo o kristocentričnosti, moramo nujno spregovoriti, da je ravno Kristus tisti, ki nas pripelje v trinitarično občestvo. Pride v Očetovem imenu, govori v Očetovem imenu, posreduje nam Duha svojega Očeta ...

Cerkev je tako učinkovito znamenje milosti, ne milost sama, ampak na milost kaže in jo tudi povzroča v ljudeh. Koncil se osredotoča na najbolj notranje, najgloblje jedro Cerkev, ki služi kot bratsko služenje vsem ljudem. Cerkev je znamenje tega, kolikor živi občestvo, ki ji ga podarja Bog, Tedaj čuti, da je vidno znamenje in hkrati orodje, sredstvo za človeštvo, da bi odkrilo to skrivnost, to skrito resničnost.

Jasno nam je, v kakšnem smislu je stvarnost Božjega ljudstva temeljna razsežnost Cerkev. Cerkev je istovetna z Božjim ljudstvom (LG 9). Ta vidna zgradba je tako usmerjena k skrivnosti Cerkev, k tisti nevidni zgradbi, kateri vse ljudstvo dolguje to, kar je realno Božje. Cerkev je Božje ljudstvo in je hkrati *mysterion*, med tema dvema pojmomoma ni nasprotja, tvorita enoto, govorita o isti temi, le da imata dve izhodišči, dva komplementarna vidika.

Pojem Božjega ljudstva umesti Cerkev v *historia salutis*. Pojem dobi potujoči oziroma romarski ali celo misijonarski značaj. Cerkev je tako zgodovinska in družbena stvarnost, predvsem pa je na prvem mestu skrivnost. Skrivnost Cerkev kot Božjega ljudstva je skrajno pozitivna in zelo dobro je, da so predlagali in na prvo mesto postavili vero in krst, na drugo pa tisto, kar hrani splošno duhovništvo. Iz splošnega duhovništva sledijo tudi določene dolžnosti – med njimi oznanjevanje veselega oznanila. Ker pa Cerkev jasno čuti, da je vesela novica Božjega kraljestva namenjena vsem, ima nalogo, da jo posreduje. Nobeden ni izločen. Benedikt XVI. je v svojem govoru rimskim duhovnikom o II. vatikanskem koncilu rekel, da smo Božje ljudstvo, ko vstopimo v občestvo s Kristusom, ko smo eno z njim. Božje ljudstvo pomeni povezanost in nepretrganost stare in nove zaveze, nepretrganost zgodovine Boga s svetom, z ljudmi. Koncil je poudaril, da je Cerkev ljudstvo Boga Očeta, Kristusovo telo, tempelj Svetega Duha, kasneje pa je prešel poudarek na novo resničnost: občestvo, *communio*. Preide na občestvo s troedinim Bogom, ki je sam občestvo med Očetom, Sinom in Svetim Duhom; zakramentalno občestvo, dejansko pa občestvo v škofovstvu in v življenju Cerkev (Benedikt XVI. 2013, 8).

Razodetje

V tem času, v katerem živijo ljudje, kakor da bi Boga ne bilo, je še kako potrebno, da s pojavom razodetja učlovečenega Boga skušamo v sodobnem človeku prebuditi čut za Boga.

II. vatikanski cerkveni zbor nam razodetje prikaže kot samopriobčenje Boga. Pred seboj vidimo podobo Boga, ki nam odkriva sam sebe tako, da se s svojim odrešenjskim delovanjem približa človeku in ga napravi za deležnega življenja. Z razodetjem nam hoče Bog podariti samega sebe, podarja se človeku, ta pa naj bi z osebnostno in celostno

vero in z življenjem iz te vere odgovoril na ljubeče samopriobčenje Boga v odrešenjskem razodetju.

Človek torej spoznava Boga predvsem v osebnem odnosu. Pot, ki vodi do Boga, je zelo pomembna, to srečanje z Bogom mora biti pripravljeno tudi s človekove strani in udejanjeno pod vodstvom njegovega razuma.

Zdi se, da se je koncil, ko se je soočil z veliko nalogo samospoznanja Cerkev, izrecno povezal tisto podobo notranjega življenja Boga, ki posreduje razodetje, in s človekove strani zavest o odrešenju in zveličanju, ki obstaja v deležnosti pri takšnem življenju (Wojtyła 1999, 36).

Današnji svet, sodobni čas in Cerkev

Današnji svet, ki hoče živeti, kot da Boga ni, mora antropologijo postaviti na Kristusu. V konstituciji *Gaudium et spes* najdemo večji del prvin, ki označujejo naravnost človeške identitete. Wojtyła pravi, da ta konstitucija (GS) uči, da naravnost deležnosti pri trojnem Kristusovem poslanstvu, je in mora biti docela prepojena s tem, kar je pristno človeško (Wojtyła 1999, 153). Gre predvsem za naravnost človeške identitete, prešinjeno s teženjem in naporom, ki sta usmerjena v oblikovanje človeka in človeške skupnosti (154). Potreben je razvoj težnje po pristnem dostojanstvu človeške osebe in težnja po pristnem občestvu med ljudmi. Narediti človeško življenje bolj človeško (GS 15) je temeljni namen koncila, tesno povezan s teženjem po deležnosti pri Božjem življenju in pri Kristusovem poslanstvu (157). V tej zvezi je najbolj razvidno dostojanstvo osebe v celovitosti človeškega duha in telesa, zato se je potrebno zavzemati za človeško dostojanstvo. Tako lažje odkrivamo vest in naravni red, ki se izpolnjujeta samo v ljubezni do Boga in do bližnjega.

Koncil poudarja, da sta *napredovanje človeške osebe in rast družbe same v medsebojni odvisnosti* (GS 25) in zato poudarja solidarnost. Tako lahko vidimo sintezo pomena in vrednosti naravnosti človeške identitete, ki je usmerjena v Kristusa, pristne solidarnosti, ki obstaja v pravilni orientaciji svobode posameznika v odnosu do skupnega blaga (162).

2. DUŠNIPASTIR – GLAS KRISTUSA IN CERKVE

V tem poglavju bomo poizkušali narediti sintezo med pogledom Gregorija Velikega na pastirsko in predstojniško službo v Pastoralnem vodilu ter koncilskimi dokumenti, ki nam o tej službi spregovorijo. Skozi sicer različne poglede na pastirsko službo bomo iskali *via media*, ki še danes v izvirnosti predstavlja pogled Cerkve na pastirsko službo.

V Pastoralnem vodilu se pojavljata dva termina, ki na splošno glede na samo delo označujeta predvsem škofovsko službo. Kot škof, je v prvi vrsti predstojnik svoji zaupani jim čredi in hkrati tudi njihov dušni pastir. V prvih stoletjih Cerkve je bila najbolj ovrednotena škofovska služba predvsem v luči predstojniške službe, duhovniki so bili le njegovi sodelavci. Danes, po nastanku župnij, pa se je pojem dušnega pastirja prestavil na vse duhovnike, ki jim je zaupana Božja čreda. Čeprav Gregorij piše svojemu prijatelju škofu Janezu iz Ravene predvsem o pomenu škofovske in predstojniške službe, je vodilo predstavljalo pomemben dokument pri pastoralnem delu duhovnikov veliko stoletij in za takega velja še danes. Zato je toliko bolj vredno, da se zavedamo, da se koncil napaja iz virov, ki so nam jih zapustili veliki očetje vere.

2.1 Podoba pastirja in duhovnika v Svetem pismu

2.1.1 Stara zaveza

Podoba pastirja ima v Svetem pismu pomembno vlogo. Poklic postane glede na preteklost, velik ideal: očetje so bili pastirji. Zato poudarjajo, da je David postal iz pastirja kralj (2 Sam 7,8) in Amos je bil poklican za preroka (Am 1,1; 7,14). Pastirji so tudi prve imenovane priče v božični zgodbi. Na različnih svetopisemskih mestih (Iz 44, 28; Jer 3,15) primerjajo kneze ljudstva s pastirji. Pri tem razlikujejo med dobrimi (Ezk 34- 11-16) in slabimi pastirji (Iz 56,11; Ezk 34,2) glede na to, ali so si prizadevali le za lastne koristi ali pa za ljudske. Tako govorijo o Bogu kot pastirju (Ps 23; Iz 40,11; Jer

31, 10). Za svoje ljudstvo hoče skrbeti bolje kot Izraelov pastir, izgubljeno hoče zbiti in dati svojim česar potrebujejo (Grabner- Heider 1984, 530).

V Stari zavezi je pastir Bog sam. On je tisti, ki vodi ljudstvo, saj je Izraelov Bog. Bog sklene zavezo z dvanajsterimi rodovi in jih združi v ljudstvo. To je izvoljeno ljudstvo. Bog je torej Bog, ki vodi ljudstvo. Izrael si ni zaslužil te izvolitve zaradi svojih človeških kvalit, niti zaradi svojega števila ali poguma. Tukaj ne govorimo samo o pojmu zaveze, ampak o pojmu zastonjskega daru, ki počiva na ljubezni- daru, ki presega človeka (Cazzeles 1979, 174).

Podoba pastirja je v vzhodnjaškem slovstvu zelo stara. Jeremija jo je uporabil za Izraelove kralje, da bi jim očital, da so slabo opravljali svojo službo in jim napovedal, da bo Bog svojemu ljudstvu dal nove pastirje, ki ga bodo pasli v pravičnosti, med temi pastirji pa mladiko, Mesija (Jer 23, 5-6).

Kot smo že omenili, Ezk 34 spregovori o Izraelovih pastirjih. To poglavje je najpogosteje uporabljeno za obravnavo dušno pastirskega dela v PV. Od prerokovanja slabim pastirjem Gospod narekuje Ezekijelu, da bo on sam poskrbel za svoje ovce in jih poiskal. Pastirjem, tukaj kraljem in laičkim poglavarjem ljudstva, očita njihove zločine (v.1-10). Gospod jim bo odvzel čredo, s katero slabo ravnajo, in se sam postavil za pastirja svojega ljudstva, kar je napoved teokracije. Pozneje je Gospod dal svojemu ljudstvu pastirja po svoji izbiri, kneza, novega Davida.

Ko govorimo o podobi pastirja, imamo lahko hkrati pred seboj tudi duhovniško službo. Duhovniku v Stari zavezi je bilo zaupano občevanje z Bogom. Bil je Jahvejeva usta, srednik, sporočal je oraklje, toro, opravljal službo pri oltarju; važno je bilo pri tem obredno uživanje mesa daritev za grehe, kot iztrebljanje zla. To torej ni bila pastoralna služba v današnjem pomenu (Grabner- Heider 1984, 258).

Melkizedek, duhovnik Boga Najvišjega v 1 Mz 14,18 se na tem mestu skrivnostno pojavi v sveti pripovedi kot kralj iz Jeruzalema, mesta, ki ga je Bog izbral za svoje prebivališče, in kot duhovnik Najvišjega, pred vzpostavitvijo levitskega duhovništva, je v Ps 110,4 predstavljen kot podoba Davida. Po izgnanstvu je Melkizedek predstavljen kot podoba velikega duhovnika, kot dediča kraljevskih pravic in poglavarja duhovnikov, kateremu Abrahamovi potomci plačujejo desetino. V naši obravnavi se nam Melkizedek zdi še pomembnejši, saj je v Heb 7 uporabljen za razširitev

Kristusovega duhovništva. To je za naš pogled pomembno, saj je duhovnik deležen Kristusovega duhovništva. Patristična tradicija je izkoristila in obogatila to alegorično eksegezo, ko je v kruhu in vinu, ki ga je Melkizedek prinesel Abrahamu, videla podobo evharistične daritve, kakor je navedeno v razlagi mašnega kanona. Več očetov je celo dopuščalo, da se je v Melkizedeku prikazal osebno Božji Sin.

V Izraelu ni nihče postal duhovnik zaradi duhovnega poklica. Duhovništvo je bila služba, ki jo je dobil tisti, ki je izhajal iz duhovniškega rodu. O sami duhovniški službi Aronovih duhovnikov beremo v 2 Mz 29. Duhovnik v Stari zavezi opravlja zgolj daritve Gospodu, ki pa je pravi pastir izvoljenega ljudstva. V 3 Mz 1-7 v daritvenem obredniku pobližje vidimo vlogo duhovnika pri daritvah. Ko v 3 Mz 4,1-12 spregovori o daritvah velikega duhovnika, vidimo v v. 3, da mora biti duhovnik pred darovanjem čist – *»če se pregreši maziljeni duhovnik in v krivdo vplete ljudstvo, naj za greh, ki ga je storil, daruje Gospodu daritev v greh za mladega bremadežnega junca.«* To simboliko velikokrat poudarja tudi Gregorij, vendar se ne navezuje na to mesto. Duhovnik daruje daritev za grehe tudi za ljudstvu npr. v 3 Mz 5,10 – *»Duhovnik bo zanj opravil spravo zaradi njegovega greha ki ga je storil, in mu bo odpuščeno.«*

Duhovnik je v Izraelu veljal za čistega, zato je bil on merodajen za pregledovanje obolelih mest. V 3 Mz 13, ki govori o gobavosti ljudi, izpuščajih, zastarani gobavosti, tvorih, opeklini, okužbi lasišča, izpuščajih plešavosti postavi duhovnika za tistega, ki obolelo mesto pregleda in ga tudi razglasi za čistega oziroma nečistega. Diagnoza in kolektivni varnosti ukrepi proti okužbi so bili zakonsko določeni in prepuščeni duhovnikovi odločitvi. »Greh« oziroma nečistost je pomenilo napad na oživljajočo moč Boga. Če tukaj duhovnik velja za tistega, ki je diagnostik, pa Gregorij v Pastoralnem vodilu I. 11 spregovori o hibah, ki jih duhovnik sploh ne sme imeti. Vsako hibo nato tudi alegorično obrazloži.

2.1.2 Nova zaveza

Danes nam ni všeč podoba »človeka, kot ovce«, ki sledi pastirju. Danes je človek svoboden, ker ga ne pogojujejo njegove potrebe, vodi pa ga želja po tem, kar misli, da zanj bolje. Po svoji naravi je človek kultura, odprt vedno večji poti in napredku. Kultura

pa se rodi in raste v skladu z ideali, ki jih posnemamo. Naši kulturni vzori, utelešeni v konkretnih osebah, ki jih predstavljajo, so pastirji, voditelji, ki jim sledimo. Vzoru je potrebno slediti in ga doseči, po možnosti preseči, v naraščajoči tekmovalnosti in rivalstvu, najprej z drugimi in potem s samim vodjem. Gre za nemirno podložništvo, ki poraja boj in nasilje, ki ga krotijo pravila, da ne bi drug drugega uničili. Posledica je, da smo podložniki modela zmagovitega pastirja. Jezus pa nam predlaga alternativni model, ki vodi ven iz te igre smrti: človeku ponuja, da uresniči svojo človeškost, ko ga kliče, naj bo popoln kakor Oče. Ne predlaga posnemanja želja drugega, temveč želje Očeta, ki ni nikomur tekmeč, ampak vir življenja in svobode za vse. Jezus sam zase pravi, da je dobri pastir. Zato, ker ko sledimo njemu, postajamo to, kar smo: Očetovi sinovi in med seboj bratje.

V Ezekijelovem besedilu že najdemo osnutek za priliko o izgubljeni ovci, zlasti pa priliko o dobrem pastirju (Jn 10), ki se, če jo primerjamo z Ezekijelom, prikaže kot Jezusova mesijanska zahteva.

V ozadju Jezusovega govora v Jn 10 je podoba, ki je v Palestini domača. Poseben odnos, ki je med čredo in pastirjem je podoba odnosa med kraljem in ljudstvom, ki je v podobnem odnosu med Bogom in njegovimi verniki.

Jezus je *prišel, da bi imeli življenje in ga imeli v obilju* (Jn 10,10). On je pastir in Janje Božje, ki odjemlje greh sveta (Jn 1, 29): prišel je osvobodit ovce in jim dat življenje, svoje življenje Sina. To bo, kar ponazarja prilika o dobrem pastirju.

Jezus pravi: *»Jaz sem dobri pastir; dobri pastir da svoje življenje za ovce«* (Jn 10,11) in s tem posebej poudari dobri, kar pomeni resnični, pristni, dobri, ki zna opravljati svoje delo; navezuje pa se tudi na nekaj prijetnega, lepega. Jezus ni eden izmed pastirjev, temveč »edini« pastir, vzor pastirja, ki skrbi za svoje ovce. Predstavlja se kot takšen, ker ponudi, da na voljo in da svoje življenje zanje. On je pastir, ker je žrtvovano in zmagovito Jagnje, ki vodi čredo k izvirom vode življenja (Raz 7,17). On je obljubljeni pastir (Ezk 34,1), sam Gospod postane pastir (Ps 23).

Jezus pokaže način s tem kako je pastir, s tem, ko da svoje življenje za ovce. Položi in da na voljo svoje življenje za svoje ovce (Fausti 2012, 277). To ne pomeni, da pastir umre, saj v tem primeru bi postale ovce razgubljene. V prvi vrsti je mišljeno, da je prva lastnost pastirja ljubezen in pogum, s katerim brani ovce: on v nasprotju z najemnikom

»iz-postavi« zanje svoje življenje vsaki nevarnosti. Pomembno izhodišče za pastirsko službo je v Jezusu Kristusu, ki pozna svoje ovce in te poznajo njega, mu zaupajo in mu sledijo. Biti pastir pomeni biti za svoje ovce.

Ko pa hočemo spregovoriti o tematiki duhovništva v novi zavezi, najprej poudarimo, da nova zaveza ne pozna lastnega duhovništva. Tudi izraz duhovnik se v Novi zavezi ne uporablja za nosilce služb v Cerkvi, kot se ta izraz uporablja od 4. stoletja dalje, ampak s to besedo označuje judovske in poganske duhovnike, Jezusa Kristusa v Heb 10,21 in kristjane v 1 Pt 2,9 – *»Vi pa ste izvoljeni rod, kraljevsko duhovništvo, svet narod, ljudstvo, pridobljeno za to, da bi oznanjali hvalo njega, ki vas je iz teme poklical v svojo čudovito luč.«* Na tem mestu vidimo prevzemanje starozaveznih častnih nazivov in jih prenaša iz ljudstva Stare na ljudstvo Nove zaveze. To splošno duhovništvo ne temelji na religioznih funkcijah, temveč na veri v Gospoda. Duhovniki v dosedanem religioznem posredovanju Judov in poganov, kot sredniki milosti in odrešenja ter posredniki med božanstvom in ljudmi postanejo odveč. V zreli veri se vedno že izvršuje Božje odrešenje, ki se je v Jezusu Kristusu učlovečilo in je dosegljivo vsakemu posamezniku v cerkveni skupnosti. Splošno duhovništvo ni kar tako na voljo, temveč se dogaja v veri in se bo dopolnilo šele ob koncu časov (Grabner- Heider 1984, 269). Od starozavezne podobe pastirja smo prešli na najbolj zbistreno podobo pastirja – duhovnika. Duhovnik je torej tisti, ki se da oblikovati po zgledu Kristusa pastirja. Kristus je srednik, edini duhovnik in popolna žrtev. Torej bosta služba in delovanje predstojnika cerkvene skupnosti ter dušnega pastirja, ki ju opisuje Gregorij Veliki v Pastoralnem vodilu in koncilске konstitucije, izhajali iz svetopisemske podobe pastirja.

2.2 Podoba pastirja v Pastoralnem vodilu Gregorija Velikega

V Pastoralnem vodilu je tematika pastirstva skoraj v celoti prežeta z delom duhovnega voditelja. Na življenje dušnega pastirja in poglede na njegovo delovanje med ljudmi se najbolj osredotočajo I. II. in IV. del. V III. delu pa vidimo, ne toliko lik samega pastirja, ampak celoto različnih kategorij ljudi glede na spol, starost, duševno naravnost, duhovno stanje in potrebe, zunanje okoliščine, družbene obveznosti, dosedanje moralne

ravnanje in to, kako mora biti pastir izvrsten poznavalec človeške notranjosti. Pod nekaj vidiki si bomo ogledali podobo pastirja, ki ga imamo pred sabo v Pastoralnem vodilu.

2.2.1 Vzvišenost voditeljske službe

Vzvišenost in pomembnost pastirske službe je eden izmed razlogov, zakaj je hotel Gregorij ob imenovanju za naslednika apostola Petra, leta 590 ubežati službi. Kot vemo, se Gregoriju niti na prigovarjanja cesarju Mavriciju in carigrajskemu patriarhu Janezu, ni uspelo izogniti se papeški službi, saj so mnogi Rimljani, kot Carigrajčani poznali Gregorijeve vrline. Ravno izogibanje težki pastirski službi pa je nagnilo škofa Janeza iz Ravene, da je pogrjal Gregorija. Čeprav je Gregorij slutil nekakšen strah pred veličino službe, lahko iščemo za to več razlogov, mogoče se je čutil nesposobnega ali nevrednega. Eden izmed poglobitnih je lahko tudi sam strah, ki je predstavljal moralno moč, s katero človek premaguje in presega samega sebe, ter tako ponižno in zaupajoč stopa v obzorje same moči milosti. Ne gre namreč za neko predrzno zaupanje v Boga, ali še manj za predrzno zaupanje v samega sebe, temveč za človeški in krščanski realizem, ki upošteva človeško slabost in gradi na Božji moči. Gregorij dragemu bratu in prečastitemu soškofu Janezu posveti Pastoralno vodilo, da bi povedal vse, kar misli o teži te službe, da kdor je še nima, naj nepremišljeno po njej ne hrepeni, kdor pa se je nepremišljeno zanjo gnal, ga bodi strah, če jo je dosegel (PV- posvetilo). Sam je pastirsko službo sprejel s čutom odgovornosti. Ker pa je imel bogate življenjske izkušnje, ki si jih je pridobil najprej v svetni in nato še v cerkveni službi, je še prej opazil, da nekateri iščejo te službe, čeprav zadnje niso ne sposobni ne pripravljeni, drugi pa se jim izmikajo, čeprav bi jo v duhu odgovornosti in služenja morali sprejeti.

Gregoriju se gre za to, da je potrebno resno pretehtati, kdo pride do najvišjega vodstva, saj se mu je zdela težka in odgovorna naloga. Očitno je bilo v tistem času kar nekaj primerov simonije, kar lahko opazimo v njegovih posredovanjih celo svetnim oblastnikom, da naj se opravi simonija. Simonija zavzema predvsem kupčevanje z duhovnimi dobrinami, saj se je v tistem času z kupovanjem prišlo do cerkvenih služb in položajev, zato so njegove spodbude in poudarki k važnosti in vzvišenosti pastirske službe toliko večji, da se je lahko boji tisti, ki je ni vreden.

Pastirsko vodstvo – umetnost vseh umetnosti

Umetnost je nekaj dejavnost, pri kateri gre za nekakšno ustvarjanje, oblikovanje, ki ima neko vrednost. Zato Gregorij pravi, da je ni umetnosti, ki bi si jo drznil kdo učiti, če se je prej s truda polno vajo ne nauči. Kolikšna pa mora biti šele lahkomišelnost, če se nevednež loti pastirskega vodstva, ko je vodstvo duš umetnost vseh umetnosti (PV I. 1). Problem torej ni v službi vodstva, ampak v osebah, ki to službo hočejo opravljati, oziroma, če vzamemo slabšalno, jih je nekaj takih, ki v sveti Cerkvi pod krinko vodstva hlepe po slavi in časti; radi bi veljali za učitelje, žele biti več od drugih, hočejo, kakor pravi Resnica, da bi jih ljudje na trgu prvi pozdravljali, iščejo prva mesta za mizo, prve sedeže na shodih (PV I. 1). Tak profil pastirja je znano, da bo manj dostojno opravljal pastirsko službo, saj ga je v tem le prevzetnost naredila za učitelja ponižnosti. Ta njegova nedostojanstvenost se bo najprej pokazala v njegovi učiteljski službi, saj se mu bo jezik zmešal, če bo učil nekaj drugega z dejanji in nekaj drugega z besedami.

Pastir je čuvar Gospodove besede in mora Gospoda poznati. Če je pastir neveden in neizveden, bodo tej nevednosti pogosto sledili tudi grehi podložnih; kajti čeprav niso pastirji luči vednosti po lastni krivdi, se vendar po strogi sodbi dogaja, da po njihovi nevednosti škodo trpe tudi tisti, ki se po njih ravnajo (PV I. 1). Če bodo torej pastirji, ki hodijo pred ljudstvom izgubili luč vednosti, se bo ljudstvo skrivilo pod bremenom greha, saj oni hodijo za njim.

Gregorijeva skrb je, da bi v vrstah Cerkve bilo mnogo svetih in odličnih pastirjev, zato hoče tako natančno podati razloge za teža bremena vodstva, da se kdo ne bi predrzno lotil svetega vodstva, da kdor koli mu ne bi bil kos, in bi si želel priti na vrh veljal za vodnika v pogubo.

Ko pastir postane zaposlen z vodstvom, ga ta pogosta skrb, ki jo je vzel nase raztrga srce na razne opravke in človek tako ni več posameznim stvarjem kos, ker se je z zmedenim duhom razdelil na mnogo reči (PV I. 4). Zato lahko z modrim Sirahom rečemo: »Sin, v svojem delovanju se ne lotevaj preveč opravil, če jih boš kopicil, ne boš ostal brez krivde« (Sir 11,10). Če hočemo pastirsko vodstvo imeti za umetnost, moramo torej resnično paziti, da svojega duha ne bomo razdeljevali na posamezne

opravke, ker se drugače ne more osredotočiti popolnoma na bistvo pastirske službe. Ta raztresenost pastirja vleče navzven iz služenja in ga oropa trajnega strahu za notranje življenje; napeto preudarja, kako bi uredil zunanje zadeve, le sebe nima na mislih; zna premišljevati mnogo reči, sebe pa ne pozna. Ko se namreč ubada z zunanjimi opravki bolj, kot je potrebno, se na potu zamoti in pozabi, kam gre; to ga odvrča od resnega spoznavanja samega sebe, da niti ne vidi škode, ki jo trpi in se ne zaveda, koliko greši (PV I. 4). Gregorij bi rad obvaroval slabotno srce želje po oblasti, da se ne bi nepopolni drznili najvišjega vodstva in ne bi stopali na strmine, kateri se opotekajo, celo tedaj, ko na ravnem stoje.

V četrtem delu Pastoralnega vodila nam pisec spregovori o lastnostih in ponižnosti oznanjevalca, ki jih mora obdržati v sebi, ko konča pouk svojemu ljudstvu. Pastir mora v sebi imeti nekakšen strah, da ne bi pustil svojega zveličanja v nemar in se napihnil, ko zdravi drugim njihove rane in jih vodi nazaj k zveličanju, da ne bi zanemaril sam sebe, ko pomaga drugim, da ne bi padel, ko vzravna druge. Marsikomu je bila velika krepost priložnost pogube, ker je, zaupajoč v svoje moči, živel brez skrbi, je iz malomarnosti nepričakovano poginil. Človek, zaupa vase in brez skrbi počiva. Ko je že mlačen, mu zviti sovražnik našteva dobra dela in ga povišuje s prevzetno mislijo, da je boljši od drugih (PV IV.). Ker se pastir zaradi lepih stvari povišuje, ga bo prav ta lepota lahko pahnila, ker se duša iz veselja nad krepostmi in zasluženjem ponaša, da je varna, vendar jo prav to zaupanje zavaja v nečistost. Gregorij nas svari, da kdor je namreč ne ozira več na nebeškega vladarja, išče svoje lastne hvale in si začne lastiti vse, kar je dobrega prejel, da bi darovalca slavil; želi širiti svojo čast in hvalo in si marljivo prizadeva, da bi postal vsem znan kot nekaj nenavadnega. Ta prevzetnost zaradi kreposti potrka včasih vsaj na rahlo tudi na srca izvoljenih, dasi jih ne premaga popolnoma, toda, ko pride za povišanjem ponižanje, se v ponižanju vrnejo k zveličavnemu strahu (PV IV.). Naslednik apostola Petra pastirja spodbuja, da resnično v srcu vedno trezno premisli, kaj je, ko se pogloblja v najvišje skrivnosti. V ospredju mora pastir vedno imeti, da je le človek, katerega duh se mora ozirati na slabosti in se poniževati, predvsem iz vidika, ne koliko dobrih del je storil, ampak koliko jih je opustil. Svoje srce mora pastir imeti usmerjeno na Gospoda, ki je začetnik ponižnosti, da bo lahko v kreposti utrjeval svojo misel in se ob slabosti spomnil na ponižnost. Vedno, se mora pastir boriti z majhnimi ali velikimi težavami, zaradi katerih ne sme biti

prevzetan zaradi odličnih dejanj. Pastirska skrb je v prvi vrsti dokaz ljubezni, in kdor ima kreposti, pa noče pasti Gospodove črede, pomeni da ne ljubi najvišjega Pastirja in prav je, ter se spodobi, da se skrb za sveto Cerkev naloži tistemu, ki jo zna prav voditi (PV I. 5). Če pa se nekdo z veliki darovi izmika v smislu, da hoče živeti samotarsko življenje, pomeni, da z oznanjevanjem prikrajša mnogo svojih bližnjih. Le tej, so krivi škode tolikšnega števila ljudi, kolikršnemu bi mogli koristiti, ko bi javno delovali. S kakšno pravico stavi svojo samoto nad korist drugih tisti, ki bi se odlikoval, ko bi delal za bližnjega, ko je Edinorojeni najvišjega Očeta zapustil Očetovo naročje in prišel med nas, da bi mnogim koristil? (PV I. 5). Zatorej moramo imeti pred seboj, da je za Gregorijevega pastirja najvišje merilo oseba, konkretna oseba. Pastir jo mora poznati, se ji prilagoditi in ji nuditi svojo pomoč, tako da vsakemu posamezniku v svojih različnih pridigah skrbno daje zdravila za njihove rane. Potrebuje zelo veliko truda in modre preudarnosti, da lahko vsakemu posamezniku ustreže z opominjanjem, glede na njihove potrebe.

Pastir je v prvi vrsti oznanjevalec, zato ima poglavitno mesto v njegovi dejavnosti pridiga. Težko je, ko mora pastir, ki opravlja vlogo zdravnika, ozdravljati nešteto poslušalcev, ki boleajo za različnimi boleznimi, ampak jih opominja vse hkrati in z besedami ene pridige, zato mora paziti, da bodo besede posameznim primerom primerne, a si hkrati med seboj ne bodo nasprotovale. Gregorij o namenih pastirjevega pridiganja pravi, da naj prevzetnim oznanja ponižnost tako, da plahih še bolj ne preplaši; plahim naj vliva poguma tako, da prevzetnim ne zraste predrznost; lenim in mlačnim naj zbuja gorečnost za dobra dela tako, da neugnanim ne pomnoži samo samovoljnosti in nepočakanosti; neugnane naj spravlja v prave meje tako, da lenih ne zaziblje v brezskrbno mlačnost; nepotrpežljivim naj ugaša jezo tako, da v popustljivih in krotkih ne bo vzgajala malomarnosti, krotke naj podžiga h gorečnosti tako, da v jezljivih ne bo netila požara; lakomnim naj navdihuje radodarnost tako, da zapravljalivcem ne popusti vajeti za razsipnost; razsipnim naj oznanja večnost tako, da v lakomnih ne bo rasla skrb za miniljive reči; nezdržnim naj hvali zakon tako, da ne bo zdržnih vabila v slo; zdržnim naj slavi telesno čistost tako, da zakonski ne bodo zaničevali telesne rodovitnosti. Pridiga mora oznanjati kreposti tako, da ne bo po strani pospeševala tudi grehov; najpopolnejše kreposti mora hvaliti tako, da ne bo jemala

upanja majhnim; majhne kreposti pa mora gojiti tako, da se ne bo zanemarjalo prizadevanja za najvišje, češ da so majhne zadosti (PV III. 36).

Da pa bo pastirsko vodstvo pri pastirju res lahko umetnost potrebuje molitveno podporo ali kakor se Gregorij izrazi, obstaja nekakšna solidarnost med pastirji, kakor je nastala med škofom Janezom iz Ravene in rimskim škofom Gregorijem, predvsem z rešilno desko molitve, ki pride Gregoriju v pomoč v brodolomu tega življenja, ko ga njegova lastna teža vleče navzdol, ga roka zaslužnja škofa Janeza dviga. Gregorij se zaveda svoje grešnosti – sebe predstavi kot grdega slikarja, ki se kljub temu, da drugim kaže smer proti obrežju popolnosti, sam še vedno ziblje na valovih greha.

Za pastirja, ki vodi svoje ljudstvo in svoje vodenje dojema kot umetnost velja:

- da je izvedenec za službo pastirja, za katero je poklican,
- da se posveti le služenju v pastirski službi, ki je dokaz ljubezni do Pastirja in se ne raztresa na mnogo opravil,
- da ve, da nam Bog v marsičem daje popolnost, vendar nas v majhnih rečeh pusti nepopolne,
- v sebi mora gojiti globoko ponižnost.

Zahteve za dušnega pastirja

Gregorij izpostavlja, da je biti pastir težko odgovorna služba in je zato zelo pomembno, kako je do nje prišel. Poudarja pomembnost pastirjevega življenja in iz tega, če lepo živi, kako uči, in če prav uči, kako vsak dan premišljuje in spoznava svojo slabost: da ne bo ponižnost bežala pred službo ali življenje nasprotovalo službi; da ne bo poučevanje ostajalo za življenjem ali nečimrnost precenjevala poučevanja. Najprej naj torej strah kroti hrepenenje, potem naj življenje priporoča poučevanje, ki ga kdo vzame nase, ne da bi se bil zanj pehal; dalje je potrebno, da pastir krepost, ki jo s svojim življenjem kaže tudi z oznanjevanjem širi; naposled pa še to, da premišljuje lastne slabosti zadržuje vrednost dobrih del, da bi jih skrit napuh ne udušil, ko bi jih pred lastno sodbo

poveličeval (PV – posvetilo). Poudarja predvsem, da je zgledno in krepostno življenje pastirja izjemna predpostavka za merodajnost pastirjevega poučevanja.

Gregorij uporabi besede apostola Pavla, ko pravi, da če kdo hrepeni po predstojniški službi si želi dobro delo (1 Tim 3,1), vendar ima v mislih čas, ko so predstojnika vernega ljudstva prvega gnali v mučeniško smrt. Apostol Pavel dodaja, da mora biti predstojnik brez graje. Takrat je bilo hvalevredno hrepeneti po škofovski službi, ko ni bilo dvoma, da bo po njej vsak dosegel hujše trpljenje. Gregorij dodaja: »da je hvalevredno to, po čemer hrepenite, toda najprej spoznajte, po čem hrepenite, da se ne bo vaša grajljivost pokazala toliko grša, kolikor bolj se žene, da bi jo na vzvišenem mestu vsi videli.« Tisti, ki išče v predstojniški službi čast in slavo, in ne kako bi služil z dobrimi deli, pričuje samo o sebi, da ne hrepeni po predstojniški službi (PV I. 8). Iz pisanja se opazi, da je Gregoriju simonija predstavljala res veliko preglavico, saj je pogled na hrepenenju po svetnih službah drugačno hrepenenju po predstojniški oziroma sveti službi. Svete službe namreč ne samo ne ljubi, marveč ne pozna, kdor hrepeni po najvišjem vodstvu, se na tihem ukvarja in naslaja z mislijo, kako mu bodo podložni, se veseli, kako ga bodo hvalili, se v srcu prevzema, ker ga bodo častili, in se raduje preobilnih dohodkov. Svetni dobiček tako začne iskati pod krinko tistega dostojanstva, ki bi moralo pokazati, kako ničeven je svetni dobiček (PV I. 8). Gregorij spodbuja, da takrat, ko pastirjeve misli mislijo preveč visoko, naj se obrača nazaj, saj se je možno le na nizkem odvaditi prevzetnosti. Kot vemo, si je nadal naslov »*servus servorum Dei*« - služabnik božjih služabnikov in s tem naznačil najvišje voditeljsko mesto kot najvišje mesto ponižnosti – »*culmen regiminis, culmen humilitatis*«.

Pastoralno vodilo pastirja vedno znova spodbuja k ponižnosti, predvsem iz ozira na prejšnje življenje. Ponižnost na predstojniškem mestu boš lahko gojil le, če si se na nizkem mestu odvadil prevzetnosti. Potreben je uvid, da človek na predstojniškem mestu ne zgubi dobrih navad, ki jih je imel v mirnem času. Gregorij nam poda primero neizkušenega mornarja, ki vodi ladjo v mirnem morju, težava pa lahko nastopi, ko se tudi v razburkanem morju zmede izkušen mornar (PV I. 9), kar pomeni, da nihče ni obvarovan pred težo predstojniške službe. Izkušen mornar, pa je vsekakor kreposten mož, ki je stopil na predstojniško mesto, se ni potegoval zanj, ter se varuje, da nebi bi z pohujšljivim zgledom oviral tistih, ki hočejo priti v nebeško kraljestvo. Predstojnik vzema nase skrb za ljudstvo, in je kot zdravnik, ki prihaja bolniku naproti, in zdravi njegove rane (PV I. 9).

Gregorij spiše *magna charta*, kakšen mora biti tisti, ki pride na predstojniško mesto. »Predstojnik je postavljen za zgled lepega življenja, ki je vsem mesenim strastem odmril in živi duhovno, ki se je odpovedal svetnim udobnostim; ki se ne boji nikake zoprnosti; ki hrepeni samo po notranjih dobrinah; ki ga pri njegovih prizadevanjih ne ovirata niti preslabotno telo niti prevzeten duh; ki se ne da voditi poželenju po tujem imetju, marveč rad deli svoje; ki ga usmiljeno srce nagiblje k odpuščanju, vendar se nikoli ne da kreniti od pravih načel z neprilичnim odpuščanjem; ki ne dela nič nedovoljenega, pač pa obžaluje kot svoje, kar drugi store nedovoljenega, ki z nežnim srcem čuti s tujo slabostjo in se veseli tujih dobrih del kakor svojih uspehov; ki je v vsem, kar dela drugim posnemanja vreden vzor, tako da ni ničesar, niti ne v njegovem prejšnjem življenju, nad čemer bi pred drugimi zardel; ki si prizadeva tako živeti, da more tudi suha srca svojih bližnjih napajati s potoki nauka; ki iz izkušnje ve, da more z vztrajno molitvijo pri Bogu doseči, kar ga prosi« (PV I. 10). Iz teh misli se nam pokaže pastir, ki je zgled krepostnega življenja, zgrajena in disciplinirana osebnost, živi notranjo Božjo pričujočnost in nadnaravno življenje, po evangeljskih svetih.

Nadalje je pastir posredovalec pri Bogu. Posreduje za ljudstvo, in zato, je potrebno, da si pastir s svojim življenjem zasluži, da je v odnosu z Bogom in v Njegovi bližini. Z Njim pa lahko stopiš v odnos, če se le odtegneš iz vezi zemeljskega poželenja.

Gregorij v zahtevah za dušnega pastirja, ki je na predstojniškem mestu vidi:

- da pozna pastirsko službo in izvor hrepenenja po njej,
- da živi zgled krepostnega in lepega življenja,
- je izkušen voditelj na duhovnem področju.

Da pa se razločevanje po zahtevah, kakšen mora biti predstojnik, Gregorij v nasproti z zahtevami kakšen mora biti pastir postavi alegorično predstavitev tistega, kakršen ne sme biti tisti, ki pride na predstojniško mesto. Za primerjavo vzame odlomek iz 3 Mz 18-20, ki govori onih iz Aronovega rodu, ki naj jim bo prikrajšano opravljanja duhovniške službe. Gregorij vzame telesne hibe, ki jih ne sme imeti duhovnik iz Aronovega rodu za primerjavo z lastnostmi, ki jih ne sme imeti tisti, ki pride na predstojniško mesto.

Iz zahtev lahko že sklepamo, da v predstojniku vsekakor ne sme gospodovati pregreha, saj v nasprotnem primeru ne more posredovati za grehe drugih, če pa ga bremeni njemu lasten greh.

- Za slepoto predstavi lik pastirja, ki ne pozna luči premišljevanja nebeških luči, torej mora pastir v temi sedanjega življenja znati usmerjati svoje življenje tako, da bo ljubil prihodnjo luč, kar pomeni nadzemeljske reči.

- Kot hromega predstavi pastirja, ki je duhovno šibek in slaboten, in kljub jasnosti, kaj je njegov cilj, se ne zna držati življenjske poti, ker ne zna živeti krepostno.

- Pod simboliko premajhnega nosu imamo pred seboj pastirja, ki ni sposoben razločevati med krepostmi in odklanjanjem pregeh. Nevarnost pastirja, je tudi v preveliki natančnosti ali pikolovstvu, ki pastirja omreži, da zaide v zmoto ali pa zmaliči njegovo lastno delo.

- Hujše kot hromost, pa se zdi Gregoriju zlomljena roka ali noga, kar pomeni, da pastir niti ne more hoditi po božji poti in je brez kakršnegakoli dobrega dela, saj so mu dobra dela skoraj tuja.

- Težka hiba je tudi grbavost, ki ponazarja, pastirjevo vedno zagledanost samo na zemeljske reči. Problem le tega je, ker se ne ozira za dobrotami nebeške domovine, saj ga utesnjuje slaba navada in je tako v nevarnosti, da kot pastir ne more obroditi sadu.

- Pod simboliko pritlikavosti Gregorij vidi pastirja, ki je dovteten za spoznavanje resnice, ima bister naravni čut, vendar mu čut kvarijo mesena poželenja. Pomoč takemu je lahko le krepostno življenje.

- Simbol pege v očesu pomeni tistega pastirja, ki ne more videti luči resnice, ker je slep od ošabnosti nad svojo lastno modrostjo in pravičnostjo. Pastir mora torej v svojih mislih najprej spoznati, da je nespameten in grešen in šele nato bo spoznal jasno notranjo luč.

- Človek z garjami ponazarja pastirja, v katerem vedno gospoduje mesena neobvladljivost in sla. Problem nastopi, ker se naslada v mislih ne zatre in zato preide tudi na dejanja. Potrebno je se skušnjava boriti in jo v dejanju tudi premagati.

- Lišaji ponazarjajo, da se mora pastir že v malih stvareh krotiti, saj drugače lahko problem naraste, brez da bi mu škodil, vendar vseeno škoduje lepoti. Skozi lakomnost, ki je korenina vsakega zla, kmalu pastir oslabi vso lepoto drugih kreposti, ki jih ima na sebi.

- Evnuh ponazarja pastirja, ki sicer ne dela nečistih dejanj, vendar pa brez odpora z nečistimi mislimi ponižuje duha in tako nagiba k pohotnosti. Čeprav res na zunaj ne počenja nečistih dejanj, se v duhu od njih ne odtrga. Pastir se tako ne more vzpenjati k nebeškim rečem, ker ga na tla tlači teža teh nečistih misli (PV I. 11).

2.2.2 Zgled lepega življenja

Gregorij najprej posvari, po kakšni poti pastir ne sme hoditi, nato pa nam za zgled postavi Kristusa.

V protipričevanje ljudstvu je lahko, ko pastir kljub temu, da marljivo in skrbno preiskuje duhovne zapovedi, tepta v življenju to, kar je z umom spoznal. Tak pastir bo urno učil, kar je s premišljevanjem in ne z dejanjem naučil, kar pa bo z besedo učil, bo izpodbijal s svojim vedenjem (PV I. 2). Največja tragika za pastirja in njegov čut odgovornosti, ki jo Gregorij izpostavi je, da se zgodi, da gre čreda v prepad za pastirjem, ko le-ta stopa ob breznu. Drugače pa Gregorij alegorično razloži z Ezk 34, 18-19: »Vam je premalo, da popasete najboljšo pašo, da še drugo pašo poteptate z nogami? Tako se mora moja čreda pasti po tem, kar so poteptale vaše noge, in piti, kar so vaše noge skalile!«, ko pravi, da najboljšo vodo pijejo pastirji, ki vase srkajo potoke resnice s pravim umevanjem. Vodo skaliti pa pomeni, da pastirji s slabim življenjem uničujejo delo svetega premišljevanja. Ovce iz črede namreč pijejo vodo, ki je skaljena od njihovih nog, ker se podložni ne ravnaajo po besedah, ki jih slišijo, marveč posnemajo slabe zglede, ki jih vidijo (PV I. 2). Pastirjeva težka odgovornost je, da skrbi za čistoto svojega življenja iz katerega bo zajemal čreda. Gregorij je trdno prepričan, da nihče ne škoduje huje Cerkvi kot tisti, ki slabo živi, pa ima ime in stan svetosti. Takega si namreč nihče ne upa svariti kot grešnika, in greh narašča v silno pohujšanje, ko se grešniku iz spoštovanja do njegovega strahu izkazuje čast (PV I. 2). Iz takega primera »nezglednosti« pastirja še bolj podoživimo primero črede, ki pada v prepad skupaj s pastirjem. Gregorij pa zaključí, da kdor je postavljen za vzor svetosti in pohujšuje druge z besedo ali zgledom, bi mu bilo vsekakor bolje, da bi ga zemeljsko početje v svetem stanu pahnilo v smrt, kakor da ga sveta služba kaže drugim za zgled greha; kajti če bi sam padel, bi ga v peklú mučila vendarle milejša kazen (PV I. 2).

In vsem, ki pehajo za visokimi častmi Gregorij postavi za zgled našega Gospoda, Jezusa Kristusa. Kristusa kot najvišjega Pastirja, ki je vzvišen nad spoznanje in um nebeških duhov, ki od vekomaj kraljuje v nebesih se je izognil kraljevski časti na zemlji. On se je učlovečil, da ne bi nas s svojim trpljenjem odrešil, marveč tudi s svojim življenjem poučil in dal zgled tem, ki gredo za njim, ni hotel, da bi ga postavili za kralja, pač pa je šel radovoljno na križ; umaknil se je najvišji časti, hotel pa je nase vzeti kazen sramotne smrti, da bi se njegovi udje naučili bežati pred sleherno naklonjenostjo sveta in se ne bi bali strahote, da bi ljubili zoprnosti zaradi resnice in se s strahom ogibali prijetnosti; kajti le-te često omadežujejo srce s prevzetnostjo, one pa ga očistijo z bolečino. V zoprnostih se duša povzpne kvišku, v sreči upade, čeprav se je prej povzpela; v sreči človek pozabi sam nase, nesreča pa ga prisili, da misli nase, četudi nerad, v sreči gredo pogosto celo prej storjena dobra dela v nič, v zoprnosti pa se izbrišejo tudi zdavnaj storjeni grehi (PV I. 3). Kristus je torej model, ki ga mora pastir imeti pred sabo, da bo živel po Božji volji in tako ne priklepal svoje duše na materialne in minljive stvari, vendar bo lahko svojo čredo vodil s svojim zgledom proti Najvišjemu.

Gregorijev pastir, ki spodbuja svojo čredo mora vedno bolj klicati z zgledom, kakor z besedo in naj tistim, ki gredo za njim, pot utira bolj z lepim življenjem, kot kaže z govorjenjem. Tisti, ki oznanjajo sveto besedo, se morajo sami predramiti s prizadevanji za dobra dela, da ne bodo drugih budili z besedami, sami pa dremali brez del. Najprej naj si z vzvišenimi deli preženo spanec, potem naj spodbujajo druge za krepostno življenje. Najprej naj udarijo sami sebe s perutmi svojih misli, naj s skrbnim izpraševanjem doženejo, kaj je v njih otrplega in nekoristnega, in naj to s strogo pokoro popravijo, šele potem naj s svojo besedo urejajo življenje drugih. Najprej naj se s solzami pokore spokorijo za svoje grehe, šele potem naj oznanjajo, za kaj naj se drugi pokore. Preden se oglasijo njihovi opomini, naj z dejanji oznanjajo vse, kar mislijo povedati z besedo (PV III. 40). Če bi kdaj naleteli na pastirje, nevredne svojega imena se ne smemo zgražati. Kristus je svoji Cerkvi obljubil nezmotno in stalno pomoč, ni pa zagotovil zvestobe ljudi, ki jo sestavljajo. Tem ne bo manjkalo milosti – obilne, velikodušne-, če sami prispevajo delež, ki ga Bog pričakuje: da skrbno pazijo in z Božjo milostjo odpravljajo ovire za doseg svetosti.

2.2.3 Kreposti dušnega pastirja

Gregorij poudarja vedno znova, da mora predstojnikovo ravnanje za toliko presegati ravnanje ljudstva, kolikor se življenje pastirja razločuje od črede, ter skrbno preudarjati vedno znova, kako težko dolžnost ima pastir hoditi po ravni poti, ker se ravno zaradi njega ljudstvo imenuje čreda (PV II. 1).

Gregorij pred nas postavi deset kreposti ali lahko rečemo tudi lastnosti, ki jih mora v sebi gojiti dušni pastir, ki je prišel do predstojniškega mesta po redni poti.

Čist v misli

Duhovni voditelj mora biti čist v mislih, saj je on tisti, ki je vzel nase nalogo brisati madeže iz src, zato ga ne sme nič nečistega omadeževati. V Iz 52,11: »Očistite se vi, ki nosite Gospodove posode!« se nanaša prav na tiste, ki vzamejo nase dolžnost, da s svojim zgledom zvesto privedejo duše svojih bližnjih v večno svetišče. Pastir mora sam pri sebi premisliti, kako čist mora biti, ko nosi po oblasti svoje zaobljubljene dolžnosti žive posode v večni tempelj. Ne sme misliti nič nespametnega in nekoristnega, saj je postavljen drugim za zgled, in naj s svojim resnim življenjem vedno kaže, kako je rzsoden v svojem srcu. Vedno naj premišljuje življenje očakov in ima njihove zglede pred očmi, ter zatira nedovoljene misli, da s svojim ravnanjem ne prestopi mej svojega stanu. Vedno mora s skrbno presojo razločevati med dobrim in hudim ter skrbno premisliti, kaj se spodobi, kdaj ali kako se kaj spodobi, in ne sme iskati svojega, marveč korist bližnjega za svojo srečo (PV II. 2). Cilj pastirjevega delovanja je vodstvo konkretne osebe. Pastir mora zato ob misli, kako je strašen najvišji predstojnik, namreč sodnik, ki sodi srce, ne brez velikega strahu, voditi podložne. Ta strah sicer ponižuje predstojnikovega duha, vendar ga očiščuje, da ga ne napihne duhovna ošabnost ali ne omadežuje mesena naslada ali ne zatemni nadležna ničevna misel in želja po zemeljskih rečeh (PV II. 2).

Vzoren v ravnanju

Duhovni voditelj mora biti vzoren v svojem ravnanju, da kaže podložnim pot življenja s svojim življenjem in da se čreda, ki hodi za pastirjevim glasom in pastirjevimi nramvi, bolj ravna po zgledih kot po besedah. Kot njegovo mesto terja od njega, da oznanja

najvzvišenejše resnice, terja prav tako, da daje najvzvišenejši zgled. Kajti beseda, ki jo potrjuje govornikovo življenje, laže seže poslušalcem v srce, ker govornik nazorno podpre, kar z besedo velewa. Kdor oznanja nebeške reči, mora zapustiti nižave zemeljskih del in stati visoko nad svetimi rečmi; toliko laže bo privabil podložne k večji popolnosti, s kolikor večje višine jih bo z zglednim življenjem klical (PV II. 3). Pastir mora imeti ne samo zgledno življenje, ampak pred drugimi odlično, da s krepostnim življenjem prekaša tudi druge, kolikor je pastir bolj na častnem mestu kako drugi. Njegova naloga je, da vse, ki obračajo nanj svoje oči, spodbuja k vzvišenim delom, sam pa mora svoje kreposti zavarovati pred nasladami, si prizadevati za notranjo popolnost, tako, da ga sreča ne zavaja v prevzetnost, zoprnosti naj ga ne vznemirjajo; prijetnosti naj ga ne vodijo v mehkužnost, nesreča naj ga ne žene v obup; nobeni strasti naj ne uklanja revnega duha (PV II. 3). Če se brani teh slabosti, ga bodo res krasile kreposti kot sta razumnost in modrost, ki ga bosta povzpenjala k ljubezni do nebeških dobrot, da ne bo, ko bi se dal iz neprevidnosti ujeti človeški hvali, izgubil tudi spoznanja resnice. Duhovnik mora zatirati v svojem srcu skušnjave, da bo lahko imel oči vedno uprte na plemstvo duhovnega prerojenja in bo s svojim krepostnim življenjem branil svojo dedinsko pravico do nebeškega kraljestva. Goji naj krepost ljubezni, do Boga in bližnjega hkrati. Ljubezen bo napajala delovanje dušnega pastirja, da bo mogel v svojem ravnanju posnemati zgled Kristusa, ki je ljubil do konca.

Previden v molku

Duhovni voditelj mora biti previden v molku, koristen v besedi, da ne bo govoril, o čemer bi moral molčati in ne molčal o rečeh, o katerih bi moral govoriti (PV II. 4). Pastir se nikoli ne sme bati resnice, saj v nasprotnem primeru to pomeni, da beži pred svojo čredo, poklican pa je prav zato, ker je poslanec Gospoda nebesnih sil (Mal 2,7), da grešnike graja, da spoznajo in odkrijejo svoj greh. Kdor namreč stopi v duhovski stan, vzame nase dolžnost glasnika, ki hodi in kliče sodnikom, ki pride za njim s strašnim veličastvom (PV II. 4). Glas pastirja mora biti slišen, še posebej če duhovnikova dela oznanjajo pot življenja, paziti pa mora, da ne bo, če bi se z besedo nespametno zaletel, ranil src svojih poslušalcev z zmoto in malomodro raztrgal vezi edinosti, ko bi se hotel delati modrega. Skrbno mora paziti, da ne bo pastir govoril nič napačnega, niti gostobesedno ali zmedeno; kajti besede bodo izgubile svoj vpliv na srca poslušalcev

zaradi blebetavosti. Blebetavost pa, ker ne koristi poslušalcem na poti k popolnosti, pa omadežuje govornika samega. Resna odgovornost je torej na pastirju, da mora modro govoriti, da nebi njegovo govorjenje rušilo edinosti med poslušalci. Pastir mora ohranjati edinost v veri!

Bližnji po sočutju

Duhovni voditelj je posameznim bližnji po sočutju, bolj kot vsi zatopljen v premišljevanje; z usmiljenim srcem naj jemlje nase slabosti drugih in v vzvišenem premišljevanju naj se, hrepeneč po nevidnih dobrinah, vzpenja nad samega sebe, da ne bo, v željah visoko leteč, zaničeval slabosti bližnjih, ali ponižujoč se k slabostim bližnjim, opuščal poleta kvišku (PV II. 5). Kot smo že omenili, je ljubezen ena izmed bistvenih kreposti, ki jo mora pastir gojiti, saj je ljubezen tista, ki ga poveže z najvišjimi in najnižjimi rečmi. Pastir mora sam na sebi spoznati način dela, kako naj z drugimi usmiljeno ravna in jim tako tudi izkazuje, kar bi po pravici želel, da bi se njemu storilo, če bi bil naj njihovem mestu. Ta način dela lahko spoznava samo v odnosu z Resnico, v premišljevanju se bo vzpenjal kvišku k sveti Glavi Cerkve, Gospodu. Čeprav zunaj pastirja pritiskajo nanj zadeve slabotnih; notri premišljuje Božje skrivnosti na zunaj pa nosi bremena mesenih ljudi, in se za te potrebe slabotnih sočutno zavzema; zakaj ljubezen se takrat čudovito vzravna kvišku, kadar se usmiljeno skloni k revščini bližnjega. Če pastir nastopa z držo usmiljenja, se vede tudi tako, da mu lahko podložni brez strahu odkrijejo svoje skrite težave, in bodo kot nebogljenci, ko pridejo nad njih viharji skušnjah, se zatekli pastirju na njegovo srce kakor v materino naročje ter bodo po njegovem tolažilnem opominu s solzami in z molitvijo izmivali, s čemer jih je grešna skušnjava morda omadeževala.

Pastir je tisti, ki čredo očiščuje grehov v mislih in dejanjih. Zgodi pa se lahko, da tudi pastirja, ki sočutno posluša tuje skušnjave, napadejo skušnjave, kakršne je slišal, ker je jasno, da se skali voda v umivalniku, če se v njej umiva množica ljudi; kajti, ko sprejema vase umazanije tistih, ki se umivajo, izgubi svojo čistost in bistrost. Toda pastir se zaradi tega ne sme plašiti, kajti Bog, ki vse natanko pretehtava, ga bo toliko rajši rešil njegove skušnjave, s kolikor večjim usmiljenjem se on trudi s tujo (PV II. 5).

Ponižen tovariš

Duhovni voditelj naj bo poštenim ponižen tovariš, pregreham hudobnih pa z gorečo pravičnostjo odločen nasprotnik; v ničemer naj ne stavi, nad dobre, kdor pa terja greh hudobnih, naj se zaveda svoje predstojniške oblasti (PV II. 6). Pastir ima skušnjavo, in se lahko v svojih mislih in srcu, ker ga odzunaj obdaja dobrikanje, lahko izgubi znotraj resnico, pozabi sam nase, se zaljubi v tuje govorjenje, in verjame, da je takšen, kakor drugi pravijo, sam se pa prevzame zaradi tega, ker je nad drugimi. Misli, da je pametnejši od vseh drugih, ker je vplivnejši od njih, ampak pastir mora postati majhen, majhen pred seboj, da je velik pred Bogom, ko pa se bo sebi zdel velik, bo bil majhen pred Bogom. Pastir mora postati vzor čredi, saj je Sin človekov prišel, ne da bi mu stregli, ampak da bi on stregel (Mr 10,45). Najvišjo službo torej opravlja, kdor gospoduje bolj nad grehi kakor nad brati. Pastir mora paziti, da s svojo oblastjo udari greh, kakor terja strogi red, da pa ohranijo ponižnost in se priznajo enake bratom, katere kaznujejo. Razkropljene ovce privede nazaj takrat, kadar pastirska skrb postavi nazaj v stanje pravičnost človeka, ki je zabredel v greh. V srcu naj pastir ohranja ponižnost, v dejanju pa strogost. Usmiljenje, ki ga goji pastir bo podložnim kazalo, da jim je predstojnik mati, strahovanje in strogost pa, da jim je oče. Če pa se bo pastir ponižal bolj, kot je prav, ne bo mogel življenja podložnih ugnati v meje strogega reda. Pastir, ki je v srcu ponižen, bo sicer njegova oblast v podložnih zbujala spoštovanje, njihova ponižnost pa jim bo za zgled, da jo podložni lahko posnemajo (PV II. 6).

Skrbi za notranje življenje

Duhovni voditelj naj ob zunanjih opravkih ne krči skrbi za notranje življenje, naj pa tudi zaradi prizadevanja za notranje življenje ne zanemarja zunanjih opravkov, da ne bo ves zaverovan v zunanosti, v notranjosti propadel, ali pa samo v notranjost zamišljen, ne dajal bližnjim, kar jim je dolžan dati. Nekateri namreč često pozabijo, da imajo predstojniško službo zaradi duš svojih bratov, in strežejo z vso gorečnostjo svojega srca svetim opravkom (PV II. 7). Gregorij hoče, da se pastir ne nagiba v skrajnosti, po eni strani, da se ukvarja samo z zunanjimi stvarmi, po drugi strani, da bi se umikal v svoj duhovni svet. Duše, ki jih pastir vzgaja, ne morejo napredovati, če bi hodile po napačni poti svojega predstojnika. Pastir mora skrbno čuvati čredo, misliti na najvišje stvari in tako lahko ubere vedno pravo pot. Prizadevati si mora za notranji mir, da bo njegovo

srce mora prazno svetnih skrbi, ne pa polno naslade in hrepenenja po svetnih opravilih. Čeprav je potrebno včasih svetna opravila vzeti nase iz usmiljenja do ljudi, jih nikoli ne smemo iskati iz ljubezni do njih samih. Druga stran skušnjava pa je, ko sicer pastir skrbi za čredo, vendar se nič ne ukvarja z zunanjimi zadevami. Gregorij pravi, da pastirjeva pridiga prepogosto ni v čisljih; zakaj ko očitajo grešnikom, kaj počenjajo, jim ne dajejo, kar jim je za življenje potrebno; zakaj le-ti nič kaj radi ne poslušajo. Poučna beseda ne seže revežu v srce, če mu je ne priporoča usmiljena roka. Seme besede pa takrat naglo vzkali, če ga v poslušalčevem srcu zaliva pridigarjeva ljubezen (PV II. 7). Pastirjeva prva naloga je, da pospešuje duhovno prizadevanje svojih podložnih, na njih gleda z voljnimi srcem in duhovno ljubeznijo in jih vodi k svetosti.

Si ne želi ugajati ljudem

Duhovni voditelj naj skrbno pazi, da ga ne bo spopadala želja ugajati ljudem, ko se resno pogloblja v notranje življenje svojih podložnih kot resnico, da ga ne bo samoljublje odtujilo Stvarniku, ko je na videz bogat dobrih del in svetu tuj (PV II. 8). Bolj kot naklonjenost svojih podložnih mora pastir iskati Resnico, ne pa obratno, da bi Cerkev namesto Zveličarja ljubila pastirja. Ne sme iskati ljubezni do sebe, vendar, da bi po njem ljudem ugajala resnica. Samoljublje lahko slabo vpliva na pastirja, saj iz njega lahko zaide v popustljivost, ker si ne upa grajati grešnikov, jih le tolaži s sladkimi besedami in tako grešnik ostaja v zmoti. Pastir mora imeti odkrito besedo do svojih podložnih, saj mu to koristi za njegovo ponižno pokorščino, hkrati pa si mora želeti, da so ljudem všeč, a ne zaradi sebe, ampak, da bi z dobrim imenom privabljali in vodili srca poslušalcev k resnici in ljubezni do sebe.

Loči kreposti od pregreh

Duhovni voditelj mora tudi dobro vedeti, da se pregrehe pogosto kažejo kot kreposti (PV II. 9). Naloga pastirja je, da ločuje kreposti od pregreh, da nebi s tem, posledično z odpuščanjem zavajal podložne v večno kazen in da nebi zasluženja dobrih del z odlašanjem obrnil ravno v nasprotje.

Opaziti pregrehe podložnih

Duhovni voditelj mora pregreške podložnih modro prezreti, vendar namigniti, da niso neopaženi; da kaže tudi očitno opažene včasih pametno trpeti, včasih pa tudi skrite natančno preiskati; da jih kaže včasih milo karati, včasih pa strogo grajati (PV II. 10). Dobrotno potrpljenje včasih ne koristi čredi, ne pastirju samemu. Pastir vse tiste, ki jih ne mora pograjati nosi kot naloženo breme. Njegova naloga je, da nekatere skrite grehe natančno poišče, odpira srce in ga natančno preiskuje. Iz nekaterih znamenj, ki pridejo na dan, mora najti vse, kar skrivajo v sebi srca podložnih, in s karanjem iz manjših pregreškov spoznava večje. Ko bo pastir prodiral v srca podložnih bo videl gnusobo in tako prodril v srca podložnih, da se mu razkrijejo vse grešne misli. Pastir mora pred sabo imeti podobo grešnega človeka, saj dokler bivamo v tem umrljivem mesu, nosimo slabosti naše pokvarjene narave. Vsak mora torej po sebi povzeti, kako usmiljen mora biti do slabosti drugih, hkrati pa paziti, da sam ne prideš v skušnjava. Pastir mora z veliko strogostjo in gorečnostjo grajati grehe podložnih, ki jih ne sme popustljivo trpeti, da ne bo sam kriv vseh grehov, če bi se zoper grehe premalo vnemal. Z duhovno gorečnostjo mora nastopati proti grehom posameznikom. Če bo pastir pokazal pogumno gorečnost, bo imel pozneje prav to gorečnost za trdnost med seboj in svojimi vernimi. Kazati mora na nebeški mir in slavo nebeške domovine. Duhovni voditelj mora pokazati svojim vernim katere kreposti se upirajo raznim pregreham. Ko pa raste krepost, postane pogosto tudi boj s skušnjavami hujši, zato mora tudi opominjati, da bo skušnjava še hujša. Če pa pastir v ogorčenosti prestrogo zadene srce svojih podložnih, pa se mora vedno obrniti vase in se kesati, da doseže s svojim obžalovanjem pri Resnici odpuščanje tudi tistega, kar je iz velike gorečnosti zanjo zagrešil.

Premišljevali zapovedi Svetega pisma

Duhovni voditelj mora sleherni dan, poln Božjega strahu in ljubezni premišljevali zapovedi svetega pisma. Te besede Božjih opominov bodo obnavljale v pastirju krepko gorečnost in preudarno skrb za nebeško življenje, ki jo vsakdanje občevanje z ljudmi slabi. Gregorij pravi, da je potrebno poiskati krepkih in vztrajnih učiteljev, ki so kakor nestrohljiv les, ki naj se vedno bavijo s poučevanjem svetih knjig in naj oznanjajo edinost svete Cerkve (PV II. 11). Pastir, ko pridiga in se s svojo besedo oglašča pred ljudmi se mora pred ljudmi svetiti z bliščem svojega življenja. Nikoli ne sme prenehati

marljivo prebirati Sveto pismo, torej mora vedno premišljevatⁱ svete besede v svojem srcu.

Vse te zglede in priporočila, ki jih Gregorij priporoča in daje dušnim pastirjem kažejo na to, da je bil tudi on sam zelo povezan z svojo čredo – Božjim ljudstvom. Gregorij v prvo vrsto naprej postavi sprejemanje odgovornosti za ljudi, pomembna mu je oseba, ki ji dušni pastir nudi pomoči. Gregorij v tretjem delu Pastoralnega vodila v vsej svoji konkretnosti izhaja, da lahko le tisti dušni pastir, ki sam lepo živi, dobro poučuje in opominja svoje Božje ljudstvo. Kot smo že večkrat poudarili je vodstvo duš umetnost vseh umetnosti, zato je pastir tisti, ki mora poznati ljudi, njihova življenja, njihove duše, kar pomeni, da vidi predvsem v notranjost človeka. Gregorijev pastir je osredinjen na človeka, ki se mu zaupa, ki mu je zaupan.

Gregorij nam v svojem delu predstavi v prvi vrsti podobo pastirja, kot voditelja duš in ne kot duhovnikove liturgične službe. Razumevanja pojma duhovnik je danes zelo mnogovrstno in pastirska služba je danes le ena izmed vidikov duhovništva. Gregorijevi izrazi predstojnik, dušni pastir v prvi vrsti označujeta predstojnika Cerkve, to je škofa saj je bilo delo napisano njegovemu prijatelju, škofu Janezu iz Ravene. Nadaljnji razvoj misli o pastirski službi bomo prikazali na primeru dokumentov drugega vatikanskega koncila.

2.3 Podoba pastirja v dokumentih II. vatikanskega koncila

II. vatikanski koncil podobo pastirja prikazuje najprej v obliki službe, duhovniške ali škofovske, nato pa tudi v načinih služenja, po katerih lahko pastir uresničuje svoje poslanstvo. Dokumenti vlogo duhovnika zelo poudarjajo v vsaki tematiki, naj bo to v zadevah Cerkve ali pa odnosa z modernim svetom, vendar se bomo v obravnavanju dokumentov, predvsem dogmatične konstitucije o Cerkvi (LG) in odloka o službi in življenju duhovnikov (PO), dotaknili samo dotične vloge duhovnika ali škofa, kot pastirja.

2.2.1 Pastir v dogmatski konstituciji Lumen gentium

Ko hočemo spregovoriti o podobi pastirja v LG se ustavimo takoj ob 3. poglavju konstitucije, ki nosi naslov: Hierarhična ureditev Cerkve in zlasti škofovstvo. Kristus, večni Pastir, je ustanovil različne službe, da bi lahko Božje ljudstvo pasel in vedno množil. V prvi vrsti so te službe postavljene v tem, da služijo bratom, ljudstvu pa služi, da bi se vsi svobodno in urejeno trudili za isti cilj in dospeli do zveličanja (LG 18).

Za temelj pastirske službe lahko imamo postavitev dvanajstih apostolov, s tem ko jih je Kristus poklical k sebi, da bi bili z njim in oznanjali Božje kraljestvo. Apostoli so bili deležni Kristusove oblasti, da bi vsa ljudstva napravili za njegove učence, jih posvečevali in vodili. Apostoli so bili prvi, ki so razširjali Cerkev in pod Gospodovim vodstvom izvrševali pastirsko službo vse dni do konca sveta (Mt 28,20) in povsod oznanjali evangelij. Apostoli so postavili svoje naslednike, škofe, da bodo lahko nadaljevali delo apostolov, da bodo pazili na čredo, v kateri jih je Sveti Duh postavil, da bi pasli Božjo Cerkev (Apd 20,28). Prvo pastirsko službo torej zavzemajo tisti, ki so postavljeni v škofovstvo, nato tisti, ki jim pomagajo, to so duhovniki in diakoni. To službo opravljajo v prid skupnosti. V Božjem imenu predsedujejo čredi, katere pastirji so kot učitelji nauka, duhovniki svetega bogočastja in služabniki v vodstvu. Kakor pa je tista naloga, ki jo je Gospod posebej izročil Petru, prvaku apostolov, trajna in se podeljuje najprej njegovim naslednikom, tako je tudi naloga apostolov, da pasejo Cerkev, trajna in naj jo nenehno opravlja posvečeni red škofov. Zato cerkveni zbor uči, da so škofje po Božji naredbi stopili na mesto apostolov kot pastirji Cerkve. Kdor torej škofe posluša, posluša Kristusa, kdor jih pa zaničuje, zaničuje Kristusa in tistega, ki je Kristusa poslal (LG 20). Škof kot pastir v vlogi predstojnika zastopa vodstveno, učiteljsko in posvečevalno službo in se v prvi vrsti osredinja na škofovsko službo. Škof je izbrani pastir, ki pase Gospodovo čredo, je Kristusov služabnik in oskrbnik Božjih skrivnosti, zaupano mu je pričevanje blagovesti o Božji milosti in služba Duha. Škof postane po polaganju rok in tako na odlični in viden način zavzame mesto samega Kristusa, učitelja, pastirja in duhovnika, deluje pa kot njegov namestnik (LG 21). Ker pa Cerkev potrebuje vedno novih voditeljev in so apostoli hoteli, da se pastirsko vodstvo v

Cerkvi nadaljuje, je tudi naloga škofov, da z zakramentom svetega reda sprejmejo tudi nove izbrance v zbor škofov.

Ko koncil razlaga pojem škofovskega zbora, pove, da so škofje postavljeni v občestvu med seboj in rimskim škofom z vezjo edinosti, ljubezni in miru. Zbor ali telo škofov ima oblast le v povezanosti z rimskim škofom, Petrovim naslednikom, kot glavo zbora in tako ostane neokrnjena oblast prvenstva Petrovega naslednika nad vsemi, bodisi pastirji bodisi verniki. Rimski škof ima namreč v Cerkvi polno, vrhovno in vesoljno oblast nad Cerkvijo. Red škofov, ki v učiteljstvu in pastirskem vodstvu nasleduje zboru apostolov in v katerem se neprestano ohranja apostolski zbor, pa je skupaj s svojo glavo, rimskim škofom, in nikoli brez njega tudi nosilec vrhovne in polne oblasti nad vso Cerkvijo (LG 22). Gospod je Petra postavil za pastirja svoje črede (Jn 21,15), ga postavil za skalo in ključarja Cerkve (Mt 16,18-19), služba razvezovanja in zavezovanja, ki mu je dana, pa je podeljena tudi zboru apostolom, povezanim s svojo glavo. Pastirska služba torej ne sloni samo na škofu neke krajevne Cerkve, ampak je še bolj osredinjena na vesoljnost, saj Cerkvi s svojim pastirovanjem služi celoten zbor škofov na čelu z papežem.

Tudi duhovniki so kot škofovi sodelavci v podobnosti s Kristusom posvečeni za oznanjevanje evangelija, za pastirje vernikov ter za obhajanje bogoslužja, kot pravi duhovniki nove zaveze. Duhovniki nastopajo v Kristusovi osebi, razglašajo njegovo skrivnost, pridružujejo molitve vernikov daritvi Kristusa, opravljajo službo sprave in polajšanja, potrebe in prošnje vernikov pa prinašajo pred Boga Očeta. Primerno svojemu deležu oblasti izvršujejo službo Kristusa Pastirja in Glave, zbirajo Božjo družino kot enodušno bratsko skupnost in jo po Kristusu Svetem Duhu vodijo k Bogu Očetu. Sredi črede molijo Boga v Duhu in resnici (Jn 4,24), trudijo se z besedo in poučevanjem (1 Tim 5,17), ko verujejo, kar premišljevaje berejo v Gospodovi postavi, učijo, kar verujejo, in se ravnajo po tem, kar učijo (LG 28). Te zadnje besede, ki jih škof izgovarja pri duhovniškem posvečenju izrazito odražajo Gregorijevo postavko o življenju dušnega pastirja v PV II. 11, ko spregovori o tem, da mora dušni pastir marljivo premišljevati sveto postavko. Gregorij spominja, da tisti, ki opravlja pridigarsko službo, nikoli ne nehajo marljivo prebirati Sveto pismo. Hkrati pa naj v svojem srcu premišljujejo svete besede. Predvsem, da bodo pastirji pripravljene vsakemu, ki hoče

vedeti za razlog upanja, dali odgovor (1 Pt 3,15). Vse kreposti duhovnega voditelja bo nekdo lahko prav opravljal, ko bo poln Božjega strahu in ljubezni, sleherni dan premišljeval zapovedi Svetega pisma (PV II. 11). Gregorij poudarja, da naj duhovniki, ki naj bi veljali za duhovne voditelje, vedno ukvarjajo s poučevanjem svetih knjig, oznanjajo edinost svete Cerkve in uvajajo sveto Cerkev v neuka srca nevernikov. Za pridigarje pravi, da naj se svetijo z bliščem svojega življenja. Konstitucija DV se sicer navezuje na sv. Avguština, vendar povzema skoraj enotno misel, da naj vsi kleriki, predvsem Kristusovi duhovniki in drugi, ki se posvečajo službi besede, neprestano gojiti duhovno branje in temeljito preučevanje Svetega pisma (DV 25). Poudarja tudi, da mora branje Svetega pisma spremljati molitev, da to branje postane pogovor med Bogom in človekom. In kako lepo je imeti pred očmi misel, da Oče, ki je v nebesih prihaja v svetih knjigah ljubeče svojim otrokom naproti in se z njimi pogovarja (DV 21).

Konstitucija jasno pove, da pastirska služba pripada tudi duhovnikom. Duhovniki sicer nimajo najvišje stopnje duhovništva in so v izvrševanju svoje oblasti odvisni od škofov; vendar pa so z njimi povezani v duhovniškem dostojanstvu in so v moči zakramenta svetega reda, v podobnosti s Kristusom, najvišjim in večnim duhovnikom, posvečeni za oznanjevanje evangelija, za pastirje vernikov ter za obhajanje bogoslužja kot pravi duhovniki nove zaveze (LG 28). Vidimo, da duhovnikom pritiče pastirska služba ne zaradi stopnje duhovništva, ampak v prvi vrsti zaradi upodobljenosti s Kristusom, ki izhaja iz moči zakramenta svetega reda, podeljenega po škofu. Duhovnik je najprej posvečen za oznanjevanje evangelija in šele nato za pastirja. Božja beseda, ki je dana pastirju, bo lažje oznanjena, če bo pastir vedel, kaj je njegov prvi namen – oznanilo veselega oznanila. Pastirska služba za duhovnika pomeni najprej službo ljudstvu. Njihova naloga je, da v krajevnih občestvih vernikov ponavzočujejo škofa, ki je prvi pastir v škofiji, so z njim zvezani v duhu zaupanja in velikodušnosti, in delno prevzemajo njegove naloge, njegovo skrb in to opravljajo z vsakdanjo prizadevnostjo. S tem, ko pod škofovim vodstvom posvečujejo in vodijo sebi izročeni del Gospodove črede, napravljajo vesoljno Cerkev vidno v svojem kraju in zelo mnogo prispevajo k graditvi vsega Kristusovega telesa (LG 28).

Ko konstitucija spregovori o odnosu duhovnika do krščanskega ljudstva, močno poudari njihovo medsebojno povezanosti, celo pravi, da naj za ljudstvo skrbijo kakor očetje v Kristusu. Ljudstvo pa naj vodijo iz srca kakor vzor čredi, mu služijo, da se bodo vredni imenovati Božje ljudstvo, kar pomeni, da ima za oblikovanje Božjega ljudstva temeljno nalogo duhovnik s svojo pastirsko službo. Duhovniki so dolžni s svojim vsakdanjim življenjem in skrbjo vernim inneverujočim, katoličanom in nekatoličanom kazati pravi obraz res duhovniške in pastirske službe in vsem nuditi pričevanje resnice in življenja ter kot dobri pastirji iskati tudi nove, ki so sicer krščeni v katoliški Cerkvi, a so nehali prejemati zakramente ali pa so celo odpadli od vere (LG 28). V tem delu vidimo težko odgovornost in širino pastirske službe. Pastirska služba ne zajema samo tistih, ki poslušajo duhovnikove pridige, obiskujejo svete maše, ampak vse ljudi, predvsem pa tiste, ki so se oddaljili od Cerkve. Pastir v tem oziru igra vlogo Jezusa dobrega pastirja, ki je šel za izgubljeno ovco. Ta model duhovnika predvideva tudi konstitucija.

Če Gregorij Veliki v svojem Pastoralnem vodilu predvideva, da je dušni pastir tisti, ki ima pred seboj pri pridiganju in opominjanju konkretnega človeka in občestvo, ki se zbira pri pastirju med pridiganjem, pa II. vatikanski koncil predstavi pastirja, ki skrbi za svojo čredo sestavljeno iz vseh predstavnikov različnih razredov, vedno in povsod.

2.2.2 Pastir v odloku o službi in življenju duhovnikov

Ta dokument, je za koncilsko teologijo duhovništva izrednega pomena. Koncil je v prvi vrsti hotel napisati odlok predvsem z namenom, da bi duhovniki uspešneje opravljali svojo službo, ter da bi jim bilo za življenje bolj poskrbljeno, saj se je v dušnem pastirstvu in v občečloveškem življenju veliko spremenilo. Odlok nam spregovori o več vidikih duhovništva. Najprej nam predstavi vlogo duhovništva v poslanstvu Cerkve, nato pa spregovori tudi o duhovniški službi in življenju. V teh pogledih bomo iskali mesto pastirske službe, kakor jo vidi II. vatikanski koncil.

Kot smo že videli pojasnjeno v konstituciji LG, je duhovnik tisti, ki je povišan, da služi Kristusu, učitelju, duhovniku in kralju, je deležen te njegove službe, da lahko oznanja Kristusov evangelij in združuje svojo čredo v Božje ljudstvo. Gregorij v PV I. 5 pove,

da je pastirska skrb dokaz ljubezni do najvišjega Pastirja. To se pravi, da če je duhovnik upodobljen po Kristusu, duhovniku, da deluje v osebi Kristusa, ki je Glava Cerkev, to pomeni, da pastirska skrb neločljivo povezana z duhovniško službo. Duhovnik, upodobljen po Kristusu Pastirju je tisti, ki bo v prvi vrsti skrbel za Cerkev in ne bo bežal od te službe, kakor Gregorij v PV I. 6 jasno pove, da je trmasto izmikanje odgovorni predstojniški službi, ko spoznaš Božjo voljo, znamenje grešne svojeglavosti. Pastir mora biti torej v prvi vrsti vdan v Božjo voljo. Pastir mora danes svojo moč za oznanjevanje in skrb za Božje ljudstvo jemati iz Kristusove daritve, saj je namen pastirja, da »se vse odrešeno ljudstvo, to je zbor in občestvo svetih, kot vesoljna daritev Bogu daruje po velikem duhovniku, ki je sam sebe daroval za nas v trpljenju, da bi bili telo tako odlične Glave« (PO 2).

Odlok pravi, da so duhovniki Nove zaveze po svojem poklicu in posvečenju na neki način odbrani sredi Božjega ljudstva, vendar ne ločeni, niti od ljudstva niti od posameznega človeka, ampak se popolnoma posvetijo delu, za katero jih je Gospod poklical. Ne bi mogli biti Kristusovi služabniki, če ne bi bili priče in delivci drugega življenja, kakor je zemeljsko, ljudem pa tudi nebi mogli služiti, če bi jim bile tuje njih življenjske razmere. Njihova služba še posebej terja, naj se ne ravnajo po tem svetu; vendar pa hkrati zahteva, da v tem svetu živijo med ljudmi in kot dobri pastirji poznajo svoje ovce ter skušajo pripeljati tudi tiste, ki niso iz te staje, da bodo tudi te poslušale Kristusov glas in bo ena čreda in en pastir (PO 3). Odlok velikokrat poudarja učiteljski vidik pastirja. Pastir mora biti v prvi vrsti tudi učitelj Božje resnice, pastir se mora truditi, da bo vsem oznanjal to resnico, da bi lahko vsi dosegli pravo zveličanje.

V 2. poglavju odloka PO, ki govori o duhovniški službi in duhovniških opravilih, kot so služenje Božji besedi (PO 4), deljenje zakramentov in evharistije (PO 5) ter vodenje Božjega ljudstva (PO 6), se bomo osredotočili na slednje, ki se tesno dotika pastirske službe.

Kot smo že poudarili, duhovnik izvršuje svojo službo Kristusa, Glave in Pastirja, ter zbira Božjo družino kot brate enega duha in jih po Kristusu vodi k Bogu Očetu (LG 28) in prav ta vodstvena služba ponazarja tudi pastirsko službo. Pastir je v prvi vrsti voditelj Božje črede. S tem, ko vodijo čredo, tudi zidajo Cerkev in odlok pravi, da naj se duhovniki pri zidanju Cerkev »ravnajo po Gospodovem zgledu in ravnajo izredno

ljudomilo« (PO 6). Pod izrazom ljudomilost razberemo, da je za pastirja pomembna krepost prijaznosti, dobrohotnosti, blagosti, zlasti do podrejenih, Gregorij uporabi izraz, »do pastirja podložnih«. Takega odnosa pa pastirji ne smejo vzpostavljati zaradi ugajanja ljudem, ampak da bi pastirji podložne podučili o krepostnem krščanskem življenju in tako vodili k polnosti, do večnega zveličanja. Odlok pravi, da so duhovniki vzgojitelji v veri in je prav zaradi tega »njihova dolžnost, da sami, ali po drugih skrbijo, da posamezne vernike v Svetem Duhu privedejo do uresničevanja njihove lastne poklicanosti, ki naj se v smislu evangelija razvije do iskrene in dejavne ljubezni in do svobode, za katero nas je osvobodil Kristus« (PO 6).

Skrb pastirja je, da svoje podložne, zaupano mu Božje ljudstvo, vzgoji v zrele kristjane, prav z ciljem, da vsak izpolnjuje svoje dolžnosti poklicanosti k svetosti, ki jo živi v vsakdanjem življenju. Te podložne, zrele kristjane, je potrebno usposablјati, da bodo spoznali, kaj v določenih razmerah razodeva Božja volja, hkrati pa jih je »potrebno učiti, naj ne živijo samo zase, marveč naj vsak drug drugemu streže z darom, kakor ga je prejel, kot zahteva nova postava ljubezni; ako naj vsi po krščansko spolnjujejo svoje dolžnosti v človeški družbi« (PO 6). Pastir ni poslan za pašo sam zase, ampak v prvi vrsti za druge, ozirati se mora za ubogimi in šibkimi, mlajšimi, zakonci in samskimi, bolnimi in umirajočimi. Z vsemi temi se mora pastir srečevati, jih voditi na pašo in jih hrabriti v Gospodu.

Odlok PO nadaljuje, da pastirska služba ni omejena samo na skrb za posamezne vernike, ampak se razteza na vse krščansko občestvo. Ko govorimo o občestvu, moramo imeti pred očmi najprej vesoljno Cerkev in ne krajevno. Pastir mora svoje podložne oblikovati tudi v misijonarski razsežnosti in predvsem v gorečnosti, da bi vsem ljudem pomagali najdi pot do Kristusa. Ko govorimo o gradnji občestva, imamo pred sabo najprej pouk o obhajanju zakramenta svete evharistije. Ob tem zakramentu se začne vsaka vzgoja občestvenega duha. Odlok pravi, da je obhajanje evharistije iskreno in popolno šele, ko vodi »do raznih del ljubezni in medsebojne pomoči, kako tudi do misijonarske dejavnosti in ne nenazadnje do različnih oblik krščanskega pričevanja« (PO 6). Pastirjeva skrb je najprej skrb za občestvo, ki se lahko najbolj uresničuje v obhajanju zakramenta svete evharistije. In prav občestvo je učinkovito orodje, ki kaže pot h Kristusu in njegovi Cerkvi tistim, ki še ne verujejo. Pastir se mora vedno kot pastir Cerkve truditi za duhovno rast Kristusovega telesa.

Duhovnik kot pastir in predstojnik ne sme iskati svojega, ampak tisto, kar je Jezusa Kristusa (1 Tes 2,12). Če bo duhovnik živel po zgledu Jezusa Kristusa, tako da bo duhovnik sam stregel drugim, si bo s tem hkrati prizadeval za spoštovanje dostojanstva in posebnega deleža laikov pri poslanstvu Cerkve. Odlok pravi, naj duhovniki »radi poslušajo laike, njih želje bratsko upoštevajo, priznavajo njihovo izkušnost in pristojnost na različnih področjih človeškega delovanja, da bi mogli z njimi vred spoznavati znamenja časov. Preskušajo naj duhove, ali so od Boga, in naj mnogovrstne karizme laikov, tako nižje kakor višje, s čutom vere odkrivajo, z veseljem priznavajo in skrbno gojijo« (PO 9). Z drugimi besedami to pomeni, da mora duhovnik kot pastir laikom z zaupanjem izročati naloge v službi Cerkve ter jim pustiti svobodo in tudi določeno področje delovanja, kjer lahko delujejo. Duhovnik mora laike tudi spodbujati, da kaj v poslanstvu Cerkve opravijo tudi sami, in jih hkrati z vzgojo v občestvu spodbujati, da se v njihovem občestvu ne bo nihče počutil tujca, zlasti tisti, ki so opustili prejetje zakramentov, ali pa so od vere odpadli, prav njim se lahko duhovnik najbolj približa kot dobri pastir (PO 9). Duhovnik, kot pastir je tisti, ki vodi k edinosti v ljubezni, zato ne sme pozabiti na krščanske brate, ki niso z nami v polni cerkveni edinosti in tudi na tiste, ki ne priznavajo Kristusa za svojega odrešenika.

V 3. poglavju odloka PO, ki spregovori o duhovniškem življenju, je v obravnavanju naše tematike potrebno izpostaviti tudi duhovnikovo poklicanost k popolnosti. Pastir je namreč tisti, ki mora biti svojim podložnim zgled lepega življenja. V odloku beremo, da so duhovniki še na poseben način dolžni dosegati to popolnost; saj so s prejemom svetega reda Bogu na nov način posvečeni in so postali živo orodje Kristusa večnega duhovnika, da morejo v vseh časih nadaljevati njegovo čudovito delo, ki je prenovilo vso človeško družbo. Vsak duhovnik torej na svoj način zastopa Kristusa samega in je zato obdarjen tudi s posebno milostjo, da more v službi zaupanim mu ljudem primerneje težiti za popolnostjo tistega, katerega predstavlja. Za svojo človeško slabost pa dobiva zdravilo iz svetosti Kristusa, ki je za duhovnika postal svet nedolžen in neomadeževan (PO 12). Duhovnik se mora ravno zaradi podobnosti s Kristusom, ki jo je prejel z zakramentom svetega reda, v prvi vrsti popolnoma posvečati ljudem, saj le tako morejo v svetosti, ki so jo prejeli od Kristusa, napredovati do popolnosti. K polnosti jih usmerja prav vsakdanje življenje in opravila, ki jih opravljajo v občestvu s škofom in

duhovnikom. Svetost duhovnika je torej bistvenega pomena, saj veliko pripomore k plodovitosti duhovniške službe. Odlok pravi, da »Bog hoče razodevati svoja čudovita dela po tistih, ki so bolj poslušni nagibanju in vodstvu Svetega Duha in ki morejo zaradi svoje tesne zveze s Kristusom in zaradi svetosti svojega življenja reči z apostolom: Živim, pa ne več jaz, ampak v meni živi Kristus! (Gal 2,20)« (PO 12). Prav zaradi duhovnikov, ki iščejo svetost in živeti sveto, lahko Cerkev po njih dosega dušnopastirske namene. Ravno zaradi svetosti življenja, ki jo duhovniki izražajo v svojem življenju, postajajo pripravnejša orodja v službo Božjega ljudstva.

Kot smo že omenili, ima Božja beseda pomembno vlogo v duhovnikovem življenju. Odlok PO v 13. členu močno poudarja, da Božja beseda duhovnika preoblikuje v Kristusovem Duhu. Duhovnik naj bi vsak dan Božjo besedo bral, jo poslušal, sprejemal sam vase in tako postajal popolnejši Gospodov učenec. Duhovnik mora čutiti, da moč oznanjevanja ne prihaja iz njega samega, ampak iz Boga. Ta vidik mora imeti predvsem pri poučevanju vernikov vedno pred očmi. Duhovnik je med oznanjevanjem besede tesneje združen s Kristusom učiteljem in se daje tako voditi njegovemu Duhu (PO 13). Kot smo že omenili pomen obhajanja svete evharistije predvsem za rast občestva, pa moramo na tem mestu poudariti vsakdanje obhajanje sv. maše prav zaradi duhovnika samega. V PO 13 pravi: »Ko se tako duhovniki združujejo z dejanjem Kristusa duhovnika, se vsak dan Bogu vsega darujejo in, ko se hranijo s Kristusovim telesom, so v svojem srcu deležni ljubezni tistega, ki se daje vernikom v hrano. Podobno se pri delitvi zakramentov združujejo s Kristusovim namenom in z njegovo ljubeznijo; to se godi še posebno tedaj, če so vedno in v vsakem primeru pripravljene za spovedovanje, kadarkoli to verniki upravičeno prosijo. Pri opravljanju molitvenega bogoslužja posojajo svoja usta Cerkvi, ki v imenu vsega človeškega rodu vztraja v molitvi obenem s Kristusom, ki vedno živi in prosi za nas« (PO 13). Jasno vidimo navedeno, da prav obhajanje svetih zakramentov, ki nam jih je zapustil Kristus, in molitev, duhovnikapastirja, bolj upodablja po Kristusu samem in ga tako postavlja za zgled svetega, lepega življenja, kakor močno poudarja tudi Gregorij v PV I. 10, kjer pravi, da mora biti zgled lepega življenja, ki je vsem mesenim strastem odmril in živi duhovno. Odlok naprej pravi: »Ko vodijo in pasejo Božje ljudstvo, jih ljubezen dobrega Pastirja priganja, naj dajo svoje življenje za svoje ovce, pripravljene tudi na največjo žrtev, po zgledu duhovnikov, ki se tudi v današnjih časih niso pomišljali dati svoje življenje. Ker so

vzgojitelji v veri in ker imajo sami zaupanje, da z Jezusovo krvjo vstopimo v svetišče, prihajajo k Bogu s pravim srcem v polni veri. Svojim vernikom dajejo znamenje trdnega upanja, da morejo tolažiti tiste, ki so v katerikoli nadlogi, s tolažbo, s katero nje same Bog tolaži. Kot voditelji občestva gojijo dušnemu pastirju primerno zatajevanje, ko se odpovedujejo lastnim ugodnostim, da bi se ti zveličali. Stalno si prizadevajo, da bi dušnopastirsko delo vedno bolj dovršeno spolnjevali, pripravljeni, kjer je treba, ubirati v pastirstvu tudi nova pota pod vodstvom Duha ljubezni, ki veje, kjer hoče« (PO 13).

Pastir mora torej, če je res upodobljen po Kristusu pastirju, konkretno dati življenje za svoje ovce, ta zgled Kristusa mora imeti vedno pred sabo. Kristus mora torej delovati po svojih duhovnikih, njegovih služabnikih, in Kristus je tisti, ki je počelo duhovnikovega življenja. V odloku o povezanosti duhovnika s Kristusom pravi: »Duhovniki se morajo združevati s Kristusom v spoznavanju Očetove volje in v požrtvovalnosti za čredo, ki jim je bila zaupana. Če bodo tako vršili vlogo dobrega pastirja, bodo pri izvrševanju pastirske ljubezni našli vez duhovniške popolnosti, ki bo v enoto združevala njihovo notranje življenje in njihovo dejavnost. Ta dušnopastirska ljubezen pa v najobilnejši meri izvira iz evharistične daritve, ki je zato središče in korenina vsega duhovnikovega življenja; zato naj si duhovnik prizadeva, da bo odsevalo v njegovem srcu tisto, kar se dogaja na daritvenem oltarju. To pa je mogoče doseči le tedaj, če se duhovniki v molitvi vedno bolj poglobljajo v Kristusovo skrivnost« (PO 14).

Vedno znova nam odlok poudarja, da je evharistija temelj duhovnikovega življenja iz katerega izvira vse pastirsko delovanje. Najprej mora duhovnik sam spoznavati Božjo voljo, da bi lahko on sam deloval v skladu s poslanstvom Cerkve. Kristus in njegova Cerkev sta neločljiva, zato se duhovnik v svoji ljubezni ne more pritegniti Kristusa in hkrati zavračati Cerkev. Zvestoba do obeh, Kristusa in Cerkve je neločljiva. Dušnopastirska ljubezen pa tudi »terja, da duhovniki, če nočejo teči zaman, delajo vedno v tesni povezanosti s škofi in drugimi duhovniškimi sobraty. Ako bodo delali po tem načelu, bodo našli enovitost svojega življenja v enovitosti poslanstva Cerkve in bodo tako zedinjeni s svojim Gospodom in po njem z Očetom v Svetem Duhu, da bodo mogli biti polni tolažbe in preobilnega veselja« (PO 14). Pastirska ljubezen se ne tiče samo povezanosti med kleriki, ampak »pastirska ljubezen sili duhovnike, ki v tem občestvu delujejo, da svojo lastno voljo v pokorščini posvečajo službi Bogu in bratom

in da v duhu vere sprejemajo in izvajajo, kar jim zapoveduje ali priporoča papež, lastni škof in drugi predstojniki. Zato prav radi vse žrtvujejo in tudi sebe popolnoma žrtvujejo v kateri koli službi, ki jim je zaupana, tudi če je bolj skromna in siromašna. Na ta način ohranjajo in utrjujejo posebno edinost s svojimi brati v službi, zlasti s tistimi, ki jih je Gospod postavil za vidne voditelje svoje Cerkve, in tako prispevajo k zidanju Kristusovega telesa, ki raste z vsakršno vezjo medsebojne pomoči. Ta pokorščina vodi do bolj zrele svobode Božjih otrok in po svoji naravi zahteva, da duhovniki, prepojeni z ljubeznijo, pri spolnjevanju svoje naloge razumno iščejo novih poti in da svoje načrte zaupno predlagajo ter potrebe izročene jim črede živo razodevajo, vedno pripravljeni podvreči se sodbi tistih, ki imajo v rokah vodstvo Božje Cerkve« (PO 15). Uspeh pastirskega delovanja je torej v vesoljni povezanosti v Cerkvi. Duhovnik mora vedeti, da ni nikdar sam, ampak se lahko vedno opira na moč vseмогоčnega Boga.

Duhovnik mora biti garant za zaupano ljudstvo, da jih bo s svojimi nauki zagotovo pripeljal do zveličanja. Novost, ki jo vidimo, pa je, da dušnopastirsko delo ni nikoli dovršeno, vedno je potrebno iskati izboljšave, da se kot pastir približaš sodobnemu človeku.

Nekako tako ovrednoti podobo pastirja odlok o službi in življenju duhovnikov, ki predstavlja nekakšno poglobitev 28. člena konstitucije LG. Odlok povzema teologijo duhovništva po II. vaticanskem koncilu in praktične napotke in navodila, da bi duhovniki lahko z zgledom lepega in svetega življenja pričevali za Kristusov evangelij ter tako postajali Kristusovo znamenje in orodje v sodobnem svetu.

2.2.3 Pastir v odloku o pastirski službi škofov v Cerkvi

V obravnavi dogmatične konstitucije LG, zlasti 3. poglavja, ki govori o hierarhični ureditvi Cerkve in zlasti o škofovstvu, smo že omenjali vlogo škofov kot pastirjev in izvor njihove službe. V odloku o pastirski službi škofov v Cerkvi pa se škofovstvo poudarja predvsem s pravnega vidika, vendar zaradi tega ta odlok še ni potreben graje. Ta dokument še vedno ni pravni dokument in ni napisan v pravnem jeziku, zato je bilo potrebno, da so se določene smernice kmalu določile v kasnejših, pokoncilskih

dokumentih. To zahteva tudi CDom 44, predvsem, ko gre za sestavljanje dušnopastirskih pravilnikov. Za ta odlok lahko rečemo, da kaže na novo podobo škofovstva.

V odloku CDom ponovi koncilsko podobo škofovske službe, kot smo jo omenili že v razlagi LG. V Cerkvi je prav rimski škof tisti, ki mu je Kristus kot Petrovemu nasledniku zaupal svoje ovce in jagnjeta, da bi jim bil pastir, po Božji ustanovitvi pa ima pri skrbi za duše vrhovno, polno, neposredno in vesoljno oblast, ker je postavljen za pastirja vseh vernikov, da skrbi za obči blagor vse Cerkve in posameznih Cerkev (CDom 2). Rimski škof je *primus inter pares*, vrhovni poglavar Cerkve in glava škofovskega zbora. Škofje pa so, kot nasledniki apostolov, tudi pastirji duš in imajo skupaj s papežem in pod njegovo oblastjo poslanstvo, da vse čase nadaljujejo delo Kristusa, večnega Pastirja. Kristus je namreč dal apostolom in njihovim naslednikom zapoved in oblast, učiti vse narode, ljudi posvečevati z resnico in jih pasti. Škofje so tako po Svetem Duhu, ki jim je bil dan, postali pravi in verodostojni učitelji vere, veliki duhovniki in pastirji (CDom 2). V tem členu odloka jasno vidimo, da pastirska služba izhaja od Kristusa, Pastirja. Bog deluje po zakramentu škofovskega posvečenja in deli darove, zato je še toliko pomembnejše, da se zavedamo, da je pastirska služba v prvi vrsti služba, ki pritiče škofovski službi. Nadalje odlok pravi, da imajo škofje delež pri skrbi za vse Cerkev, zato svojo službo, ki so jo sprejeli s škofovskim posvečenjem, izvršujejo združeni v zbor ali telo v občestvo s papežem in pod njegovo oblastjo vsem, kar se nanaša na učiteljsko službo in pastirsko vodstvo celotne Božje Cerkve (CDom 3). Škof torej ne skrbi samo za potrebe svoje krajevne Cerkve ali pa le za izročeni del Gospodove črede, ampak mora biti vedno pripravljen zavzeti se za nekatere skupne potrebe Cerkve.

Ravno iz škofovske službe izhaja pastirska služba v vseh svojih razsežnostih, zato se bomo tej obravnavi posvetili bolj podrobno.

Škof skrbi za vesoljno Cerkev

Koncilski novost je izvajanje oblasti v hierarhičnem občestvu z glavo in udi škofovskega zbora. V LG 22 in hkrati CDom 4, kjer je člen ponovno navaden, je jasno

povedano, da je red škofov, ki v učiteljskem in pastirskem vodstvu nasleduje zboru apostolov in v katerem se neprestano ohranja apostolski zbor skupaj s svojo glavo, rimskim škofom, in nikoli ne brez njega, tudi nosilec vrhovne in polne oblasti nad Cerkvijo. V tem členu nimamo v ospredju individualne skrbi škofa za svojo krajevno Cerkev ali za zaupano mu čredo, ampak skrb za vesoljno Cerkev, ki mu je dana po zakramentu škofovskega posvečenja.

Kot zakoniti nasledniki apostolov in kot člani škofovskega zbora se morajo škofje zavedati, da so med seboj vedno povezani in morajo ravno zaradi tega kazati skrb za vse Cerkve, saj je po Božji ustanovitvi in zapovedi apostolske službe vsak izmed njih skupno z drugimi škofi odgovoren za Cerkev. Predvsem za tiste pokrajine sveta, kjer Božja beseda še ni bila oznanjena in kjer so verniki, zlasti zaradi majhnega števila duhovnikov, v nevarnosti, da se oddaljijo od zapovedi krščanskega življenja ali da celo vero izgubijo (CDom 6). Škofje se morajo kot pastirji truditi, da bodo zaradi take situacije pospeševali v vernikih tudi misijonsko zavest. V čl. 6 hkrati tudi poudarja, da je cerkveno premoženje ne samo za potrebe lastne škofije, ampak tudi drugih delnih Cerkev.

Premoženje zagotovo spada pod svetno opravilo, pred katerim Gregorij Veliki svari, da nas ne smejo svetna opravila odtegovati skrbi za notranje življenje. V PV II. 7 nazorno prikaže primero, da se duhovna ljubezen v srcih pastirjev lahko ohladi ravno zaradi skrbi zaradi časnih stvari. Duhovnik ali škof mora biti najprej tisti, ki vernike vodi k svetosti, in to lahko naredi najprej s previdnim gospodarjenjem. Vernike voditi k svetosti, pomeni, da tudi pastir zna sam hrepeneti po najvišjih višavah. Če čuta za vesoljno Cerkev v PV toliko ne zaznamo, pa je v ospredju za predstojnika-škofa, njegova lastna čreda, predvsem je njegova naloga, da se zavzema za potrebe slabotnih. V PV II. 5 Gregorij pravi, da se »ljubezen ob zavzemanju za potrebe bližnjih čudovito vzravna kvišku, kadar se usmiljeno skloni k revščini bližnjega, in z isto močjo, s katero stopi dobrotljivo nizzdol k slabosti, se krepko vrne k najvišjim stvarem« in tako zavzema po drugi strani tudi stališče, da je cerkveno premoženje namenjeno tudi slabotnim, najbolj ubogim. Pastirska skrb po Gregorijevo resnično pomeni dokaz ljubezni, da ljubiš Kristusa Pastirja (PV I. 5) in ravno zaradi tega je pomembno in se spodobi, da se skrb za sveto Cerkev naloži tistemu, ki jo zna prav voditi (PV I. 5).

Škof skrbi za krajevno Cerkev

Ko smo v obravnavi temeljnih poudarkov koncila omenili tudi Cerkev, ne moremo iti mimo pojma Božjega ljudstva, tudi kar se tiče pojma krajevne Cerkve pod škofovim vodstvom. Škofija je del Božjega ljudstva, ki je izročen pastirski službi škofa, s katerim sodeluje zbor duhovnikov (CDom 11), pravi odlok o pastirski službi škofov in dodaja, da je škofija delna Cerkev, del Božjega ljudstva, ki je strnjen okoli svojega pastirja in z njim po evangeliju in evharistiji zbran v Svetem Duhu.

Škofu kot pastirju je zaupana skrb za delno Cerkev pod oblastjo papeža. Tako pase svoje ovce v Gospodovem imenu kot Kristusova priča pred vsemi ljudmi. Odlok dodaja, da naj se škofje ne ozirajo samo za tistimi, ki sledijo najvišjemu Pastirju, ampak naj se z vsem srcem posvečajo tudi tistim, ki so kakor koli krenili s poti resnice ali pa sta jim Kristusov evangelij in zveličavno usmiljenje nepoznana (CDom 11). Škof se mora zavedati, da je pastir vseh vernikov, oddaljenih, nevernikov ali celo vseh prebivalcev, ki živijo v njegovi krajevni Cerkvi.

Škofova učiteljska služba

Gregorij v tretjem delu Pastoralnega vodila obširno razlaga različne načine, kako naj dušni pastir, ki sam lepo živi, poučuje in opominja svoje podložne. Gregorij daje na učiteljsko službo, ki jo ima pastir, velik pomen ter poudari, da se mora učiteljev govor ravnati po lastnostih poslušalcev, da ustreza potrebam posameznikov in hkrati spodbuja vse. Pravi, da mora »vsak učitelj vse svoje poslušalce utrditi v eni kreposti, v ljubezni, mora trkati na njih srca sicer z enim naukom, vendar ne z enim in istim opominjanjem« (PV III. predgovor). Pastir mora s svojim poučevanjem svoji čredi dajati zdravila za njihove rane. Gregorij se zaveda, da je za pastirja potrebno veliko truda, da ustreže vsakemu z opominjanjem vsakemu glede vsake njegove potrebe. Gregorij opiše način pridiganja takole: »Prevzetnim naj oznanja ponižnost, tako da plahih bolj ne preplaši, plahim naj vliva poguma tako, da prevzetnim ne zraste predrznost; lenim in mlačnim naj zbuja gorečnost za dobra dela tako, da neugnanim ne pomnoži samovoljnosti in nepočakanosti; neugnane naj spravlja v prave meje tako, da lenih ne zaziblje v

brezskrbno mlačnost; nepotrpežljivim naj ugaša jezo tako, da v popustljivih in krotkih ne bo vzgajala malomarnosti; krotke naj podžiga h gorečnosti tako, da v jezljivih ne bo netila požara; lakomnim naj navdihuje radodarnost tako, da zapravljivcem ne popusti vajeti za razsipnost; razsipnim naj oznanja varčnost tako, da v lakomnih ne bo rastla skrb za minljive reči; nezdržnim naj hvali zakon tako, da ne bo zdržnih vabila v slo, zdržnim naj slavi telesno čistost tako, da zakonski ne bodo zaničevali telesne rodovitnosti« (PV III. 36). Tako poudarja, da je potrebno pri učiteljski službi poudarjati kreposti, ne da bi pospeševale grehov in hkrati majhne kreposti gojiti tako, da se ne bo zanemarjalo prizadevanje za najvišje. Gregoriju gre pri učiteljski službi za to, da pastir svoje podložne navaja in bodri k hrepenenju po najvišjih stvareh in krepostih, za vse to pa je potreben v prvi vrsti bolj zgled lepega življenje kakor pa pridiga in vse besede.

V odloku vidimo, da je pri izvrševanju učiteljske službe pri ljudeh v prvi vrsti in hkrati ena izmed glavnih nalog škofov oznanjati Kristusov evangelij, vabiti ljudi k veri, potrjevati ljudi v veri, jih učiti Kristusove skrivnosti in jim kazati pot do večnosti (CDom 12). Hkrati naj škof po svoji učiteljski službi uči, »kako veliko vrednost ima po nauku Cerkve človeška oseba s svojo svobodo in s samim telesnim življenjem; kako veliko vrednost ima družina, nje edinost in trdnost, rojstvo in vzgoja otrok; kako veliko vrednost ima svetna družba s svojimi zakoni in poklici; kakšno vrednost imata delo in počitek, umetnost in tehnične iznajdbe, kakšno vrednost imata ubožstvo in bogastvo. Končno naj vsi razlagajo, kako je treba reševati zelo težka vprašanja o posesti snovnih dobrin, o njih večanju in pravilni razdelitvi, o miru in vojni, o bratskem sožitju vseh narodov« (CDom 12). Po podanih tematikah in v primerjavi s PV vidimo, da se sodobna učiteljska služba dotika tudi zelo svetnih in življenjskih problematik, za razliko od Gregorijevega vodila, ki ima v pridigah v ospredju predvsem posamezno osebo v konkretni problematiki in se ji prilagodi ter nudi pomoč v posameznosti.

Škofje morajo danes kot pastirji krščanski nauk razlagati na način, ki je prilagojen sodobnemu času ter ustreza težavam in vprašanjem, ki najbolj mučijo in tarejo ljudi. Pri učenju tega nauka dokazujejo materinsko skrb Cerkve za vse ljudi, verne in neverne, uboge in slabotne. Naloga škofov je, da se ljudem približajo, predvsem z odrešitvenim razgovorom, ki ga pospešujejo z izražanjem ponižnosti in krotkosti, potrebno modrostjo, vse v povezavi z zaupanjem, ker le ta pospešuje prijateljstvo.(CDom 13). Tudi Gregorij v PV IV. močno naglašja potrebnost ponižnosti pri oznanjevanju

evangelija. Prvo mesto oznanjevanja tako v današnjem času kakor v prvih stoletjih zavzemata pridiga in kateheza, hkrati pa mora pastir odkrivati tudi druge možnosti, kakor so šole, akademije, konference, zborovanja vseh vrst, javne izjave ob različnih dogodkih, tisk in druga sredstva družbenega obveščanja (CDom 13). Medtem ko škofje učijo, morajo izražati materinsko skrb Cerkev za vse ljudi, zlasti za uboge in slabotne.

Škofova pastirska in vodstvena služba

Gregorij v predgovoru v Pastoralno vodilo poudari, da mora pastir krepost, ki jo s svojim življenjem živi, tudi z oznanjevanjem širiti. Ravno zaradi tega je ta pastirska služba, kot vodstvo duš, zelo važna, vzvišena in zato je tudi umetnost vseh umetnosti (PV I. 1).

Odlok pravi, da naj bodo škofje pri izvrševanju svoje očetovske in pastirske službe med svojimi verniki »kakor tisti, ki strežejo, dobri pastirji, ki poznajo svoje ovce in jih tudi one poznajo, pravi očetje, ki se odlikujejo po duhu ljubezni in skrbi za vse in ki se njihovi od Boga dani oblasti vsi z veseljem podreajo. Celotno družino svoje črede naj tako zbirajo in oblikujejo, da se bodo zavedali svojih dolžnosti in delali v občestvu ljubezni« (CDom 16). Škofje se morajo, da bi bolje skrbeli za blagor ljudi, ozirati na razmere vsakogar izmed njih, pa bodo pravilno spoznali njihove potrebe v družbenem okolju, v katerem živijo. Truditi se morajo, da vernikom v cerkvenih zadevah priznajo dolžnosti in pravice, da se dejavno trudijo pri zidanju skrivnostnega Kristusovega telesa. Prvo mu je zaupana skrb za celotno čredo krajevne Cerkev, nato pa so mu še posebej zaupani duhovniki, ki veljajo za tesne škofove sodelavce in so po župnijah deležni njegove pastirske službe. Odlok pravi, naj škofje sprejemajo duhovnike za sinove in prijatelje, naj se jih trudijo poslušati in biti z njimi v zaupljivi povezavi ter tako skrbeti za napredek pastoralnega dela vse škofije (CDom 16). Škof kot pastir duhovnikov je nov poudarek koncila. Škof je odgovoren za to, da bodo duhovniki sveto in pobožno živeli ter svojo službo zvesto in uspešno spolnjevali, hkrati pa jih mora kot pastir s prizadevnim usmiljenjem spremljati.

3. GREGORIJEVPASTIR PO KONCILU

Podobo pastirja, ki smo jo vzeli za osnovno tematiko Pastoralnega vodila smo osvetlili s pogledom na pastirsko službo v pomembnejših koncilskih dokumentih. V tem poglavju pa bomo obravnavali podobo pastirja v dokumentih in razlagah v času po koncilu, ki kljub temu tesno izhajajo iz učenja II. vaticanskega koncila. Dotaknili se bomo tudi najnovejše podobe pastirja, kakor jo v svojem učenju vidi papež Frančišek.

3.1 Pastoralna ljubezen

Nauk, ki opredeljuje duhovnika kot učitelja Besede, služabnika zakramentov in voditelja zaupanega mu občestva, je vzklik in zrastle na rodovitnih tleh velikega katoliškega izročila. Danes pa je duhovnik v tretjem tisočletju postavljen pred vedno nove izzive, ki mu jih ponuja sodobni svet, saj je nastopil čas, ko je potrebno pospešiti korak in z gorečim apostolskim duhom upreti pogled naprej. Cele skupine krščenih so izgubile živ čut za vero, zato je duhovnik danes poklican v misijonsko poslanstvo ali v novo evangelizacijo, da bi očitno pokazal sodobnemu svetu navzočnost Kristusa, in s tem, ko se bi osebno zavzel za novo evangelizacijo kot prvenstveno nalogo, bi lahko v luči tega prizadevanja znova odkril Božji klic služiti tistemu delu Božjega ljudstva, ki mu je zaupan kot učitelju Besede, služabniku zakramentov in pastirju Božje črede.

Dušni pastirji imajo po zakramentu svetega reda nenadomestljivo vlogo. Po zakramentalnem posvečenju je duhovnik upodobljen po Jezusu Kristusu kot Glavi in Pastirju Cerkve in prejme v dar »duhovno oblast«, ki je udeležba pri oblasti, s katero Jezus Kristus po svojem Duhu vodi Cerkev (PDV 21). Zaradi tega je duhovnikovo življenje posvečeno, da v Kristusovem imenu verodostojno oznanja ljubečo Očetovo voljo in hkrati pridruženo duhovni avtoriteti, ki jo ima v moči svetega reda, osebno avtoriteto, ki izhaja iz njegovega iskrenega in posvečenega življenja, iz njegove pastoralne ljubezni, ki je razodevanje Kristusove ljubezni (CD 86, 21). Dokument

Duhovnik na pragu tretjega tisočletja ponavlja spodbudo Gregorija Velikega duhovnikom: »Biti mora torej čist v svojih mislih, vzoren v svojih dejanjih, previden v molku, koristen v besedi, vsem bližnji po sočutju, bolj kot vsi zatopljen v premišljevanje, poštenim ponižen tovariš, pregreham hudobnih z gorečo pravičnostjo odločen nasprotnik; zunanji opravki ne smejo krčiti njegove skrbi za notranje življenje in zaradi prizadevanja za notranje življenje ne sme zanemarjati previdne skrbi za zunanja opravila« (PV II. 1).

Tudi danes potrebuje Cerkev glasnikov evangelija, ki naj bodo izvedenci v stikih z ljudmi, ki naj globoko poznajo srce današnjega človeka ter delijo z njim njegovo veselje in upanje, tesnobo in zaskrbljenost, hkrati pa hočejo biti v kontemplaciji ljubeče povezani z Bogom (CD 86, 22). Iz upodobitve po Jezusu Glavi in Pastirju je duhovnik poklican, da v svojem duhovnem življenju živi ljubezen Kristusa zaročenca do Cerkve zaročenke. Njegovo življenje mora razsvetljevati in usmerjati ta zaročniška poteza, ki zahteva od njega, da je pričevalec Kristusove zaročniške ljubezni; da je torej zmožen ljubiti ljudi z novim, velikim in čistim srcem, z resnično pozabo nase, s polno, nenehno in zvesto predanostjo (PDV 22). Iz te ljubezni, ki izhaja po tej upodobljenosti, pa nastaja krepost pastoralne ljubezni, ki je nezaslužen dar Svetega Duha in hkrati naloga in klic k svobodnemu in zavestnemu duhovnikovem odgovoru. Bistvena vsebina pastoralne ljubezni je podaritev samega sebe, celostna podaritev sebe Cerkvi po zgledu in v povezavi s Kristusovim darom. S krepostjo pastoralne ljubezni posnemamo Kristusa v njegovi podaritvi sebe in v njegovem služenju. Je podaritev nas samih, kot nam jo razodeva Kristusova ljubezen do njegove črede (PDV 23).

Pastoralno ljubezen sv. Avguštin v eni izmed svojih razlag imenuje »*amoris officum*«, kot službo ljubezni, ki usposablja duhovnika, ki sprejema poklic za služenje, da se odloči za ljubezen, po kateri Cerkev in duše postanejo njegovo glavno zanimanje. Duhovnikova ljubezen se v prvi vrsti nanaša na Jezusa Kristusa: samo če ljubi Kristusa, Glavo in Pastirja ter mu služi, postane ljubezen vir, merilo in spodbuda za duhovnikovo ljubezen do Cerkve in služenje njej kot Kristusovemu telesu in zaročenki (PDV 23). Prav drža dejavnega služenja mora odsevati ljubezen Kristusa, čigar ravnanje in vedenje bo duhovnik izrazil s popolnim darovanjem v korist črede, ki mu je zaupana. Posebno mora biti blizu trpečim, malim, otrokom, ljudem v težavah in tistim ob robu živečim.

Vsem mora prinašati ljubezen in usmiljenje Dobrega pastirja (CD 139, 54). Ta dejanja služenja izvirajo lahko samo iz tesne povezanosti z evharistijo, ki združuje mnoge duhovnikove pastoralne dejavnosti. Da pa lahko duhovnik usvoji Kristusovo pastoralno ljubezen, da postane oblika njegovega življenja, se zahteva od njega globoko evharistično življenje, nenehno prizadevanje in žrtve. Duhovnik, ki se zaveda, da je služabnik Kristusa in Cerkve ter deluje v prednosti Kristusu z vsemi svojimi močmi v službi Boga in ljudi, bo našel potrebno moč v molitvi, študiju in duhovnem branju, da bo premagal nevarnost funkcionalizma ali učinkovitosti, nevarnost želje po biti »uspešen« duhovnik, opraviti posebne naloge in drugo (CD 139, 55). Prav lepo nam pravi odlok o življenju duhovnikov, ki pravi, da si naj duhovnik prizadeva, da bo odsevalo v njegovem srcu tisto, kar se dogaja na daritvenem oltarju (PO 14). Najlepše pa je, ko postane pastoralna ljubezen zunanji in notranji dejavnik, ki kaže na enovitost življenja. S tem, ko bodo uresničevali voljo tistega, ki jih je poklical, bodo vršili vlogo dobrega pastirja in bodo pri izvrševanju pastirske ljubezni našli vez duhovniške popolnosti, ki bo v enoto združevala njihovo notranje življenje in njihovo dejavnost (PO 14).

3.2 Učitelj Besede

Kot smo že poudarili pri obravnavi Odloka o službi in življenju duhovnikov, je prva dolžnost duhovnikov, da kot sodelavci škofov vsem oznanjajo Božji evangelij in s tem vzpostavljajo in množijo Božje ljudstvo (PO 4). Duhovnik je služabnik Božje besede, ker jo oznanja, in je v določenem smislu soudeležen odredajočega značaja te Besede, ne toliko zaradi dejstva, ker govori o Kristusu, ampak ker svojim poslušalcem oznanja evangelij z oblastjo javnega poseganja. To oblast ima zaradi svoje soudeleženosti pri posvetitvi in poslanstvu same učlovečene Božje besede. Oznanjevanje je torej zamišljeno kot služba, ki izvira iz zakramenta svetega reda in se izvršuje s Kristusovo avtoriteto (CD 86, 26). Zavest poslanstva kot oznanjevanja evangelija se mora pri duhovniku, ki je orodje Jezusa Kristusa in Svetega Duha, vedno bolj konkretizirati pri njegovem pastoralnem delu, tako bo mogel v luči Božje besede oživiti različna stanja in okolja, v katerih opravlja svojo službo (CD 139, 63). Značaj služenja mora torej

prepojiti celotno pastoralno delo, še posebej je to potrebno pri službi oznanjevanja, kajti kolikor bolj oznanjevalec postane zares služabnik Besede in ne njen gospodar, toliko bolj lahko Beseda poveča svoje odrešilno učinkovitost. Ta služba terja osebno predanost služabnika oznanjeni besedi, predanost, ki pomeni končno predanost Bogu samemu.

Služabnik ne sme evangeliju postavljati nikakršne ovire, Božje besede ne sme narediti za sredstvo (CD 86, 27), da bi tako tekal za cilji, ki so zunaj njegovega poslanstva. Oznanjevalec se mora z Božjo besedo že na samem začetku močno zblížati – stopiti v družinski odnos, mora biti prvi vernik Božje besede, dobro se zavedajoč, da besede njegove službe niso njegove, ampak tistega, ki ga je poslal (PDV, 26). Naloga oznanjevalca je, da ne uči svoje modrosti, ampak Božjo besedo, in da vse nenehno spodbuja k spreobrnjenju in svetosti (PO 4). Cerkev je tudi zemeljska stvarnost in ima zato tudi nalogo, pravico in dolžnost pomagati ljudem, da bi mogli doseči polnost krščanskega življenja, se pripraviti na dejavno udeležbo v družbenem življenju (ZCP, kan. 794, 795). Cerkev je poklicana vedno in povsod oznanjati npravna načela tudi glede družbenega rada in izreči sodbo o kakršnih koli človeških stvareh, kolikor to zahtevajo temeljne pravice človeške osebe in zveličanje ljudi (kan. 747). Hkrati naj Cerkev človeku posreduje nauk o dostojanstvu in svobodi človeške osebe, o edinosti in trdnosti družine in njenih nalogah, o dolžnostih, ki jih imajo ljudje v družbenih skupnostih in kako naj zemeljske stvarnosti usklajujejo z Božjo ureditvijo (kan. 768). Vse to spada k učiteljski službi Cerkve, saj po Božji besedi živimo in delujemo v vsakdanjem življenju, najbolj se to pozna v družbenem nauku Cerkve, ki je prežet z duhom Božje besede.

Da bi bil duhovnik res učinkovit in prepričljiv, je zelo pomembno, da duhovnik – v perspektivi vere in svoje službe – z ustvarjalno-kritičnim čutom pozna ideologije, govorico, kulturne dileme, vzorce, ki jih širijo družbena občila, ki močno vplivajo na miselnost ljudi. Duhovnik mora znati uporabljati sredstva obveščanja kot »prižnico nove vrste«, ki mu jih dajeta na voljo znanost in sodobna teologija. Res je, da ni vse odvisno od teh sredstev in človeških sposobnosti, vendar je v Božjem načrtu oznanjevanje Božje besede redna in prednostna pot za podajanje vere naprej in za poslanstvo evangelizacije. Da bo duhovnik odgovoril na vprašanje, ki mu ga postavlja sodobni svet, bo duhovnik čutil dolžnost osebnega poglobljanja v Sveto pismo s študijem zdrave eksegeze, zlasti patristične, in z meditacijo po raznih v duhovnem

izročilu Cerkve preskušanih metodah, da si bo tako pridobil umevanje, prežeto z ljubeznijo (CD 139, 63).

Končno pa je duhovniku pri oznanjevanju potrebna ponižnost, saj oznanja Božjo besedo kot služabnik, ki je deležen preroške oblasti Kristusa in Cerkve. Kristus vedno živi in deluje po duhovnikih, ki oznanjajo besedo. Kot pravi Daigneault, kanadski duhovnik in uveljavljen pisec iz svetnega inštituta Pija X., bo duhovnik tretjega tisočletja, ki nam ga pripravlja Bog, oznanjevalec evangelija. Njegova usta bodo prekipevala od polnosti srca in se bo dotikal src, ki jih bo vnel z ognjem Božje besede, o kateri bo premišljeval pred tabernakljem (Daigneault 2012, 47).

3.3 Služabnik zakramentov

Oznanjevanje Božje besede in obhajanje zakramentov sta dve notranje globoko povezani sveti službi. To, kar Božja beseda oznanja, se uresničuje na poseben način v obhajanju zakramentov, ki je središče vsega bogoslužnega življenja (Papež 2002, 81). V tem oziru bomo tokrat govorili o posvečevalni službi pastirjev, s katero povečujejo Boga in posvečujejo ljudi. Novi zakonik cerkvenega prava iz leta 1983, ki je izrazito pastoralne narave, pravi, da posvečevalno službo opravlja Cerkev na poseben način s svetim bogoslužjem, ki velja za izvrševanje duhovniške službe Jezusa Kristusa in v katerem vidna znamenja označujejo in vsako na svoj način povzročijo posvečenje ljudi. Tako skrivnostno telo Jezusa Kristusa, namreč Glava in njegovi udje, izvršuje celotno javno bogočastje (kan. 834). V Konstituciji o bogoslužju pa zasledimo zahtevo za dušne pastirje, da naj vernike pripeljejo k polnemu, zavestnemu in dejavnemu sodelovanju pri bogoslužnih opravilih, saj je bogoslužje prvi in nepogrešljivi vir, iz katerega verniki črpajo pristno krščanskega duha (SC 11).

Zakramenti so privilegirani trenutki priobčevanja Božjega življenja človeku v središču duhovniške službe. Duhovniki se dobro zavedajo, da so živo orodje Kristusa Duhovnika. Služba, ki jo opravljajo, je lastna le ljudem, ki jih zakramentalni značaj usposablja, da posredujejo Božje delovanje, tako da so pri tem udeleženi kot kar najbolj učinkovito orodje (CD 86, 37). Po tem zakramentalnem značaju duhovnik deluje »in

persona Christi«, pase Božje ljudstvo in ga vodi na pot svetosti, kot smo že večkrat poudarili. Iz te tesne upodobljenosti in zedinjenosti s Kristusom pa izvira nuja, da duhovnik pričuje za vero z vsem svojim življenjem, zlasti pa s tem pravilno vrednoti in obhaja svete zakramente (38).

Bogoslužje izhaja iz vere in temelji na veri, zato ga morajo posvečeni služabniki v »vernikih skrbno spodbujati in razlagati zlasti s službo Božje besede, po kateri se vera rodi in hrani« (kan. 836). Na zakramente zato človek odgovarja z Božjo besedo in vero, ki je potrditev tej besedi.

Pastir ne opravlja posvečevalne službe Cerkve le z obhajanjem zakramentov, zakramentalov in bogoslužja, temveč tudi z drugimi sredstvi, z molitvami in z deli spokornosti in krščanske dobrotelnosti (Papež 2002, 82). Posvečeni pastirji in verniki morajo zakramente in zakramentale ter druga sredstva ljudske pobožnosti kot način posvečevanja Cerkve čim bolj spoštljivo in s primerno skrbnostjo obhajati (83). Konkretna posvečevalna služba se lahko opazi na primeru službe župnika kot dušnega pastirja na določeni župniji. Zakonik pravi, da naj župnik skrbi, da postane sveta evharistija središče župnijskega zbiranja vernikov; naj se trudi, da se verniki hranijo s pobožnim obhajanjem zakramentov in še posebej da pogosto pristopajo k zakramentoma presvete evharistije in pokore; naj si prav tako prizadeva, da bodo le-ti gojili molitev po družinah in zavestno ter dejavno sodelovali pri bogoslužju, ki ga mora župnik v svoji župniji voditi pod oblastjo krajevnega škofa in bedeti, da se vanj ne prikradejo zlorabe (kan. 528). Zakramenti so potrebni za zveličanje, župnik kot pastir pa z podeljevanjem tako skrbi za zveličanje duš, »*salus animarum*«. V bistvu pa se odraz pastirjeve posvečevalne službe v župniji kaže prav v evharistiji, zakramentalnem življenju, molitvi in bogoslužju (Papež 2002, 83).

Zagotovo pa bo lahko samo pastir, ki sam moli; znal učiti, moliti pa tudi priklicati Božjo milost na vse, ki pripadajo njegovi pastoralni skrbi, tako da bo omogočal spreobrnjenja, sklepe za bolj goreče in Bogu predano življenje, duhovne poklice in posebne posvetitve. Končno bo lahko le duhovnik, ki vsak dan prakticira pogovor z nebesi, ki stori, da je prijateljstvo s Kristusom, življenje njegovega življenja, zmožen dajati utrip pristni in obnovljeni evangelizaciji (CD 86, 42). Po tej globoki molitveni povezanosti s Kristusom, pa bo vsak dan bolj postajal Kristusov služabnik in oskrbnik Božjih skrivnosti (1 Kor 4,1).

3.4 Voditelj občestva

Kristus je zaupal Cerkvi trojno poslanstvo, ki odgovarja trem odrešenijskim razsežnostim Kristusa: učiteljsko (*docendi*), posvečevalno (*sactificandi*) in vodstveno (*regendi*) poslanstvo. Vsi ti trije vidiki so med seboj povezani in se dopolnjujejo. Skupaj namreč sestavljajo eno samo sveto oblast, ki jo je Kristus zaupal Cerkvi za uspešno in učinkovito izvrševanje odrešenja v svetu (Papež 2002,101). Vsaka služba v Cerkvi je po učenju II. vaticanskega koncila teološko utemeljena v zakramentu krsta, ki kristjanu podeli delež pri trojni Kristusovi službi: duhovniški, preroški in kraljevski (LG 34-36), nekatere službe pa zahtevajo tudi zakrament svetega reda. Iz zakramentalne narave cerkvene službe izhaja tudi njena narava služenja, ker so nosilci cerkvene službe predvsem odvisni od Kristusa, ki jim podeljuje poslanstvo in avtoriteto za služenje Božjemu ljudstvu. Tudi vodstvena-pastirska oblast služi za graditev Božjega kraljestva in jo je treba opravljati v »duhu služenja, ki je lasten Učeniku« (KKC 894).

Naloga duhovnika je voditi občestvo kot pastir, kar je duhovniku lastna služba in izhaja iz njegovega posebnega odnosa s Kristusom, Glavo in Pastirjem. Gre za službo, ki ima zakramentalni značaj. Te službe ne podeljuje občestvo, marveč prihaja po škofu od Kristusa (CD 99, 5). Duhovniki so kot služabniki Jezusa Kristusa usposobljeni z neizbrisnim znamenjem in milostjo zakramenta svetega reda, so pričevalci in služabniki Božjega usmiljenja, da se z vso svobodo zavezujejo za službo Cerkvi (CD 99, 1). Z zakramentom svetega reda je Kristus v različnih stopnjah izročil vlogo pastirja duš škofom in duhovnikom ter jih usposobil, da delujejo v njegovem imenu ter predstavljajo njegovo vrhovno oblast v Cerkvi.

Ljudje želijo v duhovniku videti Božjega moža in prav navzočnost posvečenega služabnika je bistveni pogoj za življenje Cerkve, ne samo za njeno dobro organiziranost. Duhovnik je posvečen v Cerkvi za specifično službo, da tam, kamor ga je postavila Božja previdnost, prispeva k oblikovanju občestva Božjega ljudstva. Torej je duhovnik poklican za služabnika odrešenja, je služabnik Kristusa, da bi v njem, po njem in skupaj z njim postal služabnik ljudi. Njegovo bistvo, ontološko pridruženo Kristusu, je osnova

za to, da je posvečen za službo občestvu. Celostna pripadnost Kristusu, ki je na tako primeren način poudarjena in vidna v duhovniški neporočenosti, prispeva k temu, da je duhovnik v službi vseh (CD 99, 5). Službeno duhovništvo je ustanovljeno predvsem, da bi nekateri verniki, ki so poklicani, služili drugim s pastoralno ljubeznijo in s sveto oblastjo. Duhovnik, ki je deležen vodstvene dejavnosti Kristusa, Glave in Pastirja, je s tem posebej usposobljen, da je na pastoralni ravni človek občestva, voditelj in služabnik vseh. Poklican je, da ohranja edinstvo med udi in Glavo ter udov med seboj. Za svoj razvoj Cerkev potrebuje energije, ki jo lahko daje samo služba občestvenosti, vodenja in služenja in ravno te lahko v polnosti izrazi duhovnik, ki celostno podari samega sebe. V tem izražanju in izvrševanju svojega poslanstva si mora on, ki je duhovnik na veke, prizadevati, da bi v vsem sledil zgledu Gospoda, da bo on s Kristusom združen spoznaval Očetovo voljo in sam sebe daroval za čredo (CD 99, 10).

Duhovnik lahko samo tako postaja pričevalec ljubezni in hkrati učitelj notranjega življenja, kar pa je za pastirsko službo, kot jo vidi Gregorij Veliki, bistvenega pomena. Še več: duhovniki morajo sami sebe imeti za živa znamenja in prinašalce usmiljenja, ki ga ne naklanjajo kot nekaj svojega, ampak kot dar Boga. So služabniki Božje ljubezni za (do) ljudi, strežniki usmiljenja. Razpoložljivost za služenje se umešča v opravljanje duhovniške službe kot bistvena prvina, ki terja od nosilca te službe tudi ustrezno moralno razpoložljivost. Duhovnik v prvi vrsti služi Kristusu, to pa se dogaja prek velikodušne razpoložljivosti za potrebe Cerkve in njenega poslanstva (CD 86, 52). Danes je potrebno v Cerkvi občestveni vidik usklajevati z osebnim; natančneje, pri graditvi Cerkve pastir začne z osebno razsežnostjo in nadaljuje z občestveno (54). Ta pogled nam pomaga pri Gregorijevemu pojmovanju pastirja, ki iz osebnega poznavanja konkretne osebe in njenega stanja preide na občestveni vidik, ko mora biti pastir v svoji pridigi pripravljen poučiti vse te posamezne tipe osebnosti, ki jih ima pred sabo, da jih poučuje in opominja.

Primer sodobnega pastirja je vsekakor župnik, ki je lasten pastir izročene mu župnije, ki ima pastoralno skrb za zaupano mu skupnost pod oblastjo krajevnega škofa, v čigar delež Kristusove službe je poklican, da bi v tej skupnosti opravljal naloge poučevanja, posvečevanja in vodstva (kan. 519). V Odloku o pastirski službi škofov beremo, da so župniki kot pravi pastirji na prav poseben način škofovi sodelavci, ko pod njeno oblastjo skrbijo za duše na določenem delu škofije (CDom 4). Župnik je škofov

zastopnik, škofje pa so po Božji ureditvi pastirji Cerkve do konca sveta. Ravno iz tega pogleda se duhovnik kot pastir zaradi koristi Cerkve in vernikov ne sme odpovedati svoji službi izvajanja cerkvene oblasti, ki mu je bila podeljena z duhovniškim posvečenjem in jo opravlja pod oblastjo krajevnega škofa. Pastirska služba župnika je njegova redna oblast z vsemi pravicami in dolžnostmi, ki so povezane z župnijsko službo, opravlja jo pod oblastjo krajevnega škofa v zaupani mu skupnosti vernikov (kan. 131), s tem pa hkrati označuje svojo duhovniško službo, kot službo ljubezni, kot pristno služenje skupnosti in posameznikom, konkretno to lahko pomeni tudi služenje bližnjemu v ljubezni in graditvi župnijskega občestva.

Ker smo že omenili, da je zakonik iz leta 1983 izrazilo pastoralne narave, velja naštetih nekaj dejavnosti vodstvene službe župnika kot lastnega pastirja zaupane mu župnijske skupnosti. Pri tem pa seveda ne gre zgolj za neke vrste priporočila oziroma spodbude, temveč tudi za pastoralno-pravne obveznosti, dolžnosti in naloge, ki jih je župnik po svojih močeh dolžan na najboljši način izpolnjevati (Papež 2002, 107).

Da pa bi duhovnik, ki mu je zaupana skrb za župnijo vestno izpolnjeval službo pastirja:

- naj si prizadeva spoznati svoje skrbi zaupane vernike,
- naj obiskuje družine,
- z verniki deli skrbi v stiskah in žalosti,
- jih krepča v Gospodu,
- jih razsodno opominja, če so v čem pogrešili,
- z vso ljubeznijo pomaga bolnikom in umirajočim,
- vso pozornost skazuje revežem, prizadetim in osamljenim, izgnancem in obremenjenim s posebnimi težavami
- v oporo naj bo zakoncem in staršem pri njihovih nalogah,
- pospešuje naj rast krščanskega življenja v družinah (kan. 529).

Tako hoče ZCP spodbujati k vestnemu izpolnjevanju pastirske službe. Tudi Gregorijeva podoba pastirstva ni daleč od te, saj nam oba vira kažeta na pastirjevo pastoralno ljubezen do svojega zaupanega mu ljudstva. Če Gregorijev pastir pri opominjanju vzame vsako osebo v njeni konkretnosti in hkrati svoje občestvo opominja s svojo pridigo in najbolj z zgledom svojega svetega življenja, pa vsi dokumenti po koncilu

duhovniku in pastirju podajajo že konkretne priložnosti in spodbude, da bi bolj udeleževal svojo vodstveno in pastirsko službo iz ljubezni.

Tudi papež Frančišek se je v več svojih nagovorih duhovnikom pri mašniškem, škofovskem posvečenju ali pri krizmeni maši, večkrat dotaknil teme dušnega pastirstva. Papež pravi, da pasti čredo pomeni čredo velikodušno sprejemati, s čredo hoditi, pri čredi vztrajati (papež Frančišek 2015, 92), in nadaljuje, da morajo biti škofje pastirji z vonjem po ovcah, sredi svojega ljudstva kakor Jezus, Dobri pastir. Potrebna je navzočnost v škofiji, ker Božje ljudstvo hoče imeti pastirja ob sebi. Papež spodbuja, da naj gredo škofje kot pastirji med svoje vernike, tudi na obrobja svojih škofij in v tiste »bivanjske periferije«, kjer vladajo trpljenje, zapuščenost, človeška beda. Dušnopastirska ljubezen pomeni romati z Božjim ljudstvom: hoditi pred njimi, kazati smer, kazati pot. Hoditi z njimi, da bi jih utrdili v enotnosti; hoditi za njimi, da ne bi nihče zaostajal, predvsem pa, da bi sledili občutku, ki ga ima Božje ljudstvo pri odkrivanju novih poti (94). Kot je že Gregorij močno poudarjal zgled lepega življenja, tudi papež pravi, da nismo učitelji in vzgojitelji svojega ljudstva le z besedo, temveč predvsem s pričevanjem, z zgledom. Versko življenje od nas zahteva, da prilagodimo življenje temu, kar učimo (95). Za pastirja je po mnenju papeža pomembno, da vztraja med svojim ljudstvom, da so prijetni pastirji, na poti s svojim ljudstvom ljubeznivi, usmiljeni, prijazni in očetovsko odločni, skromni in obzirni, tudi z mislimi na svoje meje in s kančkom humorja (96), kar pa ne zanemari poudarka, da so duhovniki najprej duhovniki za služenje. Papež prosi duhovnike, da se naj ne utrudijo pri delitvi Božjega usmiljenja, naj se ne sramujejo nežnosti do starejših, in jim polaga na srce, da bodo z obhajanjem svetih obredov ter s hvalnicami in prošnjami med molitvenimi urami postali glasniki Božjega ljudstva in vsega človeštva (98).

Postati glasnik Božjega ljudstva, zagovornik pri Bogu, je zagotovo poudarek, ki ga Gregorij polaga na srce pastirju in predstojniku v Pastoralnem vodilu. Tudi papež Frančišek, enako kot Gregorij, vzame odlomek iz 2 Mz 28,6-14 in primerja duhovniško službo z oblačili velikega duhovnika. Papež pravi, da so kamni na oblačilu velikega duhovnika simbol, da duhovnik daruje obložen z ljudstvom na svojih ramah, z ljudstvom, ki mu je zaupano, in ima njihova imena vrezana v svoje srce (99), kar pomeni, da mora tudi evangelij, ki ga pastir oznanja, prodreti v življenje zaupanega mu ljudstva. Po duhovniku, pastirju, naj bi se nad Božje ljudstvo širil vonj Maziljenca,

Kristusa, s tem pa bi se opogumili in pastirju zaupali svoje težave, da bi jih posredoval Gospodu (100). Da bi začutili v polnosti moč, odrešilno učinkovitost našega maziljenja, je potrebno iti iz sebe. Papež poudari, da kdor ne zapusti samega sebe, se spreminja v posrednika, upravnika, namesto v srednika (102), ki bi imel vonj po ovcah, ki bi bil pastir sredi svoje črede in ribič ljudi.

3.4.1 Služba usmiljenja

Pomen te službe je toliko bolj aktualen, ker se nahajamo v svetem letu usmiljenja (december 2015 – november 2016). Služba usmiljenja se umešča znotraj posvečevalne službe, še posebej znotraj zakramenta svete spovedi.

Vse dane službe – posvečevalna, oznanjevalna in učiteljska – so tesno povezane med seboj in so v duhovni blagor vernikom. Apostolska spodbuda *Dal vam bom pastirjev* pravi, da duhovnik v Cerкви in za Cerkev zastopa Jezusa Kristusa, Glavo in Pastirja, verodostojno oznanjajo njegovo besedo, ponavljajo njegovo znamenje odpuščanja in delitve odrešenja predvsem s krstom, pokoro in evharistijo, z ljubeznijo skrbijo do popolne podaritve samih sebe za čredo, ki jo zbirajo v edinosti in vodijo k Očetu po Kristusu v Duhu (PDV 15). Ravno ko imamo pred seboj ta vidik, vemo, da je za uspešnega voditelja občestva pomembno, da je posluževanje te prakse odločilno za duhovno življenje duhovnika. Uspešno pastoralno delo izhaja iz Božjega usmiljenja, ki se kaže tudi v zgledu svetega arškega župnika Janeza Marija Vianneya, ki je imel službo sprave za dolgo mučeništvo, ki je rodilo bogate in močne sadove (CD 135, 19).

Služba sprave je tako lahko danes lep izraz pastirske ljubezni in predanosti, ki ju duhovnik namenja svojim vernim. Služba sprave bo, če jo duhovnik opravlja z dolžno pripravljenostjo, prispevala k poglobitvi razumevanja Božje ljubezni, ko bodo prepoznali zlo greha in človeških nepopolnosti kot ovire do prave ljubezni (21). Mar ni to največji uspeh pastirja, da privede vernika k spoznanju Božje ljubezni? Napetosti v človeški duši bo tako odstranil samo mir spokojnega srca. Preko sprave bo pastir svoje vernike vračal k Bogu, ki je Ljubezen. Spovednik je pastir, oče, učitelj, vzgojitelj, duhovni sodnik in tudi zdravnik, ki razločuje in daje duhovno pomoč. S temi izrazi pa se že najbolj približamo Gregorijevi podobi pastirja v današnjem času. Pastir je ravno pri spovedovanju sodnik in zdravnik hkrati, za to opravilo ga je postavil Bog, postavil

ga je za služabnika Božje pravičnosti in Božjega usmiljenja, da bi skrbel za Božjo čast in zveličanje vernikov. Duhovnik mora danes še kako poznati težave današnjega časa, saj vidi, kako se je izgubil čut za greh in se hkrati vzpostavil odpor do zakramenta svete sprave, prepričanje o nepotrebnosti zakramenta (61). Poleg prepoznavanja različnih okoliščin pa mora duhovnik nameniti veliko pozornosti tudi lastnemu oblikovanju: teološkemu, moralnemu, pedagoškemu, poznati družbene, kulturne in delovne okoliščine (63) ter tako k vsakemu verniku pristopati kot k edinstvenemu v svojem okolju.

Tudi papež v buli ob začetku svetega leta usmiljenja poudarja, naj bodo spovedniki znamenje Očetovega usmiljenja. Noben spovednik ni gospodar zakramenta, ampak zvest služabnik Božjega odpuščanja. Vsak spovednik mora sprejeti vernike kot oče v priliki o izgubljenem sinu: kot oče, ki teče nasproti sinu, čeprav je ta zapravlil njegovo imetje. Spovedniki so poklicani, da objamejo tega spokorjenega sina, ki se vrača domov, in mu izrazijo veselje, da so ga našli. Spovedniki so poklicani, da so vedno in povsod, v vsakih okoliščinah in vsemu navkljub znamenje, da ima usmiljenje prvo mesto (MV, 17).

Ko povzemamo pastirjevo službo usmiljenja, imejmo pred očmi, da duhovnik pri odpuščanju grehov deluje *in perosna Christi*. Tudi pri oltarju, kjer obhaja evharistijo, in pri vseh drugih zakramentih duhovnik, služabnik zakramenta pokore, deluje *in persona Christi*! Kristus, ki je po duhovniku navzoč in po njem dopolnjuje skrivnost odpuščanja grehov, je človekova sreča, usmiljeni veliki duhovnik, zvest in sočuten, pastir, ki ves čas išče izgubljeno ovco, zdravnik, ki ozdravlja in daje novih moči, sodnik živih in mrtvih, ki razsoja po resnici in ne po videzu. Duhovnik, spovednik, mora nositi poteze usmiljenega pastirja.

3.5 Pogled v prihodnost

Pastir je danes postavljen pred nalogo nove evangelizacije, ki zahteva novih oznanjevalcev evangelija, ki bodo živeli svoje duhovništvo kot posebno pot k svetosti, da si prizadeva za osebno svetost. Pastir mora danes težiti k enovitosti življenja, ki ga duhovnik živi s težnjo, da bi bil in živel kot drugi Kristus v vseh okoliščinah življenja.

Verniki, ki so zaupani pastirju, vidijo, medtem ko ga opazujejo in slišijo, ko ga poslušajo, ne le takrat ko oznanja Božjo besedo, ampak tudi takrat, ko obhaja liturgična opravila, ko ljudi sprejema, ko se obnaša prijazno, ljubeznivo; ko vidijo duhovnika pri jedi ali pri počitku, da nanje spodbudno in vzgojno vpliva njegov zgled razsodnosti in treznosti, ko gredo k njemu na obisk, da se razveselijo njegove preprostosti in skromnosti, v kateri živi; ko govorijo z njim o najbolj splošnih stvareh in se čutijo ohrabreni in potrjeni v njegovem nadnaravnem gledanju, njegovi rahločutnosti in človečnosti, s katero sprejema tudi najbolj preproste ljudi. Duhovnik mora povsod tja, kjer ima možnost izpolnjevati svojo pastirsko nalogo.

V psalmu 23 beremo: »Tvoja palica in tvoja gorjača sta mi v tolažbo.« Pastir potrebuje palico, da se bori proti divjim živalim, ki hočejo vdreti v čredo; proti roparjem, ki iščejo svoj plen. Poleg palice je gorjača, ki daje oporo in pomaga, da gremo skozi težke prehode. Oboje spada tudi k cerkveni službi, k duhovniški službi. Tudi Cerkev mora uporabljati pastirjevo palico, s katero varuje vero zoper ponarejevalce, zoper usmrtilive, ki v resnici ljudi zbegajo in zavajajo. Prav uporaba palice more biti služenje ljubezni. Danes vidimo, da ne gre za ljubezen, kadar se dopušča ravnanje, ki ni vredno duhovniškega življenja. Prav tako ne gre za ljubezen, če se dopušča bujno razraščanje krive vere, pačenje ali potvarjanje in razpadanje vere, kakor da bi mi neodvisno iznašli vero. Kakor da vera ne bi bila več dar Boga, dragoceni biser, ki si ga ne pustimo iztrgati. Hkrati pa mora palica vedno znova postajati pastirjeva gorjača, ki pomaga ljudem, da morejo hoditi za Gospodom tudi po težkih potih.

Pastir mora zaupati tudi v Božjo previdnost, da bi v vseh duhovnikih Cerkve znova zagorela iskrena želja po prenovi zaupanega jim poslanstva učiteljev Besede, služabnikov zakramentov in voditeljev občestva, kot jo je videl II. vatikanski koncil v vsej tradiciji Cerkve.

ZAKLJUČEK

V magistrskem delu smo obravnavali pojem pastirske službe na podlagi primerjave Pastoralnega Vodila Gregorija Velikega iz 6. stoletja in koncilskih dokumentov II. vaticanskega koncila iz 20. stoletja. Glede na to, da je za II. vaticanski koncil veljalo, da v svojih dokumentih veliko navaja cerkvene očete, saj so jih takrat spoznali kot za sadilce, zalivalce, graditelje Cerkve, me je presenetilo, da sem v koncilskih odlokih našel navajanje Gregorija Velikega samo desetkrat, od tega Pastoralnega vodila dvakrat – v odloku PO in pastoralni konstituciji GS.

Podoba pastirja se najprej pojavi v Svetem pismu in tam smo najprej odkrili zgodovinsko–teološki pomen pastirske službe, ki ga je Gregorij v svojem Pastoralnem vodilu s pridom uporabljal. Ko smo vstopali v glavno tematiko Gregorijevega vodila, smo videli, da se v ozadju dela ne skriva kakšna teološka ali pastoralna razprava o duhovniški službi, ampak je avtorjev osnovni namen pisanje prijatelju sobratu Janezu, škofu iz Ravene, ki je Gregorija pokaral, ker je hotel ubežati pred škofovsko in papeško službo. Gregorij se je za škofovsko in papeško službo, ki mu je bila dodeljena, počutil nesposobnega in nevrednega, zato se ne moremo čuditi, da smo v njegovih spisih, zlasti v prvem in drugem delu vodila, opazili, da je pastirska služba služba, ki zahteva mnogo odgovornosti. V tretjem delu vodila, ki ga nismo podrobno obravnavali, pred nas postavlja širok spekter smernic za duhovno vodstvo, ki so bila še mnoga stoletja pomemben priročnik in dokument za duhovne voditelje. Ta tematika bi bila vredna še širše obravnave, predvsem da bi predstavili pastirsko službo, ki konkretno pomaga in svetuje svojim ljudem.

Podoba pastirja pa nam drugače spregovori v dokumentih II. vaticanskega koncila. Tukaj imamo v ospredju Dogmatično konstitucijo o Cerkvi (LG), Odlok o službi in življenju duhovnikov (PO) in Odlok o pastirski službi škofov v Cerkvi (CDom). Iz osebne in praktične jezika, ki govori iz srca k srcu in ga uporablja Gregorij, pa v dokumentih II. vaticanskega koncila vidimo že globlje teološko razmišljanje. Koncilsko učenje o pastirski službi pa se tukaj ne zaključí. Cerkev je z koncilsko teologijo pastirske oziroma duhovniške službe napravila val novih razprav in dokumentov. Tudi v drugih kasnejših pokoncilskih dokumentih, kakor sta Dal vam bom pastirjev (PDV) in

Direktorij za službo in življenje duhovnikov (CD 139), se kaže velik vpliv koncilne teologije o duhovniški in pastirski službi. Tukaj je pri razvoju teološke misli veliko prispeval Benedikt XVI., zlasti pri Direktoriju za službo in življenje duhovnikov iz leta 2013. V obravnavi pokoncilskih dokumentov sem spoznal zvesto sledenje teološkemu učenju koncila. Ne dodaja se nič bistvenega, v obravnavi tematik v poznejših dokumentih se razširi samo interpretacija.

Misel Gregorija Velikega sem hotel zaobjeti v nekaterih dokumentih, ki so bili objavljeni v zadnjih letih in so v prevodih izdani tudi v slovenskem jeziku, da bi pokazal povezavo s pojmovanjem pastirske službe v Pastoralnem vodilu in pastirsko službo, kot jo pojmuje koncil in čas po njem. Moramo priznati, da je izbor dokumentov lep, vendar bi se bilo dobro poglobiti še v druge dokumente, ki bi znali biti prav tako pomembni kot razširitev teme o pastirski službi škofov in duhovnikov.

Kljub temu, da je bilo Pastoralno vodilo napisano v prvi vrsti škofu, je bil to priročnik tudi za duhovnike. Vemo, da je pastir vsak, ki mu je zaupana neka množica vernikov – to je lahko župnik ali drug odgovoren duhovnik, – še vedno pa se pastirska služba v polnosti izraža v škofovski službi, kar se pokaže tudi v obravnavi dokumenta o pastirski službi škofov (CDom). Ta dokument me je presenetil s svojo aktualnostjo, na katero se naslanja v svojih nagovorih tudi papež Frančišek. Največjo povezavo z Gregorijevim Pastoralnim vodilom lahko zasledimo ravno v dokumentu CDom.

Tematika je zagotovo aktualna, prav zaradi besed papeža Frančiška, ki jih pogosto uporablja. Pravi, da mora pastir imeti vonj po ovcah; da mora biti sredi svojega ljudstva. Pastir mora svoje ovce poznati. Poznati pa pomeni, da jim je notranje blizu. Ljudi mora pastir truditi poznati tako, kot jih pozna Bog, jih videti z očmi Boga. Skušati z njimi hoditi po poti Božjega prijateljstva. Tema magistrskega dela, bi se lahko razširila z obravnavo tematike v povezavi z odnosom pastir – laik, zlasti z vidika duhovnega vodstva.

POVZETEK

V magistrskem delu avtor obravnava pojem pastirske službe na podlagi primerjave Pastoralnega Vodila Gregorija Velikega iz 6. stoletja in koncilskih dokumentov II. vaticanskega koncila iz 20. stoletja. V 1. poglavju avtor predstavi življenje Gregorija Velikega in njegova temeljna dela ter poudarke II. vaticanskega koncila, ki so vplivali na pisanje koncilskih in pokoncilskih dokumentov. V 2. poglavju avtor oriše prvo podobo pastirja, ki se pojavi v Svetemu pismu Stare in Nove zaveze in jo Gregorij v svojem delu tudi biblično in teološko mojstrsko umesti v problematiko dela. Podrobnejše je v delu predstavljena pastirska služba z vidika vzvišenosti službe, predvsem glede na zgled lepega življenja in kreposti, ki jih ima pastir.

Nadalje je v nalogi orisana podoba pastirja v dokumentih II. vaticanskega koncila, zlasti v Dogmatični konstituciji o Cerкви (LG), Odloku o službi in življenju duhovnikov (PO) in Odloku o pastirski službi škofov v Cerкви (CDom). V teh dokumentih je pri obravnavi avtor pozoren na dva pojma: pastir in služba, ki iz nje izhaja – duhovniška služba. Avtor v 3. poglavju podobo pastirja išče tudi v drugih kasnejših pokoncilskih dokumentih, kakor sta Dal vam pastirjev (PDV) ter Direktorij za službo in življenje duhovnikov (CD 139), kjer se odraža velik vpliv koncilске teologije o duhovniški in pastirski službi, zlasti, ko podrobneje opiše pojme kot so: pastoralna ljubezen, duhovnik kot učitelj besede, služabnik zakramentov in voditelj občestva.

Skozi delo opazimo, da je bila Gregorijeva tematika pastirske službe kot enega od velikih cerkvenih očetov zahoda nagovarjajoča za teologijo koncilskih in pokoncilskih dokumentov.

Ključne besede: Gregorij Veliki, II. vaticanski koncil, pastir, pastoral, vodilo, škofovska služba

ZUSSAMENFASSUNG

Das Ziel der vorliegenden Masterarbeit besteht darin, den Begriff des Hirtenamtes auf Grundlage des Vergleichs zwischen Papst Gregors Pastoralregel aus dem 6. Jahrhundert und den Dokumenten des II. Vatikanischen Konzils aus dem 20. Jahrhundert zu behandeln. Im ersten Kapitel stellt der Autor das Leben Gregors des Großen und seine Hauptwerke vor, welche die Entstehung der konziliären und postkonziliären Dokumente beeinflussten. Im zweiten Kapitel skizziert er das Bild des Hirten, das sich im Alten und Neuen Testament finden lässt und das Papst Gregor meisterhaft in sein Werk eingebunden hat. Dieser Teil legt sodann das Hirtenamt im Sinne eines „erhabenen Amtes“ und eines vorbildlichen Lebens des Hirten näher dar.

Anschließend behandelt die vorliegende Arbeit das Bild des Hirten in den Dokumenten des II. Vatikanischen Konzils, insbesondere in der dogmatischen Konstitution über die Kirche *Lumen Gentium* (LG), im Dekret über Dienst und Leben der Priester *Presbyterorum Ordinis* (PO) und im Dekret über die Hirtenaufgabe der Bischöfe *Christus Dominus* (CDom). In diesen Dokumenten konzentriert sich der Autor auf zwei miteinander verbundene Begriffe: das Hirtenamt und – was daraus hervorgeht – der priesterliche Dienst. Im dritten Kapitel sucht der Autor nach dem Hirtenbild in einigen nach dem Konzil publizierten Dokumenten: *Pastores dabo vobis* (PDV) und das Direktorium für Dienst und Leben der Priester (CD 139). In diesen Dokumenten spiegelt sich ein kräftiger Einfluss der Konzilstheologie wider. Dies kann man besonders in der Verwendung der Begriffe erkennen, die den Dienst des Priesters beschreiben, wie etwa die Rede vom Priester als „Lehrer des Wortes“, „Diener der Sakramente“ oder „Leiter der ihm anvertrauten christlichen Gemeinde“.

Die vorliegende Masterarbeit zeigt, wie einflussreich die Hinweise Gregors des Großen für die Theologie während und nach dem II. Vatikanischen Konzil waren.

Schlüsselwörter: Gregor der Große, II. Vatikanisches Konzil, Hirte, Seelsorge, Pastoralführung, Bischofsamt

ABSTRACT

This dissertation discusses the concept of pastoral ministry based on a comparison of the Pastoral Rule by Gregory the Great of the 6th century AD to the documents of the Second Vatican Council of the 20th century. Chapter 1 presents the life of Gregory the Great and his principal works as well as the emphases of the Second Vatican Council that influenced the writing of the Conciliar and post-Conciliar documents. Chapter 2 highlights the initial image of the shepherd that appears in both the Old and New Testaments of the Bible, which is masterfully examined by Gregory in his biblical and theological studies. The dignified aspect of pastoral ministry is presented in more detail, particularly with regard to the example of virtuous life led by a shepherd. This is followed by a description of the image of the shepherd in the documents of the Second Vatican Council, particularly in the Dogmatic Constitution on the Church (LG), the Decree on the Ministry and Life of Priests (PO) and the Decree Concerning the Pastoral Office of Bishops in the Church (CDom). The author pays particular attention to two concepts in these documents, those of the shepherd and the ministry that emerges, i.e., the priestly ministry. Chapter 3 examines the image of the shepherd in a number of post-Conciliar documents, such as *Pastores dabo vobis* (PDV) and the Directory for the Ministry and the Life of Priests (CD 139), which reflect the strong influence of the Conciliar theology of priestly and pastoral ministry; particular attention is given to concepts such as pastoral love and to the role of the priest as teacher of the word, minister of the sacraments and leader of the communion of the faithful. In conclusion, it is striking how one of the great Church Fathers of the West, Gregory the Great, through his writings on pastoral ministry, inspired the theology of the Conciliar and post-Conciliar documents.

Key words: Gregory Great, II. Vatican council, shepherd, pastoral theology, rule, episcopate

REFERENCE

Aubert, Roger in sodelavci. 2000. *Zgodovina Cerkev*. Zv.5, Roger Aubert in L.J. Rogier. *Od cerkvene države do svetovne cerkve (od 1848 do drugega vatikanskega koncila)*. Ljubljana: Družina.

Benedikt XVI. 2011. *Doctors of the Church*. Huntington: Our Sunday Visitor Publishing Division.

Benedikt XVI. 2013. *Gospod zmaga!* Nagovor rimskim duhovnikom. V: *Communio* 23 (2013) 1-13. Ljubljana: Družina.

Cazzeles in sodelavci. 1979. *Uvod v Sveto pismo stare zaveze*. Zv. 6. Vekoslav Grmič. *Teološki priručniki*. Celje: Mohorjeva družba.

Daigneault, André. 2012. *Duhovnik tretjega tisočletja – človek s prebodenim srcem*. Ljubljana: Emanuel.

Frančišek, papež. 2015. *Cerkev, hiša usmiljenja*. Koper: Ognjišče.

Frančišek, papež. 2015. *Obličje usmiljenja: bula o napovedi izrednega svetega leta (MV)*. Ljubljana: Družina.

Grabner – Heider, Anton in Jože Krašovec s sodelavci. 1984. *Biblični leksikon*. Celje: Mohorjeva družba.

Gregorij Veliki. 1984. *Pastoralno vodilo*. Celje: Mohorjeva družba. (PV)

Janez Pavel II. 1992. *Pastorem dabo vobis – Dal vam bom pastirjev: posinodalna apostolska spodbuda (PDV)*. Ljubljana: Družina.

Koncilski odloki. 2004. *Konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2.vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora (1962- 1965)*. Slovenski prevod s splošnim uvodom in posebnimi uvod k posameznim dokumentom. Ljubljana: Družina.

Kongregacija za duhovščino. 2013. *Direktorij za službo in življenje duhovnikov*. Cerkevni dokumenti 139 (CD 139). Ljubljana: Družina

Kongregacija za duhovščino. 2012. *Duhovnik služabnik Božjega usmiljenja*. Cerkevni dokumenti 135 (CD 135). Ljubljana: Družina.

Kongregacija za duhovščino. 2002. *Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva*. Cerkevni dokumenti 99 (CD 99). Ljubljana: Družina.

Kongregacija za duhovščino. 2000. *Duhovnik na pragu tretjega tisočletja*. Cerkevni dokumenti 86 (CD 86). Ljubljana: Družina

Kongregacija za katoliško vzgojo. *Instrukcija o študiju cerkvenih očetov v duhovniški vzgoji* (CD 44). 1990. Ljubljana: Družina.

Lukman, Franc Ksaver. 1980. *Gregorij Veliki in njegova doba*. Celje: Mohorjeva družba.

Ouellet, Card. Marc. 2013. *Aktualnost in prihodnost koncila: pogovor z Geoffroyem de la Tousche*. Ljubljana: Družina.

Papež OFM, p. Viktor. 2002. *Služba župnika božjemu ljudstvu*. Ljubljana: Brat Frančišek.

Rebić, Adalbert, ur. 2007. *Splošni religijski leksikon: A-Ž*. Ljubljana: Modrijan.

Strle, Anton. 2004. Splošni uvod. V: *Koncilski odloki: konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2.vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora (1962- 1965)*. Ljubljana: Družina.

Tanner, Norman. 2013. *Kratka zgodovina katoliške Cerkve*. Ljubljana: Družina.

Valenčič, Rafko. 1984. Spremna beseda. V: *Gregorij Veliki: Pastoralno vodilo*. Celje: Mohorjeva družba.

Wojtyła, Karel. 1999. *K izvirom prenove: Študija o izvajanju 2. vatikanskega koncila*. Tržič- Bistrica: Župnijski urad Tržič- Bistrica.

